ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XIX (LIV) ■ Nr. 3 (441) ■ Martie 2019 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

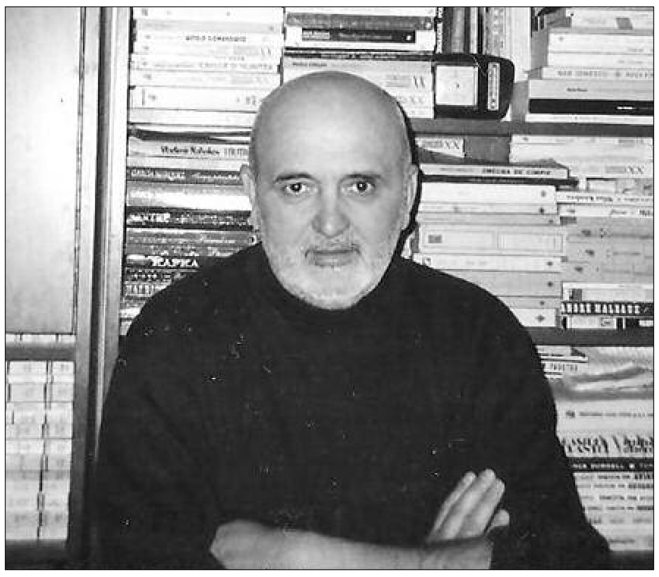
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

HORIA BERNEA - Coloană (1985), ulei pe pânză

Momente și schițe din actualitatea literară

Zece ani fără Al. Th. Ionescu

Al. Th. Ionescu

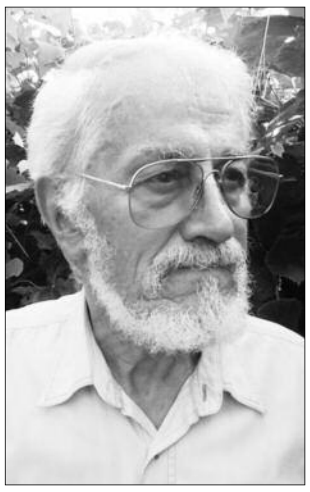
Au trecut, iată, zece ani de când ne-a părăsit Al. Th. Ionescu, în urma unui accident medical stupid și tragic. Format la școala literară a *Echinox*-ului clujean, Al. Th. era un profesor și un critic literar exemplar prin erudiție, tact și acribie, slujindu-și cele două vocații cu impresionantă demnitate. Ba, chiar și pe aceea de jurnalist de atitudine. Puțini scriitori îți lasă impresia că sunt la curent cu tot ce e nou în literatura română și în cea universală așa cum o făcea A. Th. Nimic nu-i era străin în materie de apariții editoriale, fiind un cititor pe cât de împătimit, pe atât de profesionist. Nu lăuda fără temei, nu critica din vreun interes obscur. În ultimele zile ale vieții sale, a publicat în revista noastră o cronică vastă, în două părți, un adevărat eseu critic despre *Istoria critică a literaturii române* de Nicolae Manolescu. E un model de cum trebuie să se scrie despre o lucrare de o asemenea anvergură. Nimic comun cu multele cronici integral laudative la adresa cărții, nimic comun cu textele negre din cap în cap izvorâte din frustrări și resentimente. Analiza lui Al. Th. era la obiect, argumentată minuțios, subliniind meritele lucrării, semnalând minusurile în mod obiectiv.

A fost profesor de țară navetist în tinerețe, apoi la un liceu agricol și a sfârșit la Colegiul Național „Vlaicu Vodă" din Curtea de Argeș. Promoții de elevi pregătite de el au ajuns personalități în domenii umaniste. Avea vocație de descoperitor de talente pe care le încuraja, le urmărea și le promova cu generozitate și cu exigență deopotrivă. Unul dintre „ucenici", Leonid Dragomir, a publicat anul trecut o carte despre Al. Th. Ionescu, o schiță de monografie și a pus umărul la editarea altora.

Criticul literar a publicat în timpul vieții trei volume: *Aventura prozei scurte*, cu medalioane dedicate prozatorilor optzeciști, apoi monografia *Mircea Nedelciu* și, în sfârșit, *George Bacovia, o antologie comentată*. Prin grija prietenilor, în special a academicianului Gheorghe Păun, i-au apărut postum volumele *A(l)titudini* (o culegere de editoriale publicate în presa locală), *A(l)titudini culturale* (cu articolele de atitudine culturală), *Umbra bibliotecii Studii*, cuprinzând cronicile literare, eseurile, studiile răspândite generos în presa literară din țară. Cărțile au beneficiat de mai multe lansări cu colegii și prietenii, dar și cu public tânăr format din elevi și studenți.

Al. Th. Ionescu era, printre altele, și un prieten ideal pentru mulți dintre noi, unul care nu te prea lăuda, dar care îți amenda cu ironie fină micile derapajele, fie de natură culturală, fie morală, fiind el un ironic. Avea chiar o teorie despre ironie ca formă de iubire. Cei care au înțeles-o l-au prețuit și au profitat de „îndreptările" lui, ceilalți îl cam ocoleau. E o datorie de suflet a noastră, a prietenilor lui să nu lăsăm să fie uitat, cum sunt uitați majoritatea scriitorilor după moarte. Dumnezeu să fie cu el acolo unde se află de zece ani pentru o veșnicie. **(DAD)**

Ion Aurel Gârjoabă – 80

Ion Aurel Gârjoabă

Pictorul Ion Aurel Gârjoabă a intrat în rândul seniorilor picturii românești, împlinind vârsta rotundă de 80 de ani. Artist plastic plurivalent, având o amprentă inconfundabilă în tot ce face (pictură pe ulei, guașă, acuarelă, sculptură), maestrul Gârjoabă este un spirit tânăr, pefecționându-și mereu tehnica de lucru. La aniversare, a deschis o nouă expoziție de ulei pe pânză la galeria de artă Metopa din centrul Piteștiului, de data aceasta cu peisaje din Grecia, din „însorita Eladă". Îi dorim La mulți ani cu fericire și inspirație!

In memoriam Ioana Dinulescu

(3 iulie 1950 – 27 februarie 2019)

Ioana Dinulescu

Colegii din Filiala Craiova a Uniunii Scriitorilor din România deplâng trecerea la cele veșnice a scriitoarei **Ioana Dinulescu**, poetă de o profundă vibrație lirică.

A absolvit Liceul de Filologie-Istorie din Craiova (1969) și Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din Craiova (1973).

Autoare a numeroase volume de versuri care au așezat-o în prim-planul literaturii din Oltenia, Ioana Dinulescu a avut o carieră profesională în care talentul și creativitatea s-au împletit armonios, îndrăgită în postura de redactor al Radio Oltenia Craiova sau redactor al revistei *Ramuri*.

Activitatea publicistică i-a fost răsplătită cu numeroase premii pentru poezie.

O listă canonică

În anul centenarului, mai multe reviste de interes național au publicat anchete cu cele mai bune 100 de cărți din intervalul 1918-2018, chestionând laolaltă critici literari, scriitori beletriști și cititori. De departe cea mai veridică și utilă listă – consacrată deocamdată prozei - este cea realizată de redacția *României literare* (nr. 2 /2019; pe frontispiciu apare 2018!), rezultând din chestionarea a 30 de critici și istorici literari din toată țara. Din perioada interbelică nu lipsește niciuna dintre capodoperele romanului (plus proza scurtă, jurnalul și memorialistica) de la cele trei fundamentale ale lui Liviu Rebreanu până la romanul *Sfârșit de veac în București* al lui Ion Marin Sadoveanu.

Am decupat spre exemplificare numai lista cărților postbelice (mai dificil de triat) și mi-am permis să le despart în două perioade temporale – 1948-1982 și 1983-2018 – care demonstrează și cantitativ echilibrul dintre generații în ce privește operele repezentative. (Poate că și-ar fi găst locul în listă și romanul antitotalitarist postum al lui Ion D. Sîrbu, *Adio, Europa!*)

În editorialul său din același număr al revistei academicianul Nicolae Manolescu, președintele U. S. R. subliniază mai apăsat necesitatea unei liste canonice veritabile care să apropie canonul critic de canonul școlar: "Până la sfârșitul epocii comuniste, canonul critic și cel școlar au coincis în linii mari. Atâzi există un pericol real ca aceste două canoane să divorțeze. Tot mai des profesori de literatură română, unii foști studenți ai mei, susțin că Sadoveanu, de exmplu, n-are ce căuta în manuale de vreme ce elevii de azi au alte preocupări decât cele zugrăvite în opera marelui prozator, unul din granzii Europei inerbelice. Acest tip de "logică" mă face să mă întreb de ce nu se cere eliminarea din învățământul școlar a Bibliei, a lui Homer, a lui Shakespeare, a lui Eminescu și a atâtor autori și cărți în care copiii actuali nu se regăsesc. Uriaș semn de exclamație! A propune o listă canonică redevine așadar absolut necesar." (***N. O.***)

1948-1982

Întâlnirea din Pământuri (1948); *Moromeții* (1955-1967); *Viața ca o pradă* (1977); *Cel mai iubit dintre pământeni*, I-III (1980) – Marin Preda ; *Desculț* (1948) – Zaharia Stancu; *Toate pânzele sus!* (1954) – Radu Tudoran ; *Cronică de familie*, I-III (1955, 1956) – Petru Dumitriu ; *Cireșarii* (1956-1963) – Constantin Chiriță ; *Groapa* (1957); *Princepele* (1969) – Eugen Barbu ; *Iarna bărbaților* (1965); *Cartea Milionarului* (1977) – Ștefan Bănulescu ; *Povestiri*, I-II (1966) – Vasile Voiculescu; *În absența stăpânilor* (1966); *Animale bolnave* (1968); *Bunavestire* (1977) – Nicolae Breban; *Vestibul* (1967) – Alexandru Ivasiuc; *Îngerul a strigat* (1968); *Dincolo de nisipuri* (1962) – Fănuș Neagu; *Ingeniosul bine temperat*, I (*Dicționar onomastic*) (1969) – Mircea Horia Simionescu; *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter* (1969) – Matei Călinescu; *F* (1969); *Vânătoarea regală* (1973) – Dumitru Radu Popescu ; *Matei Iliescu* (1970) – Radu Petrescu ; *Supraviețuiri* (1973, 1977, 1980, 1983, 1985, 1989) – Radu Cosașu ; *Fețele tăcerii* (1974); *Drumul cenușii* (1988) – Augustin Buzura; *Țara îndepărtată* (1974) – Sorin Titel; *Lumea în două zile* (1975); *Învoiala* (2016) – George Bălăiță; *Galeria cu viță sălbatică* (1976); *Căderea în lume* (1987) – Constantin Țoiu; *Timpul trăirii, timpul mărturisirii. Jurnal parizian* (1977) – Eugen Simion; *Istorii*, I-V (1977-1986) – Mircea Ciobanu; *Duminica mironosițelor* (1977); *Prințul Ghica*, I-III (1982-1986) – Dana Dumitriu; *Zile de nisip* (1979) – Bujor Nedelcovici; *Istorii insolite* (1980) – Ovid. S. Crohmălniceanu; *Tache de catifea* (1981)– Ștefan Agopian; *Solstițiu tulburat* (1982)– Paul Georgescu;

1983-2018

Dimineață pierdută (1983) – Gabriela Adameșteanu; *Jurnalul de la Păltiniș* (1983)– Gabriel Liiceanu;*Tratament fabulatoriu* (1986)– Mircea Nedelciu; *Clopotul scufundat* (1988)– Livius Ciocârlie; *După-amiaza de sâmbătă* (1988) – Valeriu Cristea; *Nostalgia* (1989; 1993, ediție definitivă); *Orbitor*, I-III (1996, 2002, 2007); *Solenoid* (2015) – Mircea Cărtărescu; *Biserica Neagră* (1990) – A.E. Baconsky; *Jurnalul fericirii* (1991) – Nicolae Steinhardt; *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, I-II (1991-1993) – Ion D. Sîrbu; *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, I-V (1991-1997)– Ion Ioanid; *Sertarul cu aplauze* (1992) – Ana Blandiana; *Amantul colivăresei* (1994)– Radu Aldulescu; *Caietul albastru*, I-II (1998); *Abisul luminat* (2018) – Nicolae Balotă; *Timpul ce ni s-a dat* (2000, 2006) – Annie Bentoiu; *Tortura pe înțelesul tuturor* (2001)– Florin Constantin Pavlovici; *Simion liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni* (2001)– Petru Cimpoeșu; *Pupa russa* (2004) – Gheorghe Crăciun; *Cruciada copiilor* (2005) – Florina Ilis; *Viață și cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă* (2009) – Nicolae Manolescu; *Cartea șoaptelor* (2009) – Varujan Vosganian; *Ploile amare* (2011)– Alexandru Vlad; *Acasă, pe Câmpia Armaghedonului* (2011) – Marta Petreu; *Punct și de la capăt* (2014); *Ploaia de trei sute de zile* (2017) – Gabriel Chifu.

Gheorghe Grigurcu

„Transcendența regnului vegetal?”

■ 8 noiembrie 2017. Zi tristă. A fost tăiat, printr-un act inutil, neghiob, copacul meu preferat din micul spațiu verde din fața Primăriei cărbuneștene, pe lîngă care treceam zilnic, a cărui eflorescență albă o admiram în fiecare primăvară. Oare nu s-ar putea vorbi și despre transcendența regnului vegetal?

■ O mare durere e aidoma unei sinucideri căreia îi supraviețuiești. A. E.: „Și dacă doar o evoci?” Uneori și atunci.

■ Unii semeni acceptă lingușirea nu pentru că ar da crezare lingușitorului, nu pentru că nu l-ar disprețui, ci ca un indice al succesului personal, ca un trofeu dobîndit pe seama turpitudinii acestuia. Iată marea șansă de succes a tipului în cauză. Nu observa La Rochefoucauld că viciile se atrag?

■ „Diferența dintre literatură și jurnalism este că jurnalismul este de necitit, iar literatura este necitită” (Oscar Wilde).

■ În tratatul său ***De pace fide***, din 1453, Nicolae Cusanus se înfățișează drept un pionier al armonizării credințelor religioase. În viziunea sa care, în acel moment al unei istorii tensionate, îl proiectează la înălțimea Curții cerești, are loc o discuție între reprezentanții diverselor religii. Fiecare din ei își exprimă autenticitatea prin însuși dialogul pe care-l poartă cu Logosul divin. În prolog, exponentul acestor soli ai unui țel comun se rostește astfel: „Tu, Doamne, ești Cel căutat în chip diferit în felurite ritui și ești numit cu felurite nume... Dar Tu, care ești nevăzut oricărei minți, te poți face văzut cui voiești, într-un fel în care să poți fi înțeles... Dacă vei binevoi să faci astfel, vor înceta sabia și vitregia urii și toate relele și vor cunoaște toți că nu este decît o singură religie în diversitatea riturilor”.

■ „Parchetul general se ține de șotii: a plătit analiști să facă un studiu și, pe baza acestuia, a realizat «topul pe zodii al victimelor criminalilor din România»” (**Dilema veche**, 2018).

■ Înainte de-a ne împiedica de ceea ce dorim a fi, ne împiedicăm de ceea ce suntem. Poezia poate țîșni chiar din piatra seacă a acestui obstacol.

■ A fi matur înseamnă a nu avea nici așteptări, nici amintiri, a te planta într-un fel de hedonism grav al prezentului. Pentru cel ce n-a avut parte de maturitate, bătrînețea poate cuprinde supraviețuirea unor trăsături ale vîrstelor aurorale, în condiții de avarie.

■ A. E.: „Magia poetului, aceea de-a transforma viața în ficțiune și, deopotrivă, ficțiunea în viață”. Vrei să spui într-o viață a ficțiunii, nu-i așa? „Uneori, la cei damnați întru verb, de-a dreptul în viață”.

■ „Uneori, recunoscîndu-ne orgoliul, o facem tot din orgoliu” (Monseniorul Ghika).

■ O contradicție în textul lui lui L. C. Dacă e în linie generală de un continuu scepticism bombănitor, de-o acrimonie cinică, cum să-l iei în serios cînd pe de altă parte se minimalizează, se umilește cît poate? Ori autoritatea negativismului, ori presărarea cenușii pe creștet. Ambele nu pot coexista în natura aceluiași eu scriptic care necesită (totuși) girul eului moral.

■ „Știința modernă a găsit răspunsul la cea mai arzătoare întrebare a omenirii: cînd vine Apocalipsa? O echipă de cercetători de la institutul Tehnologic din Massachusetts a calculat data sfîrșitului lumii, pornind de la Apocalipsa sfîntului Ioan Teologul (Cap. 8, 10): «Și a trîmbițat al treilea înger, și a căzut din cer o stea uriașă, arzînd ca o făclie, și a căzut peste izvoarele apelor». Astfel și-au îndreptat atenția către cometa Halley, care a trecut pe lîngă Terra în 1986 și va intra pe traiectorie de coliziune cu Pămîntul la 10 mai 2061” (**Click**, 2018).

■ Poezia ia naștere în viscerele lucrurilor, ideile mai curînd pe suprafața lor. Dar pe cînd plăsmuirile fantasmatice ajută cu generozitate geometrizantele abstracțiuni, ultimele le privesc pe cele dintîi cu condescendență.

■ Moment negru. Dacă te amesteci prea mult cu oamenii, există riscul ca nici să nu mai poți rămîne tu însuți, nici să poți deveni Celălalt. Să fii o interfață goală precum o adiere a Neantului.

■ Pe două reacții posibile ale obiectivului practicii sale mizează lingușitorul. Fie că acesta, cuprins de vanitate, să considere ipocritele sale vorbe un certificat al succesului personal, fie ca, din politețe, dintr-o anume timorare să evite a le da replica meritată, lăsîndu-l pe emitentul lor în plata Domnului.

■ Vulturul auriu este unul din cei mai puternici prădători din lume. Acesta poate strînge prada în gheare cu o forță de 15 ori mai mare decît orice strîngere de pumn a unui om.

■ Să fie Răul mai puțin o trăire decît o schematică „absență” a Binelui, așa cum afirma Sfîntul Augustin? Găsesc o posibilă replică la Eugène Ionesco: „Sfîntul Augustin nu avea (suficientă) conștiință a Răului. (El nu insistă destul asupra pasiunii prietenilor săi pentru luptele de gladiatori, de exemplu. S-ar spune că aproape înțelege această pasiune, această pasiune pentru sînge, parcă o admite, nu se scandalizează decît prea puțin...) (...) Sfîntul Augustin era un ideolog, nu un mistic. Credea în mister, nu-l simțea, nu-l trăia într-un chip, cum s-ar spune astăzi, «existențial», dinăuntru. Da, era un religios, nu un mistic, un doctor, un religios exoteric, nu ezoteric. Nu era «existențial» sau «esențial», cufundat, nu era cufundat în insondabil, în mistică, în noaptea mistică, așa cum va fi Ioan al Crucii, cum vor mai fi Tereza din Avila sau Bernadette Soubirous. Nu avea viziuni. Căci era într-adevăr doctor în teologie, era ideolog. Nici ca Isihaștii. Era catolic, era un erudit al lucrurilor religioase din lume...”.

■ Cu atît mai puternică poate fi iubirea pentru Dumnezeu, cu cît ea trece prin iubirea pentru ființe și lucruri. A.E.: „Dar cum L-ai putea iubi pe Dumnezeu dacă n-ai putea iubi ființele și lucrurile?”. Mi-e teamă să am în vedere așa ceva.

■ Iubești trecutul prin noutatea infinită pe care, tulburat, o poți descoperi într-însul.

■ Deosebirea dintre iubire și dorință. Dacă ai senzația că ai „pierdut-o” pe cea dintîi, înseamnă că n-a fost decît o manifestare a celei de-a doua. Odată ivită, veritabila iubire e imperisabilă.

■ „Panică și haos la hotelul Henn-na, din Sasebo, Japonia. Cei 243 de angajați cibernetici ai hotelului au luat-o razna în timpul nopții. Roboții au interpretat sforăitul turiștilor cazați ca fiind comenzi vocale și au început să forfotească toată noaptea. Astfel că nici unul dintre clienți nu a putut închide ochii. Hotelul și-a deschis porțile în 2015 și a intrat în Cartea Recordurilor datorită faptului că întreg personalul este alcătuit din roboți în diferite forme de dinozauri, desene animate sau personaje de film. (...) Clienții izgoniți din hotel zilele trecute au spus că, în noaptea în care au luat-o razna roboții, televizorul s-a aprins din senin, lumina a început să pîlpîie, draperiile s-au pus pe țopăit și patul a început să vibreze” (**Click**, 2019).

■ Erorile pe care le-ai săvîrșit consună cu cel ce ești, adevărurile la care ai acces consună nu o dată cu cel ce ai putea fi.

■ Tristețea: o insuficiență. Durerea: un exces.

■ Cît de „mare”, cît de „mic” e un păcat pe care-l săvîrșești? În relativ, depinde de conștiința obștească, în absolut de propria ta conștiință.

■ Dinții castorului nu încetează niciodată să crească.

■ „Iaurtul, smîntîna și brînza cedar scad riscul de a face boli de inimă. La această concluzie au ajuns cercetătorii de la o universitate din Estul Finlandei. Experții care au realizat studiul spun că au observat că produsele lactate protejează cordul mai ales în cazul bărbaților” (**Click**, 2018).

■ 1 noiembrie 2017. Îmi spune Magda Ursache, la telefon, că a participat cu vreo două luni în urmă la înmormîntarea lui Val Gheorghiu. Întîmplător, deoarece nu știa de eveniment, aflîndu-se atunci la cimitir spre a aprinde o lumînare la căpătîiul soțului. Nimeni din sfera artiștilor plastici, nimeni din cea scriitoricească n-a dat o ultimă cinstire pictorului rafinat, autorului unui cuceritor jurnal. Doar cîteva bătrîne îl însoțeau pe drumul spre lumea de dincolo. Ultimii săi ani de viață au fost marcați de ravagiile Alzheimerului. Memoria îl părăsise catastrofal. Cînd ieșea în oraș, precizează interlocutoarea mea, nu se mai putea întoarce acasă decît dacă îi arăta taximetristului cartea sa de identitate. Rămîn tulburat. Am în locuința mea din Amarul Tîrg cîteva tablouri ale lui Val Gheorghiu pe care mi le-a dăruit, mi-ar face plăcere să-i recitesc jurnalul, dar în harababura care domnește în biblioteca mea, mă tem că va fi imposibil...

■ Oricum, povara livrescă. „Literatura adevărată nu face viața mai ușoară, ci o complică” (Witold Gombrowicz).

■ Moravuri politice în evoluție. În 1878, dușmanii lui T. Maiorescu au cerut excluderea acestuia din Parlament pentru grava vină de a fi tradus scrierea lui Schopenhauer, **Aforisme asupra înțelepciunii în viață**, pe motiv că aceasta ar perverti conștiința tineretului. Azi, din cîte știm, nimănui nu i-a trecut prin minte să-i excludă din Parlament sau să-i suspende din înaltele demnități pe care le ocupă pe politicienii dovediți de plagiat în tezele lor de doctorat. Efectul acestora asupra conștiinței tinerilor să fie mai puțin grav decît cel al tălmăcirii Maiorescului?

■ Pînă și unele umilințe pe care le-ai suferit cîndva se străduiesc să-ți obțînă iertarea, transformîndu-se în amintiri melancolice.

■ Granița dintre ceea ce n-ai putut realiza și ceea ce ai realizat e din ce în ce mai ezitantă aidoma celei dintre păcat și virtute.

■ Deoarece familia regală a Suediei s-a îndatorat excesiv, a fost nevoită a-și da Palatul în folosul public spre a-și achita datoriile.

■ „În starea de veghe, visul cîștigă imperceptibil subiectul și creează o anume uitare sau poate o amintire al cărui contur se transferă într-un plan al conștiinței care nu poate să-l accepte. Visul devine deci germen al obsesiei, al transformării realității. Dimpotrivă, dacă e transferat pe un plan adecvat al conștiinței în locul unde conștiința și sufletul intră în simbioză, el devine o formă de creație, fie în procesul vieții personale, fie într-o operă” (Maria Zambrano).

■ Neîmplinirea: o obsesie atît de caracteristică a nevroticilor europeni. Contemplativii orientali n-o prea bagă-n seamă. „Înțelepții Orientului contemplă ceea ce e desăvîrșit” (N. Berdiaev).

■ Adevăr care apare în lume flancat de-o gardă de neadevăruri ce-l apără.

■ Generozitate, vanitate, zădărnicie? Oricum, scrii mai cu seamă pentru necunoscuți.

■ Și totuși, în pofida aparențelor, trecutul nu e moarte (aceasta e treaba viitorului) ci viață. O viață în perspectivă infinită.

■ „*The world University Ranking* a publicat topul celor mai bune 500 de universități din lume. În ceea ce privește Europa, pe primele locuri se situează Marea Britanie (58 de universități), Germania (44), Italia (33), Franța (21), Olanda (13) și Suedia (11). În țările Europei de Est, cu excepția Ungariei și Cehiei, care dețin cîte o astfel de universitate, nu mai există nimic. Rusia, leagănul comunismului, are doar patru” (**Dilema veche**, 2018).

■ Facețios cînd e sigur că nu poate pierde nimic, implacabil cînd e confruntat cu cel mai mic risc.

■ „Fabulă de azi, morală de totdeauna. Pisica se uită peste umăr și la Sfîntul Ilie și la uzina electrică. Ea zice cu superioritate: «Ce mi-s toate astea? Eu dau scîntei chiar și din blană!»” (Blaga).

■ Gustul apei. Aristotel era de părere că apa nu are gust, intervenind în acest caz doar senzații gustative anterioare.

■ Scriptor. A învăța din erorile altora e ca și cum ai citi un roman. A învăța din erorile personale e ca și cum ai avea experiența propriului tău text. Intervine actul de angajare al trudei tale.

■ Cel mai mic pinguin din lume este Micul Pinguin Albastru (*Eudyptula minor*), de mărimea unei rațe mici: 1,2 kg. și doar 38 cm. E ca o jucărie vie. Are în spate o dungă gri-albastră, iar picioarele îi sunt rozalii.

■ „La pușcăriași mult savurata zicală indiană – decît să umbli e mai bine să stai în picioare, decît să stai în picioare e mai bine să șezi, decît să șezi e mai bine să stai culcat, decît să stai culcat e mai bine să dormi, decît să dormi e mai bine să mori, decît să mori e mai bine să nu te fi născut – reprezintă însăși valoarea de contrast a creștinismului. Care-i dragoste de viață, făgăduință de a trăi veșnic. Unamuno: Jindul nemuririi eului, iată ce-i creștinismul” (N. Steinhardt).

■ Aroganță zîmbitoare, brațe triumfal încrucișate, rictus impertinent de „ajuns”. Saturat de toate cele ale vieții, a rămas doar cu capricii de gurmand. Nu e de mirare că de la arta poeticească a trecut, cochet-nevricos, la arta culinară, cît mai în văzul lumii și aceasta.

■ „*Credere te sapentiam primus ad stultitiam graduus*” (Dionisius Cato). A. E.: „În traducere liberă, cine se crede înțelept o dă în bară”.

■ Marginal al propriei opere. Locuiește ca vai de el într-o dependință a impozantei sale construcții.

A fi matur înseamnă a nu avea nici așteptări, nici amintiri, a te planta într-un fel de hedonism grav al prezentului. Pentru cel ce n-a avut parte de maturitate, bătrînețea poate cuprinde supraviețuirea unor trăsături ale vîrstelor aurorale, în condiții de avarie.

aforisme

Marin Iancu

EUGEN IONESCU. SUB SEMNUL POEZIEI

Tânăr cu o gândire precoce, ambiţios şi orientat cu o rară fervoare spre identificarea unui traseu spiritual cu semnificaţii dintre cele mai eteroclite, nonconformistul licean se supune influenţei unor diferite lecturi şi surse livreşti în măsură să-i poată susţine siguranţa şi dezinvoltura în formularea celor mai neconvenabile şi explozive adevăruri. Autor al unei opere sub multiple ipostaze, Eugen Ionescu şi-a dovedit în perioada tinereţei sale bucureştene o dublă vocaţie: una de poet, confirmată devreme prin publicarea, la numai 18 ani, a poeziei *Copilul şi clopotele* în numărul 1, 1927, al „Revistei literare a Liceului «Sf. Sava»", avându-l ca redactor pe Mircea Grigorescu, şi alta de eseist, critic literar şi publicist, cu o vie curiozitate pentru viaţa artistică contemporană. Mai întâi, debutul ca poet lasă să se întrevadă şansa unei evidente radicalizări, astfel încât, stăruind într-o asemenea direcţie, se întâmplă ca, imediat după bacalaureat, viitorul mare dramaturg să îşi înceapă colaborarea cu versuri la prima serie a revistei „Bilete de papagal" (nr. 51-52, 1928), unde Tudor Arghezi, în calitatea sa de director, se dovedise dispus în a sprijini tinerele talente. Cu influenţe certe dinspre exuberanţa vârstei şi a unor posibile elemente dramatice de biografism, multe dintre ele învăluite într-o nebuloasă contrariantă, Eugen Ionescu întrezăreşte de pe acum semnele unei vocaţii de inovator, semne instinctive ale posibilităţilor de a se smulge din prozaismul unui mediu monocord, generator de absurd şi nihilism. „Aveam nouăsprezece ani, se va confesa acesta mai târziu, vârsta minunată a dragostei, a tinereţii. Dar eu nu eram decât un bătrân chinuit, ursit ratării şi poate nebuniei. [...] Îmi închipuiam că, poate, vreodată, oamenii vor avea ce face cu literatura golurilor, slăbiciunilor, mizeriilor mele. Spuneam tot, spuneam tot, în fraze ornate şi nenorocite." Se pare că „demonul literar" se manifestă de timpuriu la Eugen Ionescu. De exemplu, aflat în Franţa, pe când nu împlinise încă 11 ani, începe să-şi scrie *Memoriile* , dar se opreşte la pagina 2. Luând în consideraţie unele mărturisiri ale scriitorului, deducem că în aceeaşi perioadă scrie şi poeme şi o piesă patriotică franceză, pe care la scurt timp o şi traduce în româneşte. „La treisprezece ani, mărturiseşte scriitorul, am sosit în România. Am învăţat româneşte şi, la paisprezece ani, am tradus piesa mea patriotică, adaptând-o, spre a face din ea o piesă patriotică românească. [...] Sosit la Bucureşti, aflu că limba mea este cea română, că cea mai frumoasă limbă din lume nu e franceza, ci româna, că românii [...] erau superiori fitecui." La câţiva ani de la sosirea în România, Eugen Ionescu îşi confirmă pasiunea pentru scris, cu toate că, din primele zile, după cum va mărturisi mai târziu, impresiile despre România şi, în special, despre Bucureşti nu sunt dintre cele mai favorabile. Nu e de mirare că în astfel de împrejurări conduita adolescentului licean trădează primele impulsuri ale aventurii înspre un program temerar de cunoaştere şi exprimare. Pe acest teren al tatonărilor şi al unei certe ambiţii de afirmare, ni se dezvăluie brusc firea eretică, supusă unor impulsuri iconoclaste, dispusă să adopte o poziţie piezişă şi inclementă. Mai mult decât a atât, fără să se fi lăsat supus definitiv influenţelor generaţioniste, Eugen Ionescu îşi cultivă independenţa sub efectul unei dinamici regeneratoare a epocii reprezentate de Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Virgil Gheorghiu, Alexandru Lungu, Ştefan Baciu şi Vintilă Horia, exemple de consecvenţă şi nobilă fidelitate românească, scriitori care şi-au petrecut tinereţea în România şi au creat mai apoi în cea mai constantă atitudine şi acţiune insurgentă în străinătate. Hotărât să renunţe la excesele şi frivolităţile altor formule estetice, teribilul tânăr Eugen Ionescu se va menţine pe o constantă a derizoriului şi primatului grotescului. Fixat încă de la primele poezii în astfel de matriţe stilistice, versurile sale par la o primă vedere o simplă înşiruire de nimicuri şi excentrităţi. O asemenea desfăşurare plină de forme imprevizibile, ca într-un joc ori ca într-un vis cu presimţiri metafizice, se întâmplă să descoperim bunăoară şi în poeziile publicate în revistele „Caiete literare" (poezia *Elegie,* sept. 1929), „Făgetul" (*Baladă,* nr. 7-8, 1933), „Floarea de Foc", „Ideea românească" („Victor Hugo", nr. 2-4, 1935), „Radical", „Familia" sau „Discobolul" (cu poezia *Elegie*, nr. 7-8, 1931).

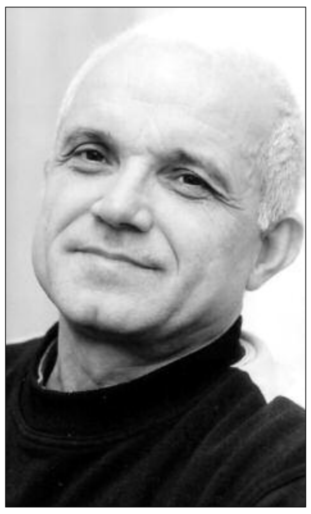
În întreaga sa structură, volumul *Elegii pentru fiinţe mici* ilustrează un tip de lirică agresivă, cu expresii formulate în răspăr, în care cuvintele, aşezate pieziş, sunt învăluite de un duh nonconformist, pur şi simplu excentric. Tipărită în decembrie 1931, prin intermediul „Cercului Analele Române", la Editura „Scrisul Românesc" din Craiova, această cărticică de numai 30 de pagini fixează un decor sterp, aproape macabru, ameninţat în orice clipă de senzaţia fundamentală a dispariţiei. Constituită după legile unei astfel de bizare arhitecturi, placheta *Elegii pentru fiinţe mici* „e prima şi ultima culegere de versuri a scriitorului, care-şi lasă curând fragilele unelte poetice în părăsire, pentru a continua să practice poezia sub alte forme, mai acunse, mai subterane, finalmente mai onirice în teatrul său francez de mai târziu" (Matei Călinescu). Se ştie că Eugen Ionescu va mai scrie, totuşi, poezie în româneşte, aceasta rămânând însă în manuscris şi poate pierdută, după cum tot el va menţiona într-o scrisoare către Tudor Vianu din 28 ianuarie 1947: „Am o carte, gata, de studii lirice, pagini de jurnal şi poeme. Nu are cine, pe româneşte, să mi-o bată la maşină." Autorul renunţă în mod programatic la anumite clişee sau concesii, propunându-şi să nege totul, cu o tot mai mare îndrăzneală, de la valorile constituite la mişcările moderne şi radicalismul lor inovator, aducând cu sine un nihilism absolut, o realitate dominată de „incertitudine": „Copacii fac semne lungi. /Cui fac semne lungi? /Apele nu îl oglindesc. /Apele pe cine caută? /Vântul se întoarce obosit. /După cine a fugit? /Un om se uită în zare. /Oftează cu ochii în zare" *(Incertitudine*).

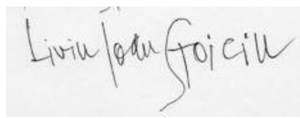
Dincolo de unele vizibile influenţe din Francis Jammes sau Maeterlinck, devine însă tot mai evidentă viziunea sfâşiată de îndoieli şi regret a unui spirit pătruns de absolut, dar incapabil să se îndepărteze de spaţiile sortite cu desăvârşire unor dăinuiri incerte, vremelnice: „Văpaia din ochi s-a smult. /Din ochi s-a smult. /S-o caut: unde? / În ape, în humă, în stele. /În lumea noastră nu-i /Şi nici lângă cruce /Şi trup" (*Văpaia s-a smuls*). Ceea ce se mai poate ilustra cu deosebire în versurile din *Elegii pentru fiinţe mici* este existenţa unui univers de o covârşitoare artificialitate, a unei lumi de mucava, cu păpuşi şi arlechini confecţionaţi din cârpe şi rumeguş, decoloraţi şi zdrenţuiţi de vreme, ca în poezia *Elegie pentru păpuşa cu tărâţe* („S-a sfărâmat. /Păpuşa era o păpuşă caraghioasă. /Când trăgeai sfoara stângă,/Şipiciorulstâng, /Când trăgeai sfoara dreaptă. /Acum nu mai mişcă nimic /Şi nimeni nu poate face nimic. /Nimeni nimic. //Gata. /Ea are ochiul bleg şi plângăreţ. /Gura strâmbă, /Şi din cot şi din cap şi din gât /Tărâţe, tărâţe, tărâţe. /N-avea numai tărâţe în ea. /Sângele s-a scurs şi nu s-a văzut /Dar viaţa a rămas sugrumată. /Şi vârâtă aici printre paie. /Printre zdrenţe, /Printre lemne, /Sub pupila bleagă de cârpă /Nu este pentru nimeni un păcat. /Păpuşa era o păpuşe caraghioasă /Şi julită la nas"), cu un întreg univers situat la antipod faţă de microuniversul arghezian, pe care, de altfel, l-a şi anticipat cu un deosebit talent: „Oamenii păpuşi cântă rugăcine mută / Dumnezeul lor are barbă albă. / Oamenii-păpuşi şi duhuri de vată: / Zâmbete de pastă! / Pomi de cauciuc, / Ochi candizi şi ficşi! / Culorile sunt palide, nu ţipă. / Spaţiul are doi metri cubi. / Focul e o cârpă roşie îl iei în mână" (*Ţara de carton şi vată).* Extravagant şi dominat de impulsuri iconoclaste, poetul plonjează într-o lume anostă, în care sacrul este inundat de miresmele toxice ale existenţei: „Lumea este o mansardă, urâtă, goală. /Florile sunt butuci, /stelele greu le urci. /Rătăcesc prin mărăcini, /fără aripi, fără lumini. //Îngerii dorm în şanţ, /beţi ca nişte dorobanţi. //Semenii mei nu sunt zmei. /O, sunt blegi, să-i legi" (*Elegie*). Privite în ansamblu, toate elementele proprii acestei lumi dau senzaţia unei farse, în care nesiguranţa existenţei generează „animismul", cu toată strania sa confuzie între regnuri: „Stelele îmi vorbesc /Şi mă iubesc. / Printre flori ascuns /Cineva a plâns /Ascuns după pom /Râde glas de om /Şi drumul visează /Luna-l priveghează /Pietrele şoptesc /Să nu le lovesc" (*Animism),* ajungându-se, în cele din urmă, la o contopire a planurilor şi la o exacerbare a simţurilor: „Şi la noi odată /Va veni să bată /Peste ape trece /Nimeni n-o petrece / Poposeşte-n sat /Şi niciun lătrat /Soseşte-n ogradă / Cu paşi de zăpadă /Puneţi des perdele /Să nu vadă-n el /Puneţi lacăt la poartă /Să nu îl spargă /Noi să nu ţipăm, /Să nu ne mişcăm. /Dacă stăm cuminte /Poate nu ne simte" (*Baladă*). Cu o dezinvoltură excesivă, stilul burlesc de comunicare lirică ţine de poza ostentativă pe care o ia autorul, contrafăcându-şi sensibilitatea exacerbată în perspectiva automatismului infantil, cu efecte atât de evidente în limbajul absurd: „Săltau perechi /După un cântec /Foarte vechi, /O, foarte vechi! /Mişcau cuminte /(Un, doi, trei) /Un genunchi /Fără cărcei. /Cum se-nvârteau /Încetinel /Când s-auzea /Un clopoţel /Se apăsau /De subsiori /Şi surâdeau /De patru ori. /Când vreun şoc /La un soroc /Oprea în loc /Isteţul joc: /Stăteau din trup /Şi dau din cap /Şi dau din cap *(Bal).* Dincolo de ironia ce domină fiecare secvenţă, toate bufoneriile şi stereotipiile de limbaj sunt inviorate constant de prezenţa unei unde de histrionism: „A murit de congestie pulmonară, /Păpuşa madonă de ceară. / Păpuşile la căpătâi s-au strâns /Cu ochii ficşi, sclipind a plâns. /Biserica de mucava pentru pitici /Plânge cu dangăte slabe şi mici. /Sicriul de carton e pregătit /Pe drumul de hârtie convoiul a pornit, /Cai de lemn şi dric de ciocolată, /Popa cu barbă de vată. /Un arlechin cu haine bizarre /Şi sora madonei mai mare. /Unui pierrot rămas în drum /Îi curg tărâţele din coate, /Şi-abia se mai aude cum /Clopotul stinse sunete scoate" (*Moartea păpuşii).* Atentând la logica locului banal, stereotip, orice temă e abordată abrupt, instinctiv, dintr-o voinţă de categorică de subminare a unei existenţe încremenite într-un limbaj comun: „A murit de congestie pulmonară, /Păpuşa madonă de ceară. /Păpuşile la căpătâi s-au strâns /Cu ochii ficşi, sclipind a plâns. /Biserica de mucava pentru pitici /Plânge cu dangăte slabe şi mici. /Sicriul de carton e pregătit /Pe drumul de hârtie convoiul a pornit, /Cai de lemn şi dric de ciocolată, /Popa cu barbă de vată. /Un arlechin cu haine bizare /Şi sora madonei mai mare. /Unui pierrot rămas în drum /Îi curg tărâţele din coate, /Şi-abia se mai aude cum /Clopotul stinse sunete scoate" (*Moartea Păpuşii*. Pentru adevăratul meşteşug prin care s-a reuşit conturarea unui univers atât de bizar, în aceste poezii, numite în 1931, la apariţia lor în volum, de către Şerban Cioculescu, adevărate „păpuşării literare", rămâne ca esenţială chiar natura relaţiei autorului cu realul şi modul în care acesta este încorporat subiectivităţii creatoare. În năzuinţa sa de a ilustra gesturi capabile să impresioneze prin disponibilitatea deconcertantă şi poziţionarea lor nefirească în faţa cotidianului, poezia ar trebui să recurgă, în opinia lui Eugen Ionescu, la cuvântul cel mai inexpresiv, „cel mai alb", singurul în măsură să dezvăluie resursele lirice esenţiale. „Îmi pare că scopul artei şi al poeziei în speţă este această înfăţişare a particularului, a ta, în tehnicile generale şi uniforme", constata Eugen Ionescu în paginile „României literare" (Anul I, nr. 10, 23 aprilie 1932. La numai doi mai târziu, în eseul *Actualităţi literare - Victor Stoe*, publicat în *Meridian*, caietul doi Craiova, iunie, 1934, mândru parcă de propria-idescoperire, Eugen Ionescu insista să-şi dezvăluie preferinţa sa pentru aceste tipuri de *crochiuri umoristice*, în care un Arlechin se simte trist şi fără gust de viaţă: „Astă seară, zâmbetele se preschimbă-n lacrămi. Nu c-ar voi-o Arlechin: el se strâmbă. Glumele sale: nu mai crede-n ele. Colombina i-a rămas borţoasă. Lumina lămpilor s-a-nceţoşat. Berbeleacurile i-au lăsat cocoaşe. pentru o lirică «imaterială», înţelegând prin aceasta simplificarea tonurilor până la eliminarea simbolurilor ce ar duce la „impresia de luxură, de prostituare a spiritualităţii poetice care trebuie să stea ascunsă sau retrasă şi care, când e încă pură, se sperie de orice pompă". Mişcarea paradoxal fantastă, atât de proprie viziunii sale, corespunde aici imaginaţiei unui poet bântuit de un demon al nelinişții, descins din geniul comportamental mai ciudat al lui Urmuz. Reducând actul liric la unul esenţial narcisistic, a cărui singură raţiune rămâne înregistrarea emotivă sau reflexivă a reacţiilor eului faţă de cotidian, imaginile poetice din versurile volumului *Elegii pentru fiinţe mici* au îndeosebi conotaţiile unui spaţiu existenţial supus degradării, în care îngerii, în contradicţie cu universul blagian, devin doar biete fiinţe, strivite de suferinţă şi de neputinţa înălţării la sacru: „Peste ape, peste lut /Cine oare l-a văzut? /A sărit din stea în stea /Nu-l mai prinde nimenea. /Fraţi îl caută plângând /Şi cu glasul şi în gând. /Alb acum el şade sus /În grădină, la Isus?" (*Cântec*). Cu asemenea date de temperament şi spirit, Eugen Ionescu descoperă dinamica regeneratoare a exprimării, obţinând efecte dintre cele mai insolite şi în poezia *Copacii:* „Copacii, toamna, de durere urlă! /Înfiorător de mari, de goi, de negri, /Par îngeri răzvrătiţi blestemând cerul. /Ai auzit cum urlă, toamna, copacii? //Care bun arhanghel, asurzitor şi invizibil, /de Dumnezeu trimis, /le-a smuls plăpândele făpturi de pe ramuri? //Copacii urlă, cu braţele-ntinse, vânjoase, /spre Cerul pe care nu pot să-l apuce, /să-ş sfarme, să-l darme... //Copacii, toamna, sunt îngeri revoltaţi..."

După şapte decenii de la ediţia apărută la Craiova în 1931, devenită astăzi o raritate până şi în biliotecile mari din ţară, săptămânalul bucureştean „Jurnalul literar", condus de regretatul Nicolae Florescu, restituie cu primul său număr din Seria „Poesis", într-o elegantă ţinută grafică volumul de versuri *Elegii pentru fiinţe mici,* celor 21 de poezii grupate în două secţiuni ale ediţiei originare (*Elegii pentru fiinţe mici* şi *Elegii groteşti*) adaugându-li-se la *Addenda* un nou grupaj „de poezii inedite sau publicate doar în presă," împreună cu două desene aparţinând scriitorului şi caricaturistului Neagu Rădulescu. Prefigurând coordonatele esenţiale ale scrisului său de mai tâziu, volumul de versuri *Elegii pentru fiinţe mici* rămâne un document literar singular pentru ipostaza de poet a lui Eugen Ionescu şi interesant, în acelaşi timp, nu neapărat printr-o anume distilare într-un registru minor a ideii lirice şi a sărăciei aparente a metaforei, după cum au remarcat în epocă puţinii săi recenzenţi (Emil Gulian şi Barbu Brezeanu), cât şi pentru modul în care tensiunea intelectuală a acestor notaţii lirice oferă noi perspective de înţelegere atât a eseistului, cât şi a dramaturgului care se va manifesta în forme de-a dreptul geniale câteva decenii mai târziu.

Reducând actul liric la unul esenţial narcisistic, a cărui singură raţiune rămâne înregistrarea emotivă sau reflexivă a reacţiilor eului faţă de cotidian, imaginile poetice din versurile volumului *Elegii pentru fiinţe mici* au îndeosebi conotaţiile unui spaţiu existenţial supus degradării, în care îngerii, în contradicţie cu universul blagian, devin doar biete fiinţe, strivite de suferinţă şi de neputinţa înălţării la sacru...

Liviu Ioan Stoiciu

Vorbește despre el ca despre altul

Că nu se putea să nu aibă urmări fiziologice severe stresul acumulat din 17 ianuarie 2019 încoace. Ioan știe bine, după o viață de om, că se îmbolnăvește din cauza supărărilor accentuate, prelungite. Cu atât mai mult cu cât i se pare în continuare că e aberant și nedrept ceea ce i s-a tot întâmplat (și asta e o frustrare în plus, cu efecte necontrolabile). Natural, le dorește tuturor celor ce l-au îmbolnăvit să aibă parte de sănătate și să treacă și ei prin ce a trecut el, și trece și azi și va mai trece. Miercuri, 6 februarie dimineața a cedat fizic, dis-de-dimineață (pregătit să plece la București), a descoperit că urinează numai sânge (scuze)! Cum el nu cunoaște pe nimeni în Brașov, stă de patru ani la marginea de sud a Brașovului și n-a apelat la nimeni, niciodată, Dumnezeu l-a ferit de boală gravă (la un moment dat a mers cu mașina lui, la Urgențe Spital Județean la Brașov cu o căpușă care îi ieșise pe picior; inițial era un punct negru, pe care el l-a ignorat), neștiind încotro să o ia, a apelat indirect (prin amabilitatea discretă a unui prieten din București, mare scriitor; nu crede că vrea să i se facă aici cunoscut numele), prin telefon, la președintele Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor, Adrian Lesenciuc (scriitor de top, ofițer militar în aviație, universitar), să-l sfătuiască, să fie dat direct pe mâna unui doctor, la urgențe, că-i e rău, abia stă pe picioare, eventual la Spitalul Militar. Luat prin surprindere, sobru, Adrian Lesenciuc a trebuit să telefoneze mai departe. Îngrijorat, Ioan i-a spus soției că nu mai merge la București, ci la spital la Brașov. Peste noapte, Ioan a mers la toaletă din jumătate în jumătate de oră, n-a dormit decât simbolic, la ora 4 i-a fost rău-rău, dar nu știa ce anume îl doare, credea că i-au revenit amețelile fără motiv (avusese o criză de bilă pe 14 ianuarie, probabil că se repeta), a ațipit rar. Soția i-a spus când s-a trezit, la 6.45 că nu-i dă voie să plece la București, că nu arde nimic pe acolo, cum să conducă mașina după o noapte albă, slăbit? Pus pe picioare, venit la baie, Ioan a descoperit sânge în urină... Nu s-a speriat, subconștientul îl avertizase că va crăpa ceva în el dacă nu o termină o dată cu supărarea, dar cum naiba să se opună el gândurilor negre? Simțea că-l măcina supărarea în partea de jos a organelor interne, nu-și imagina însă că poate să urineze numai sânge... S-a bărbierit și și-a făcut rapid bagaj de spital (un rucsac pe care îl ia mereu în deplasare). Adrian Lesenciuc i-a spus la telefon că la Spitalul Militar doctorul urolog e în concediu, ghinion, și că așteaptă o recomandare, la cine să apeleze. Vin să vă iau cu mașina, i-a spus. Ioan i-a răspuns că e amabil, dar nu poate să-l deranjeze într-atât, va lua un taximetru, numai să-i spună unde anume să meargă. Degeaba. Adrian Lesenciuc a venit cu mașina lui (nu se aștepta să fie atât de atent; ardelenii sunt mai rezervați de felul lor), a pus GPS și l-a dus la Urgențe Tractorul, de care Ioan nici nu auzise că există. A venit și soția lui cu aceeași mașină, n-a luat nici un bagaj, doar bani. La acest spital e doctorul urolog „Scârneciu", recomandat de directorul Spitalului Militar, aude. Ioan nu se atinsese de mâncare, bănuind că va fi trimis la analize medicale... A găsit o clădire străveche, cu „interzicerea persoanelor în spital" la intrare, fiind gripă (muriseră în țară de gripă 120 de români). Portarul și asistentele medicale nu i-a lăsat să urce la doctorul Scârneciu, deoarece „e în operație". Au așteptat, lui Ioan îi era tot mai rău, la toaletă (pe care o căuta din sfert în sfert de oră) îi venea să urle când vedea că urinează numai sânge. În sfârșit, i-a primit „la etaj, la Urologie" doctorul Scârneciu, tânăr, prezentabil. Adrian Lesenciuc l-a prezentat pe Ioan ca „mare premiat, zilele trecute, cu poezie la Botoșani". A fost internat imediat, Ioan și-a lăsat hainele la garderoba de la parter, i s-a dat o pijama amărâtă și o pereche de papuci de gumă, s-au făcut actele de internare (pensionar) și a fost repartizat la Salonul 8 (reamenajat de câteva luni), unde erau cinci paturi, trebuia să aștepte să se elibereze un pat. I s-a făcut prima evaluare la Ecografie de către doctorul Bănuță – „nu se văd pietre, dar aveți prostata cam mare"... I s-a pus *branulă* pe mâna stângă (avea să i se pună și o a doua branulă, pe dreapta, a doua zi, când i s-a introdus substanță colorată pentru Radiografie), i s-a luat o grămadă de sânge, pentru diversele analize la care era supus. I s-au administrat seringi mari cu antibiotic, plus injecții pe coapsă-fund, antiinflamant dureros. Mergea des la toaletă (departe de salonul lui). Când s-a eliberat patul, a încercat să stea întins... Soția i-a adus mâncare de acasă (sandvișuri cu cașcaval și mușchi, plus un pui gătit), a transportat-o vecina Emma cu mașina la spital. Ioan a intrat în porție (cu mâncarea din spital) seara, parțial... Inițial s-a dat alarma că au de a face cu o formă de cancer. Iar lui Ioan îi era groază că va rămâne fără un rinichi, că se repetă povestea fratelui Marian, care s-a trezit cu un an în urmă că urinează... maro și a fost pus direct pe masa de operație la București, la Fundeni, descoperind un cancer incipient... Bate în lemn. Nu-i venea să creadă, după-amiază s-a oprit urina numai sânge, era sfătuit să bea cât mai multă apă. Prima noapte în spital a fost un coșmar, vecinul de pat a sforăit continuu, extrem de zgomotos, nu conta că dormea pe o parte sau cu fața în sus, Ioan n-a mai pomenit (sforăia și ziua, era nefiresc, dormea tot timpul, era sedat?). S-a plimbat toată noaptea pe holuri (invidiind saloanele unde nu sforăia nimeni; erau cu ușa deschisă) și a ațipit, pe furiș, într-o cameră vecină goală, unde se schimbau pansamentele, luând cu el așternutul. Lasă că mergea din oră în oră, dacă nu mai des, la toaletă... Peste tot, bărbații își cărau „sondele" cu ei, îl intimidau la culme aceste sonde urâte. Era a doua noapte nedormită (după aceea de acasă), a doua zi n-a mai fost bun de nimic. Ioan i-a spus doctorului Bănuță că vrea să meargă acasă, fiindcă va da într-o altă boală, mai gravă, dacă nu doarme. Nu se putea face nimic, nu există la *Urologie Tractorul* cameră-rezervă (era una cu două paturi, ocupată de femei cu stagiu aici), voia să plătească o rezervă. Doctorul Scârneciu i-a atras atenția că nu va putea să continue analizele dacă pleacă din spital, a fost de acord să-l mute la alt salon, 2 (cu șase paturi). Aici erau paturi libere, nu-i venea să creadă că e liniște – în patul din fața lui era un tânăr de 24 de ani care n-avea voie să se miște, trebuia să i se refacă de la sine, vai, un rinichi vătămat, avusese un accident (condusese tatăl lui, noaptea; a intrat într-o căruță nesemnalizată plină cu fier vechi a unor țigani). Până seara aveau să fie aduse urgențe cu ambulanța la Salonul 2, să ocupe paturile, unul având să sforăie de câte ori adormea... Lângă Ioan a fost adus un profesor de matematică, proaspăt operat la București de prostată, i se deschisese operația și nu mai reușea să urineze, a fost „chiuretat" pe viu în spital (să fie siguri doctorii că nu va avea loc o nenorocire), să i se deschidă canalul, erau cheaguri de sânge la nesfârșit. Ioan bănuia că și pe el îl așteaptă o operație la prostată, ce se va face? Soția i-a adus și a doua zi mâncare în spital, plus dopuri de pus în urechi (dăruite de aceeași vecină drăguță care o aducea cu mașina, Emma). În a doua noapte a dormit pe sărite, la 12 noaptea i s-a făcut ultimul antibiotic injectabil, la 4 și-a pus dopurile în urechi, auzea și mai tare sforăitul... A treia zi i-a fost rușine să se mai plângă de sforăitul din salon și a fost încântat când a aflat că va fi trimis acasă, să aștepte fișele medicale. Diagnostic: „Prostatită acută", dar nu se știe de la ce a pornit infecția dură (*hematurie*). Soția i-a spus bucuroasă că a venit fiul să-l vadă de la București, a sosit peste noapte și acum doarme. Lasă-l să doarmă, i-a spus Ioan. O asistentă antipatică (probabil șefă, avea comportament de cazarmă) i-a scos brutal, cu o ură de neînțeles, branulele, una l-a umplut de sânge, curgea valuri, nu înțelege de ce era antipatizat și aici... A împărțit pe la ora 11 ce adunase (alimente și apă) la ceilalți din salon, și-a luat rucsacul pe umeri și s-a îmbrăcat în hainele lui la parter, luate de la garderobă. A așteptat să primească actele de externare și a ieșit la un taximetru, cu care a venit acasă... Era eliberat! Măcar acasă va putea să doarmă. În „Biletul de ieșire din spital" a descoperit, la un buletin de analize medicale, o anomalie care efectiv l-a speriat: avea PSA (*antigen prostatic specific*) de 18,61 ng/ml, când maximum la valoarea biologică de referință e de 4! Prostata: 85 cmc... Soția a mers cu mașina fiului și a cumpărat medicamente (farmacia spunea că nu merge aparatura pentru compensare!), un antibiotic, un biotic și un antiinflamator, trebuia seara să ia câte o pastilă grea. Prima pastilă de antibiotic (în compoziție cu Levofloxacină) i-a provocat instantaneu o alergie nemaipomenită, s-a umplut de bube peste tot! Fusese inspirat că a cerut telefonul doctorului Băncilă, i-a scris un SMS îngrozit că are alergie la antibioticul intitulat Tavanic, poate să-i dea alt antibiotic? I s-a răspuns să vină a doua zi la spital, dimineață, să i-l schimbe. Peste noapte, acasă, a patra noapte, avea să nu doarmă, efectele antibioticului obligându-l să se schimbe din oră în oră, asudat fără sens de fiecare dată, maieul îi era îmbibat de apă (s-a schimbat și așternutul). Sâmbătă a mers la spital cu fiul lui cu mașina, i s-a dat antibioticul primit și în spital, pe rețetă... După-amiază a urcat pe munte, spre „7 Scări", cu fiul, era numai gheață peste tot, era să-și rupă gâtul alunecând la traversarea unui pod de bârne... Duminică i s-a declanșat gripa-gripelor luată din spital (de unde din altă parte?), care l-a pus efectiv la pământ, îi curgea tot timpul nasul, îl durea toată carnea, îl ardeau ochii și cel mai rău, avea dureri de cap care îl îndepărtau de orice activitate. Au urmat nouă zile de chin și nouă nopți parțial dormite, cu arsuri gastrice (s-a îndopat cu Maalox și Controloc) și, atât de umilitor, cu „deranj general". Ieri s-a trezit cu dureri crunte în spate, în dreptul rinichilor, ce-o mai fi? Altfel, nu și-a revenit, n-are micțiune normală și are tot timpul retenție de urină. Mâine merge la un laborator de analize medicale, să repete PSA. Știe că n-are de ales, dar nu e pregătit să se opereze...

24 februarie 2019. BV

Ioan nu se atinsese de mâncare, bănuind că va fi trimis la analize medicale... A găsit o clădire străveche, cu „interzicerea persoanelor în spital" la intrare, fiind gripă (muriseră în țară de gripă 120 de români). Portarul și asistentele medicale nu i-a lăsat să urce la doctorul Scârneciu, deoarece „e în operație"

C. Voinescu

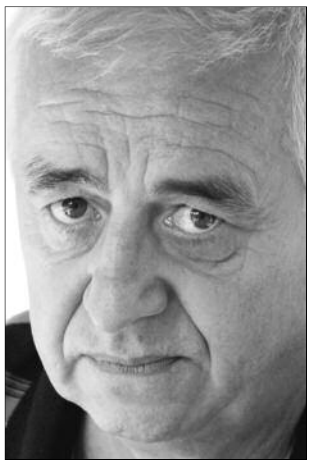
Like Gramatica

Ca virgulă candidat

- Ia scutește-mă cu mofturile d-tale! – îi aruncă Farfuridi lui Cațavencu – *Onest d-ta? Pe de o parte „Răcnetul Carpaților", pe de altă parte chiverniseala confraților; pe de o parte opoziție la toartă, pe de altă parte teșcherea la buzunar!... Urlă târgul, domnule...* Turcescul *tezkere* a intrat în limba română cu sensul propriu, la care apelează Caragiale în comedia *O scrisoare pierdută*: *pungă cu bani* sau, pur și simplu, *bani*, azi învechit și doar cu uz familiar. O altă noimă, pierdută și ea cu timpul, a ***teșcherelei***, era cea de *adeverință, certificat, chitanță*, de mare folos expresiv lui Alecsandri: *Mi-i plin sânul de atestaturi... Iaca teșcherele și din vremea turcilor.* Nici tâlcul de *permis de călătorie, pașaport*, n-a mai dăinuit în limbă, el fiind întâlnit azi doar prin operele literare din secolele trecute sau în masa vocabularului, printre arhaisme. Zice Ion Ghica: *Ca să ne ducem cu lână, cu piei, cu miere sau cu unt peste graniță sau peste Dunăre, ne trebuia pașuș nemțesc* (*maghiarul passzus* n.n.) *sau teșcherea turcească.*

Suntem, nu de puține ori, mai sensibili la cacofonii decât la dezacorduri flagrante, și chiar cădem în ridicol când, pentru evitarea sunetelor *urâte* (vechiul grecesc ***kakophonia***, din *kakós* - rău, și *phoné* - voce) rostim sau scriem ***virgulă*** între cuvinte: *ca* **virgulă** *candidat*... Conform acestui nătâng model, secvența: – *Ioane, ce mai faci?* ar trebui să devină: ***linie de dialog*** *Ioane* ***virgulă*** *ce mai faci* ***semnul întrebării.*** Nu doar asocierile de secvențe fonetice *ca, că, cu* produc cacofonii, ci și altele, precum în enunțul *Pare-se să se sesizeze*. Zice Hasdeu: *Predecesorii noștri obișnuiau a-l crede prea orbește, luând toate cuvintele și toate virgulele sale drept dogme religioase.*

Lucian Mănăilescu

MURANO

O clepsidră întoarsă spre cer,
o plajă străjuită de focuri
şi bieţii truditori ai palorii
şlefuind zările de sticlă.

Noaptea, umbrele alunecă
în lagună, iahturi prelungi
din care debarcă
redingote şi fracuri şi
melancolice rochii de catifea.

Dimineaţa nu se mai văd
pe plajă decât urmele
desculţe ale copiilor,
care se pierd, fericite, în valuri...

TIAMAT CEA FIRAVĂ

Tiamat cea firavă, cu o floare roşie în păr,
dansează, îngânată de strigătul de hienă ai nopţii.
Trupul ei unduitor sculptează aerul
şi sălbaticul Marduk o aclamă
înconjurat de hoardele zigurate.

Roţile carelor de luptă se învârt
nebuneşte stârnind vârtejuri de pulbere...

Până la cer se aud limbile surdo-mute ale Babilonului.

În zori a fost sărbătoare-n Ninive, în marele templu
pumnalul ofrandei a fulgerat în ritmul muzicii
şi mulţi au văzut-o abia atunci pe Tiamat cea firavă
dansând deasupra abisului.

JURNAL

Astă seară n-am scris nimic în jurnal,
am uitat ploaia în geam şi m-am încălţat
invers cu ghetele morţii, totul a luat-o razna
stânga se duce în dreapta, străzile mahalalei
se pierd în cer, trece un câinele flămând
printre maşini, continente şi oameni în derivă,
îi arunc o bucăţică de pâine şi el latră la lună
şi pleacă cu ea în dinţi, lăsându-mă
cu jurnalul deschis în faţă, la pagina cea mai goală
din întreaga mea existenţă.

CĂLĂREŢUL APOCALIPSEI

- *Vino şi vezi* pata luminoasă de întuneric,
în care cal şi călăreţ se pierd printre lianele
ploii, frica cu ochi de lup, tăcerea pândind
din mlaştină! Şi cine să judece, cine are dreptul
să alunge fiara cu pielea jilavă, cine
să se împotrivească întâmplărilor oarbe?

Cal şi călăreţ rătăcind prin cer, nechezatul
soarelui roşu, minciuni şi profeţii şi glorioase armate
galopând pe deasupra lanurilor de pulbere,
armura palidă a coastelor ameninţând corbii
şi în cele din urmă victoria, marşurile
triumfului nimănui, şi ochii miraţi ai copiilor
rostogolind viitorul în castelele de nisip ale mării.

Cal şi călăreţ galopând în închipuire...
Foamea se sălbăticeşte, călăreţul în negru
bea tequila tare a vieţii, şi oamenii cântă
şi culeg fructele mâniei, şi îşi dau de pomană,
unul altuia, blidul amărăciunii...

Galben verzui se roteşte osia vremii, călăreţul
e doar un sunet de clopot, calul aleargă singur
cu copitele muşcate de pietre şi amintirile se târăsc
prin vârtejuri şi vămi, spre ţărmul nopţii în flăcări.

PĂMÂNT OLOG

Piciorul stâng trece călare,
cel drept visează jocuri de copil,
pământul e olog, fără picioare
merge duios şi foarte inutil.

Protezele nu mai sunt, doar protozoare
ce măsluiesc în sânge o aripă,
o să învăţ să merg în mâini, pe mare,
şi mersul meu se va preface-n clipă.

Vezi tu, iubita mea, ce disperare
de-a te iubi cu patimă nebună,
târădu-mă pe urma urmei tale,
care s-a dus să înnopteze-n lună.

LA URMĂ NU MAI ŞTII CUM SĂ-ŢI ÎMPARŢI VIAŢA

Ai vrea s-o dai la fluturi
să o sfâşie-n zbor, să fii legat
de patru aripi cardinale,
să putrezească aerul
pe ziduri crenelate şi
să se înspăimânte
cerşetorii şi nebunii.

Sau, stând pe malul cerului
s-o faci fărâme şi să priveşti
cum depărtarea aruncă-n ea
tăcerea înzăpezită-n pietre.

Soarele orb va mai foşni o vreme
spre începutul altei lumi;
dar poţi numai atât - să bei
seninul unei ploi de vară
şi să-ţi rămână setea amintire.

ESTETICA ETERNITĂŢII

„Sunt doar o întâmplare
a acidului dezoxiribonucleic...”
spunea prietenul meu, înlăcrimându-şi
lentilele de contact cu realitatea...

Când a murit, încercând
să descifrez estetica eternităţii,
ştia că, de fapt, Dumnezeu
e un artist mediocru...

AMINTIRE PRAGHEZĂ

Haite de oglinzi somnambule
au năvălit în oraşul lui Kafka,
oamenii sunt speriaţi, se arată cu degetul,
fac reclamaţii la servicul de ecarisaj,
sună la numerele de urgenţă
şi vorbesc în şoaptă despre
cioburile din ochii turiştilor,
despre iarnă şi despre fericire...
Uneori se recunosc în
chipuri străine, aduc adeverinţe
şi fotografii la minut,
în timp ce apostolii din turnul
orologiului primăriei
îmbătrânesc cu viteza luminii.

ASCULTÂND BEATLES

În submarinul galben
singurătatea avea hublouri hipnotice -
vedeam prin adâncul din noi
rechini şi balene, îngeri exotici
şi cochilii de scoici împietrind
reciful asfinţitului...

Tu dansai printre caracatiţele
mobilelor vechi, cuibărite-n oglinzi,
şi visându-l pe Lennon ştiai
că uneori fericirea e obositoare,
ca un glonţ al întâmplării
ce te loveşte în tâmplă.

Toate astea s-au întâmplat
de mii de ori până azi,
dar nu-i nimic de făcut, cerul
de deasupra noastră e plin
de abisul în imersiune.

FILM DE RĂZBOI

Într-un film de război, în barul
unde se scufundă meduze
şi piloţii din R.A.F., numărând în gând
cercuri concentrice ale destinului,
cineva, poate chiar Dumnezeu,
a scris cu litere strâmbe:
„Fiecare moare singur!”

Uşa nopţii se deschide uneori
şi atunci se zăresc amintiri
şi gesturi strivite:
„Ştii, puştiul ăla nu s-a întors!...”

Generalul, obosit de istorie,
stă cu singurătatea la o masă,
în separeul victoriei, şi scrie
brevete de decoraţii.

Pe sub mese se rostogolesc
mâini şi chipiuri şi capete,
până în măruntaiele ultimei
sticle de whiskey.

Magda Grigore

În numele poemului

(casele cu acoperişul roşu)

de aproape câteva case stinghere, reci,
aşteptând calme
să ascundă
în respiraţia lor caldă
trupurile ostenite ale călătorilor;

după un timp
fumul coşurilor, abia perceptibil,
parcă se mişcă
odată cu unda de puls
al celor adăpostiţi înăuntru
de teama iernii
mai dinamice uneori decât inima;

de departe
(privind tabloul de la câţiva metri...)
casele cu acoperişul roşu
sunt doar sângele tristeţii
căzute în zăpadă;

după un timp
pare o luptă pe viaţă şi pe moarte
culoarea caldă a sângelui şi a vieţii
presărată pe trupul celor îngropaţi
cei dezvinovăţiţi
în albul primordial.

poesis

Mircea Stâncel

Economie de emoții

Seara asta ne-a amestecat parfumurile tari
ce pluteau în aer cu degetele ei somnoroase
și toate experiențele incomode ce vor să ucidă emoția
și am fost trecuți pe listele disperării
și ne-am descoperit cicatricile care sângerau;

am căzut unul în altul ca două vase alese
și părul meu s-a împletit în cozile tale
și armata mea s-a împăcat cu soldații tăi pentru o vreme
în seara asta te-ai topit pe o hârtie roșie
și eu abia reușesc să te adun;

știu ești fantezia acestei aventuri
în care ți-ai pierdut nasturii de la bluză
ești ahtiată după imperiul erotic al lui shakespeare
dar hai să facem economie de emoții
acum când părul tău e încurcat în părul meu
și ne afundăm în aceleași parfumuri moi;

ziarele încă n-au aflat nimic despre ispitele tale
televiziunile comerciale nici atât
despre bluzele ce și-au consumat visul
și și-au băgat degetele prin mine adânc;

tu rămâi în memoria acestei seri
pe limbile unui ceasornic de perete
spectacolul tău a intrat deja în dicționare
în vocabularul acestui cartier cu o reputație proastă;

trăiești în memoria unei trăsuri din hârtie
în amintirea unui balon ce nu mai coboară
dirijat de fanteziile unui don juan;

dar se difuzează filme despre trandafiri și toporași
acum când frigiderele se bagă în așternuturi
tu ești o romantică pe bulevardul revoluției
nici transcendentul nu mai coboară azi
doar îngerii trag cu ochiul către ieftinătăți;

scrii cărți despre vitrine rujate le comentezi
devastezi poeme în continuare
tu lași emoția să dirijeze până și circulația lumii
se feminizează încet parchetul covorul peretele
ciocanul de bătut cuie automobilul...

iubito hai să ne căutăm din nou o mansardă
și să o trecem pe numele nostru;

Interiorul

Cineva m-a uitat în interiorul pâinii
s-a dus probabil undeva și nu mai vine curând
a aruncat mult prea departe cheile

n-am cum să ajung la ele
le văd cum alunecă pe peretele unei stânci
printre pietrele alunecoase ale unui râu rece
supravegheat încă de heraclit;

și e cineva care le poartă la brâu

e cineva;

privesc lumea prin găurile miezului pufos
prin coaja fisurată;

și e o toamnă plină de rațe sălbatice
care-mi mai pot aduce scrisori de la tine;

Către annabel lee

Pe ulița asta am învățat să înjur și să mint
tu nu erai nu erai...
pe ulița asta oamenii puternici își încărcau armele
doar poemul stătea puțin în așteptare privind către titlu
sunt imperfect draga mea sunt imperfect
trebuie să-ți spun;

pe ulița asta m-am împiedicat prima dată
de conferințele tale despre rochii
și am căzut cu filele-n noroi
se topea zăpada unei ierni fără zmei
ce mi-a zugrăvit toată fațada zilei de mâine;

m-am documentat cum trebuie să merg drept
pe aici ți-am văzut coapsele întâia oră
cred că erai singură și necurtată și impozantă
și duceai cu tine o durere ascunsă
de mărimea unui trandafir;

a mai fost o uliță de care nu-mi amintesc bine
pe care eu oricum nu puteam să urc atunci
ecoul ei a rămas închis în călcâiele mele
și sfârâie și sfârâie mereu;

a fost o dimineață scurtă de cincizeci de ani
și plină de săruturi grave și de alcool și de morți
eu duceam în brațe cărți furate din poduri
descoperisem o metaforă plină de praf
și de sânge pe care m-am gândit s-o afișez pentru tine;

pe atunci frica mâzgălea toate ferestrele
și nici podurile nu mai erau rafturi sigure de poezie
până și muntele devenise o trestie indecisă
tata m-a învățat anatomia omului cu metode rudimentare
dar mai ales cum curge clorofila prin vene;

apoi ți-am atins bluza ta largă făcând falduri în vânt
și-am simțit pe unde se strecoară iubirea;

pe aici pe undeva ne-am luat cândva la revedere
tu te-ai urcat într-un tramvai fără țintă
eu într-o caleașcă cumpărată de cai;

Ultimul tavan

Cineva trebuie să vină și să adune totul
altcineva trebuie să cheme preotul
tu trebuie să înregistrezi ultimele voci;

și dacă mă uit mai atent
văd cum a fost aburit de mămăliga secolelor trecute
mama îl ștergea din când în când pisica o privea
dar el păzea dragostea casei să nu se evapore;

mi-e teamă să nu-mi cadă pe laptop
în timp ce-mi finalizez cartea
e un poem lung pe care nu-l mai pot memora;
cum să înveți pe de rost tot trecutul pierdut

dar mai ales cum să trăiesc fără tavan?

toate dramele au trecut prin viața lui suspendată
prin istoria lui retrasă într-o lampă de șaizeci de wați
prin mortarul lui adus din deșeurile muntelui
el n-a văzut chiriași niciodată
el a văzut doar proprietari și sânge;

îmi aduc aminte de ultimele minute ale secolului 19
de grinzile ce podeau lumea pline de semne;
și de rochiile iubitei mele care fugea spre mal
înainte de a se declanșa disperarea;

după ce absorbit toate vocile
așteaptă să se deschidă jaluzelele;

și cum vorbește el cu fermoarele de pe rochii
ca să nu adoarmă din nou
și așteaptă să vină cineva acasă;

Orizonturi deal/vale (o luare de poziție)

Nimeni nu mai dorește un agrarian încăpățânat
nici chiar boierii de azi
eu am tras cu urechea pe atunci pe după uși
într-o cămașă lungă
desculț comuniștii l-au scos dintre văi ca pe o măsea stricată
și au scris apocalipsa pe toate foile de ziar
pe toate boabele de piper;

din fericire el este păgânul creștin care dă bani
pentru spoirea templului ce crapă mereu
și participă acum bucuros trăgându-și picioarele
la înmormântarea societății multilateral dezvoltate;

mai întâlnește câte un dascăl care-i pune piedică încă
dar faptul că vrea să fie legendar înspăimântă lumea;

n-a vrut să-și schimbe numele fonetica gramatica
dar mai ales n-a vrut să falsifice vinul
iar cei care nu și-au vândut orizonturile natale
s-au îmbrăcat în cojoace de oi bârsane
și au așteptat să cadă o stea
și ea a căzut;

constat acum că e semnul cel mai flagrant al lui
că încăpățânarea-i este reală și fără limite;

mai putem vorbi despre el?
ne este permis să ne uităm la urmașii lui?
ce se duc la paris cu mirosul crud al pometului în nări
după ce toată noaptea au tastat la calculator
conturul antic al grădinii;

tot timpul vin dintr-o emoție profundă
neșansa lor este faptul că li s-au terminat resursele
și acum joacă într-un film un rol dramatic
alături de personajele lui rebreanu;

când a plecat în cartier a luat cu sine tablourile lui grigorescu
a făcut primele albume și a vândut câteva nostalgii
și brusc s-au umplut cârciumile mahalalei
din care a realizat primii bani
ca să-și cumpere o diplomă de agrarian;

lăsați-mă să-l denunț cât mai repede posibil;

1994-2019

Mă întâlnesc și mă despart

Mă întâlnesc cu tine doar în suburbii
te plimbi pe străzi și ești deja bătrână;
te-mbraci în haine de culoare gri
ș-ai vrea ca aventura noastră să rămână;

ai vrea ca pulsul din nou să mi-l răsfeți –
din nou să-l scalzi în pufuri și-n perdele;
între aceiași tineri și vopsiți pereți
în patimi bune și în vise rele;

iar te privesc din nou a câta oară?
și cred că locuiești într-un alt trup
suntem piatră lângă piatră într-o moară
de care mă apropii și mă rup;

Lucruri adevărate

Ce mai vrei tu de la mine acum

toate băncile își bat joc de tine
toți comercianții fac mișto

de semințele de cânepă

ce să mai spun despre iubitele astea
care ne-au părăsit

dar nu mai e cine
să se scoale dimineața
și de ce

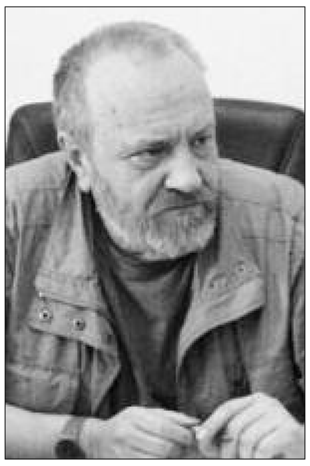
să te mai scoale

cred că lucrurile astea pot fi adevărate;

am căzut unul în altul ca două vase alese
și părul meu s-a împletit în cozile tale
și armata mea s-a împăcat cu soldații tăi pentru o vreme
în seara asta te-ai topit pe o hârtie roșie
și eu abia reușesc să te adun;

poesis

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

VISUL

ILEA de Bârgău şi Ieud

Culorile de celuloid ale dimineţilor din vis nu seamănă cu dimineţile. Eram pe strada Boczor Wolf. Nu se numea în nici un fel. Căsuţele mici de-o parte şi de alta aveau garduri din lemn. Pe stradă erau minerii, ieşiţi din schimbul de noapte. Munceau în filonul de la Domnişoara. Sub Dealul Minei.

Urcatul potecilor în vis nu e obositor. Eram la Lacul Albastru. Nici urmă de lac. Doar murarii în care te înţepai. Culegeam mure negre. Îmi umpleam gura cu ele. Siropul mirosea a pădure. Din parte stîngă dinspre pădure a apărut. Am recunoscut-o. Era Iclejia lui Pachi. Umbla călare pe o iapă neagră, fără şea. Avea două perechi de desagi albi plini pe o parte şi pe ailaltă a spinării animalului. Mi-a făcut semn s-o urmez. Cînd calul merge la pas, omul aleargă în spatele lui. În vis e foarte uşor să alergi. Mi-a arătat dealul de la zardă. Bătea clopotul de slujbă. Am ştiut că e mănăstire. Iclejia lui Pachi a rostit un singur cuvînt: “Felsobanya”. Şi-a văzut de drum intrînd în pădure.

Domnul episcop Zborovschi mi-a oferit o chilie. L-a chemat pe călugărul Kelemberger Ignatius căruia i se zicea “Peniţa” mănăstirii din pricină că era de meserie copist de cărţi sfinte.

“Ai fost numit să-i arăţi acestui domn împrejurimile”, a zis episcopul Zborovschi.

În vis oamenii vorbesc, dispar, apar alţi oameni care vorbesc şi care dispar. Călugărul îşi pregătea măgarul. “O să mergem să adunăm ouăle din oraş şi din împrejurimi”. Aşa am şi făcut.

“Adunăm toate ouăle de pe aici, domnule Anton. Episcopul le vinde doamnei Iclejia lui Pachi care le duce tot la două zile în Debrecen. De aia avem averi la mănăstire şi din pricina asta nu sînt ouă în ţinut. Luăm tot de la toţi”, mi-a spus cu voce tare călugărul.

“E doamnă?” am întrebat răstit.

“Desigur. În burta ei a crescut plodul lui Pachi. De-acuma e văduvă”.

Călugărul Kelemberger Ignatius era peniţa mănăstirii. O pictase pe un papirus pe Iclejia lui Pachi. O privea ore în şir. La mănăstirea din Felsobanya episcopul numea lucrarea lui Kelemberger un act monstruos care impunea penitenţe drastice.

“Mi-a dat treizeci de zile de post, domnule, m-a ameninţat că mă trece la o jumătate de an de pedeapsă ca să mă propună pentru iertare. Doar el poate aşa ceva. Păcatul ăsta e pentru episcopi. Dar ce aveţi la ochi, e pentru privitul soarelui, domnule? ”

“Dacă mi-o arăţi pe doamna pictată, ţi-i dau ţie, Kelemberger”, i-am spus călugărului.

Ochelarii îi cumpărasem la Milano în urmă cu trei ani. Costaseră două sute de euro. I-am pus la ochii lui Kelemberger.

“Extraordinar. O să vă dăruiesc pictura pentru ei, domnule. Oricum nu mai am voie s-o privesc. Nu că mă tem. Dacă face pe nebunul, episcopul rămîne fără ouă, domnule Anton”.

În vis ajungi uşor în grădina mănăstirii ca să te rogi. Mă uitam la Iclejia lui Pachi pictată de Kelemberger. Un demon pusese stăpînire pe mine şi pe rugăciunile mele. Învăţasem să mă prosternez în rugăciune privind cu coada ochiului pictura. Demonul cel rău se apropia. Punea mîna pe organul meu genital. Nu se oprea din frecarea trupului devenit viu pînă cînd nu ajungeam agitat. Apoi mă linişteam. În afara acestor episoade dese, aveam un comportament exemplar. Cum nu eram călugăr la mănăstirea episcopului Zborovschi, nimeni nu mă considera virgin şi n-avea nici o obiecţie.

“Orice mirean, domnule, are dreptul să-şi pîngărească trupul şi prin masturbare. La noi e strict interzis aşa ceva” , zicea călugărul Kelemberger.

De cîteva ori am avut impresia că mă urăşte, că mă invidiază, că-şi doreşte să se întoarcă la cele lumeşti. Se învăţase cu ochelarii. Îi purta şi pe întuneric. Ar fi dormit cu ei. Îl fereau de ultraviolete.

Tinerii şi vîrstnicii care n-aveau neveste erau priviţi cu îngăduinţă de către mănăstire.

“Lichidul seminal se elimină în timpul orgasmelor, neeliminat aduce boală şi moarte. Aşa că stimularea organului genital e permisă, domnule, şi la ejaculare”, mi-a spus cu compătimire episcopul Zborovschi într-o seară liniştită de început de toamnă.

Cînd ţi se face dor de Iclejia lui Pachi, în vis, te duci deasupra filonului Domnişoara. O aştepţi mîncînd mure. Vine negreşit. De la mănăstire o dată plecat, era cu neputinţă să te mai întorci.

În Felsobanya era invazia lăcustelor. Mănăstirea episcopului Zborovschi arsese. Mă plimbam printr-un oraş aproape pustiu. Păşunile aveau fîntîni necurăţate. Lăcustele erau molima vremii. Stricaseră şi apa. Ochii vineţii ca cerneala, ochii de apă în care te scufundai ca-n călimara lui Kelemberger Ignaţiu zis peniţa mănăstirii. Fîntîni noi n-avea rost să se facă. Cele vechi nu se puteau curăţa. Trebuia răbdare. De unde veniseră acolo aveau să se întoarcă lăcustele. Vitele se zăpăciseră de sete.

Oamenii părăsiseră oraşul. S-au dus către muntele unde mai erau pîrîuri cu albie uscată acoperită cu frunze putrede unde domnea cocleala laolaltă cu şopîrlele verzi cu dunguliţe roşiatice.

De la pîrîurile acelea, oamenii s-au dus mai departe către vîrful de la Creasta Cocoşului. Acolo rîurile deveniseră firicele cu apă bună la gust. Vitele au băut la un loc cu orăşenii.

“Poţi să-ţi umezeşti buzele, domnule Anton”, mi-a spus chelnerul care mă îndrumase în patru august către Lacul Albastru.

Pădurile aveau poteci, drumuri strîmte unde ploaia năştea nămoluri în care te împotmoleai. Piatra era atît de aproape încît o puteai încărca direct în căruţe.

În Felsobanya sărăciseră cu toţii. Erau egali în toate cele. Au sosit căruţe de la Debrecen cu stofă. S-a-mpărţit la toţi. Stofă cîntărită, şi nu măsurată, cu greutăţi bune ori măsluite. Şi tot nu ajungea.Tot nu puteau scăpa de zdrenţele de pe ei.

În Felsobanya sărăciseră cu toţii. Erau egali în toate cele. Au sosit căruţe de la Debrecen cu stofă. S-a-mpărţit la toţi. Stofă cîntărită, şi nu măsurată, cu greutăţi bune ori măsluite. Şi tot nu ajungea.Tot nu puteau scăpa de zdrenţele de pe ei.

Drept şi cinstit nu mai puteai fi. Erai eliminat. Uitat. Oamenii îşi doreau pîini din alea care se mîncau la Debrecen. Plătite şi nu cerşite ori luate cu împrumut, ori din colbul drumului, ori din ageagul lui.

În păduri, pe păşuni, cel mai bine trăiau foştii servitori ajunşi cu timpul porcari. Ceilalţi se descurcau cu greutate. Pînă a trecut grosul lăcustelor. Încet s-au pus pe picioare.

“Dă-mi un buletin de populaţie fals”, a zis un negustor către autorităţi.

“Deoarece ai intenţia să pleci în alt loc”, a răspuns un funcţionar.

Femeile se iubeau între ele. Bărbaţii nu mai aveau putere în ei. Cînd cîinii începuseră să latre din nou în curţi, orăşenii îi duceau în tinzile caselor. Nimeni n-a fost compătimit. Au trecut lăcustele. S-au aşezat treburile orăşeneşti cînd au apărut cei deghizaţi în femei care-şi schimbau rochile în fiecare zi pentru a nu da naştere la suspiciuni.

Pe călugărul Kelemberger Ignaţiu l-am recunoscut după ochelari. Pe vremea lăcustelor era printre cei cu firea şopîrlei verzi. Acuma îl vedeai. Acuma nu-l vedeai. Purta ochelarii în fiecare minut al zilei.

“Eu nu te cunosc”, zisese Kelemberger.

“Poţi să mă urmezi ca să scapi, Anton”, continuase fostul călugăr zis peniţa mănăstirii din Felsobanya.

“De unde ai ochelarii ăştia, domnule”, l-am întrebat.

“Nu-i treaba ta. I-am moştenit de la bunicul.”

Kelemberger nu mai avea măgarul. Se îmbrăca în haine ţigăneşti cu coş în spate. Umbla să repare oale de tinichea tocmai în Satu Mare.

Lăcustele au plecat pe vînt rece. Zilele deveniseră cenuşii şi ploioase. Cînd au luat altă cale, au adus beznă în oraş.

Eram de nedespărţit. I-am arătat pictura în care apărea Iclejia lui Pachi. Kelemberger s-a uitat curios. “Peniţa, Ignatiu, nu-ţi mai aminteşti”, i-am spus. A dat din mînă. Ne-am dus în pivniţa depozitului de vinuri Zimermann. Kelemberger a folosit un tîrnăcop şi o lopată de miner. Din groapa săpată a scos o casetă în care erau trei ceasuri de mînă şi patru brăţări de damă din aur. “Om te fac, Anton”, mi-a spus Kelemberger.

În groapă mai erau douăsprezece feţe de masă de damasc şi opt lighene albe, emailate, cu muchia albastră. Kelemberger le-a pus cu grijă în groapă. Le-a acoperit cu pămînt. Am bătucit cu tălpile pînă lutul a prins a semăna cu restul pămîntului pivniţei.

“Astea i le lăsăm lui, Anton, nu-i frumos să-i iei omului tot avutul”, mi-a spus Kelemberger. Îi căzuseră ochelarii în jos pe nas.

Din Felsobanya dispăruseră toate curelele. S-au făcut din ele pingele la bocanci. În tîrguri se vindeau de cum le puneai pe tarabe. Pingelele se făceau cu maşinile de cusut. Lăcustele au mîncat şi hîrtiile.

Orăşenii aveau nevoie de acte noi.

“Cine eşti, de unde şi încotro mergi”. Cei cinzeci şi unu de cerşetori care spălaseră putina, erau la datorie. De-abia atunci s-a auzit la Debrecen că-n Felsobanya s-a restabilit normalitatea.

Cerşetorii băteau în toate geamurile. În toate nopţile de după plecarea lăcustelor. Primeau pîine şi slănină. Dispăreau. Se aşezaseră la izvorul dintre două stînci apropiate una de alta, cu apă limpede care izvorăşte de sub un stejar sfîrşit de bătrîneţe. Pe firul izvorului ajungeai la alt izvor.

“Pe vreme de lăcuste oamenii ajung să-şi mănînce şi nopţile, Anton”, îmi zicea Kelemberger Ignatius zis Peniţa de la mănăstirea episcopului Zborovschi.

Dacă apare numele episcopului în vis, parcă vine pe strada Boczor Wolf episcopul. Se opreşte pe la case de mineri şi le dă binecuvîntarea. Un episcop rămîne întotdeauna un episcop. Aşa-i e sortit şi aşa se şi întîmplă.

Minerii din Felsobanya cad în genunchi în curţile lor. Pleacă privirile în ţărînă sub binecuvîntarea episcopală.

“Eşti născut la timp bun, domnule Anton. Drăgăstos, isteţ, pentru trebile sufletului şi norocos să ajungi om mare”, zice episcopul.

“Iară părul ca să-i crească bine să şi-l taie la lună nouă”, zice Kelemberger Ignaţiu de după invazia lăcustelor.

Episcopul Zborovschi face un semn larg al crucii. După molimă s-au refăcut casele. Ceva mai mari. S-au tăiat lemnele în septembrie, noiembrie şi la început de decembrie.

“Mare noroc şi cinste între oameni ai, domnule Anton, pînă te apucă betejeala aia cu frigurile şi căldura din pîntece-ţi”, zice episcopul.

“Orice toamnă bună e cu fierbinţeală, episcope”, zice răutăcios Kelemberger.

“Ai dreptate, Peniţă. La întunecimea soarelui şi pîinea se face mai →

proză

Petruț Pârvescu

când nu se desluşeau lucrurile

veneau aşa
înspre seară
când amurgea
când nu se desluşeau bine lucrurile
cam o duzină
acolo
o ceată amestecată de ţărani de-ai noştri
de prin alte sate
şi nişte domni spilcuiţi de la raion
în costum negru şi cravate înflorate pe piept

toţi în păr
unul şi unul
cu bâte şi pari de porumb pregătite
şi trei ţigani lăutari vestiţi de la gura boului
cu două viori strâmbe si-un ţambal burticos

oprea tractorul gâfâind la poarta omului
o namilă de maşină hârbuită
cu remorcă de lemn cu roate mari dinţate
ne uitam noi ca la urs cum ieşea fumul gros
pe un coş de tablă subţire
neterminat

coborau cu toţii şi intrau ghiotura
în ograda câte - unui vecin de pe la noi din sat
de toată lumea
cu purcel cu căţel se strângea grămadă
să vadă până la capăt comedia

unii
cu haine de piele
cu o geantă mare de porc jupuit în mână
şi câţiva ţărani mai săritori
intrau direct în casă la om

se aprindea lampa de petrol
se trăgea grăbită perdeaua
şi nu prea se auzea ce discutau ei acolo înăuntru
(lucruri importante pesemne
gândeam noi)
în schimb în curte se încinsa neică
o horă bătută pe braţe şi spate
în toată puterea

şi jucau frate cu toţii chiuind de bucurie
şi de năduf
de le săreau opincile din picioare
iar arcuşurile ţiganilor parcă luaseră foc

noi ne uitam prelung
furaţi de dănţuială
cu muzica - n ureche dând pe afară
dar nu ştiu doamne
de ce anume ne trăgea ochiul pieziş la fereastră

se mai stingea lampa vedeam bine asta
(că doar nu eram chiori)
se mai aprindea lampa şi asta vedeam
era lumina când prea albă
când prea neagră
umbre
nu puteai să-ţi dai seama

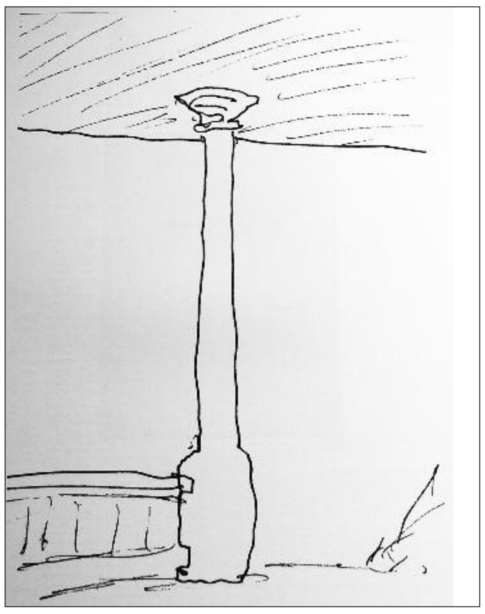
după o vreme
ieşea gheorghe a' lu' dovleacă
cu muierea sa ilinca aduşi puţin de spate
afară din casă înghesuiţi acolo pe prispă
nehotărâţi parcă
apoi îmbrânciţi uşor cu blândeţe în bătătură

gheorghe
nu se putea ţine singur pe picioare
(şi asta vedeam se mai înserase
dar tot se vedea) pe faţă lui
între ochi şi buză
o cărare de sânge proaspătă neştearsă

aşa cum era el
om în putere îl ţineau de aproape doi inşi
mai cu grijă mai cu băgare de seamă
şi intrau apoi cu toţii în joc lele
se-nvârteau acolo în bătătură
se-roteau drăcesc
că nu-i mai puteai desluşi
cine e care al cui e
din ce neam din ce sat din ce lume

eram mic
abia ajungeam
până la mijlocul gardului
dar mă beleam înghesuit acolo printre uluci
în curtea omului să văd bine

prea multe nu înţelegeam
(amurgea
şi peste sat se lăsa încet încet noaptea)
în curte
era o curată harababură
o ploscă de cireş negru plină cu ţuică de prună
trecea ca un steag fluturând îndelung
din mână în mână
pe când hora se rotea
se rotea
se învârtea
mai mai să urce la ceruri

A S E M N A T

am auzit atunci lângă mine
o vorbă groasă
tărăgănată
(pe care doamne
nu am uitat-o nici acum)
şi vedeam
cu uimire şi teamă
cum se rărea de paşi
uliţa noastră sub luna borţoasă!

→ scumpă, o toamnă prea caldă aduce tunete amestecate cu ploaie şi apoi o iarnă friguroasă”, zice episcopul.

“În grădinile astea, preafericite, e mazăre, orz, in, cînepă, mere, pere, nuci, alune din belşug, că tunetul mult n-aduce pagubă”, zice Kelemberger.

“Ai putea stăpîni ca om înţelept care să aşeze tinerii cu soţii pe la casele lor”, zice episcopul împăciuitor.

“Aş putea”, mai zice Kelemberger.

Întîi simt patul. În vis ţi se spune că eşti la pensiunea Edelweiss. Dar nu te ajută. E frig, cald, la mijloc fierbinţeală şi răcoare către sfîrşit. În Felsobanya dispăruse vremea cu uscăciune.

Mîncam mure pe Dealul Minei. Iclejia lui Pachi apăruse călare. Arată spre pălăria mea largă. I-am întins-o. Şi-a pus-o pe cap. S-a aranjat ca o şcolăriţă. Parcă se afla în faţa unei oglinzi. Se strîmba veselă. A dat din cap a mulţumire. S-a dus. Eram singur între murarii înţepători. Mi-am amintit de Petre Mătrăgună. Făcusem un reportaj despre fostul deţinut din Gherla ajuns om de afaceri. Prin anul două mii şase. Mi-a spus că-n o mie nouă sute nouăzeci şi şase ieşise din puşcărie. Avea coşmaruri după ce trecuseră zece ani. Se trezea noaptea sufocîndu-se de căldura aia mare chiar dacă în cameră era frig, chiar dacă mergea aerul condiţionat fixat la optsprezece grade.

Mă sufocam în vis. Venise neliniştea.

Iclejia lui Pachi intrase în camera mea de la pensiune. A scos din traista albă patruzeci de căţei de usturoi. I-a amestecat cu sucul a douăzeci de lămîi într-un borcan de sticlă legat apoi la gît cu tifon. A macerat amestecul ăla. Mi-a dat o linguriţă din amestecătură. Am băut-o cu apă de izvor pe vreme de nelinişte. A dispărut fără urmă sufocarea.

În vis ştii multe fără să afli nimic. “Frunza de cireş”, “Frunza de măr”, “Frunza de alun”, ”Frunza de salcîm”, ”Frunza de pădure” şi “Frunza de stejar” erau fetele Iclejiei lui Pachi. Aşa li se spunea în Felsobanya.

Se prăbuşise filonul Domnişoara de pe Dealul Minei. Fetele Iclejiei se scăldau în Lacul Albastru. Cînd li se sufocau uterele, cînd aveau sămînţă-n ele şi căsătoria le era interzisă, cînd fetele Iclejiei lui Pachi ajungeau în pragul leşinului, Iclejia îşi ungea degetul arătător cu ulei de dafin, le dezvelea de rochiţele lor roşii şi le introducea degetul ăla în vagine şi-l mişca vîrtos pînă obosea.

Iclejia deschidea canalele prin care ieşea căldura şi lichidul. Nu le dădea voie să meşteşugească între ele ca un bărbat care meşteşugeşte o muiere, nu le lăsa să-şi amestece sămînţa una alteia.

Fetele Iclejiei lui Pachi se slobozeau în degetul ei arătător “Doar aşa nu aduceţi sacrificii Diavolului”, zicea.

Fetele Iclejiei lui Pachi locuiau în camera mea de la pensiunea Edelweiss. Veneau pe rînd. Se dezbrăcau de rochiţele roşii, îşi aruncau papucii cu tocuri înalte împodobite cu cuie aurite. Se despleteau la păr şi se aşezau lîngă trup de bărbaţi.

“Şopteau” mîngîind, “domnule Anton, echilibrul din testicule e factorul de importanţă al sănătăţii”.

Fetele Iclejiei lui Pachi erau virginele din Felsobanya. În fiecare dimineaţă îşi puneau pe labii lipitorile dintr-un borcan de farmacie verde închis. Aveau grijă să nu se strecoare lipitoarea din greşeală înăuntru. Sîngele curgea. Se făcea o crustă subţire bună de păcălit bărbatul.

Mîncam în vis năut, napi şi fasole cu piper şi ghimbir.

Fetele Iclejiei lui Pachi luau în mîinile lor penisul. Îl ungeau cu grăsime de porc mistreţ. Ejaculam de nenumărate ori. Cearşafurile trebuia schimbate.

Înainte de a mă trezi, în dimineaţa de opt august, în camera de la pensiune, a intrat Iclejia lui Pachi. Era goală. S-a apropiat cu calm.

Penisul era scăldat în ulei de dafin şi sirop de miere.

Au apărut cuvintele afectuoase, pasiunea.

Iclejia lui Pachi şi-a introdus degetul arătător în vagin. A închis ochii.

S-a aşezat peste trupul meu. Am simţit că pătrund vîrtos. În cameră mirosea a dafin şi a proaspăt.

***

Opelul albastru accelera. Ieşise din curtea pensiunii Edelweiss.

Kelemberger Ignatie scosese măgarul pe strada Boczor Wolf. Mergea în piaţa din Baia-Sprie.

Din viteza maşinii parcă i-am zărit ochelarii de soare la ochi.

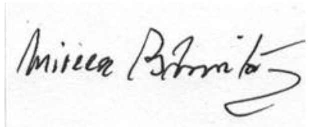
Doar o fracţiune de secundă.

În vis ştii multe fără să afli nimic. “Frunza de cireş”, “Frunza de măr”, “Frunza de alun”, ”Frunza de salcîm”, ”Frunza de pădure” şi “Frunza de stejar” erau fetele Iclejiei lui Pachi. Aşa li se spunea în Felsobanya.

litere

Mircea Bârsilă

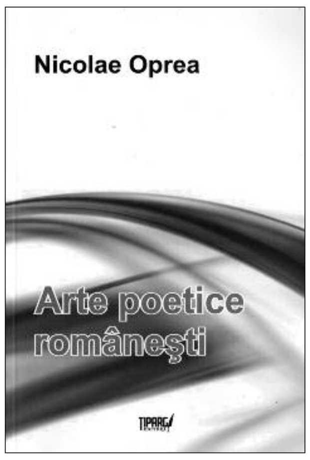

Mobilitate critică și acribie

În 2018, opera criticului literar Nicolae Oprea, care a scris eseuri și studii esențiale despre poezia lui Macedonski, despre proza lui I.D.Sârbu, despre magicul prezent în nuvelele lui Vasile Voiculescu, despre literaratura „Echinoxului" și un număr impresionant de cronici literare despre o mare parte a poeților și pozatorilor postbelici, a crescut cu încă o carte: *Printre optzeciști. După Școala de la Târgoviște,* Editura Bibliotheca, Târgoviște.

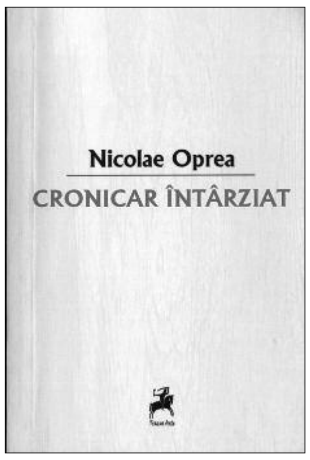
Textul lui Al.Cistecan de pe clapeta coperții a IV-a surprinde cu precizie dubla ipostază a lui Nicolae Oprea, cea de critic și de istoric literar, ipostaze, desigur, corelative : „Cronicar și de meserie și de chemare, Nicolae Oprea s-a împărțit, totuși, între critică și istorie literară. Poate mai mult de nevoie, căci volumele de istorie literară exprimă, toate, o preocupare academică, pe când cele de critică propriu-zisă (având la bază foiletonul) sunt mai dezvoltete; nu atât în stil, întotdeauna sobru și fixat cu îndărătnicie pe obiect, cât în tematică: largă, tratată cu mobilitate și acribie".

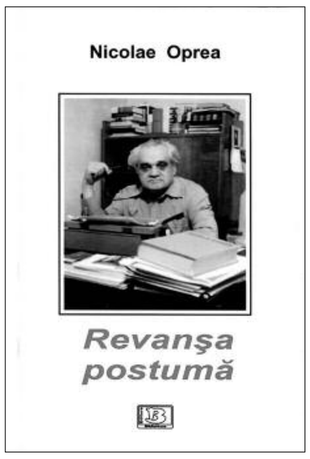
Cartea este alcătuită din următoarele capitole: „Printre optzeciști (și numai)", „Poeți-prozatori", „Prozatori", „Critici/istorici literari, eseiști, memorialiști",

„Pro memoria" și „După Școala de la Târgoviște". În prima secțiune, Nicolae Oprea scrie despre optzeciștii: Cassian Maria Spiridon, Aurel Pantea, George Vulturescu, Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, Călin Vlasie, Leo Butnaru, Gellu Dorian, dar și despre poeți din alte generații: Ion Pop, Nicolae Prelipceanu, Aurel Udeanu, Virgil Todeasă, Daniel Dăian...

Spre a ilustra claritatea radiografiilor critice realizate de Nicolae Oprea, radiografii definitorii în ceea ce privește receptarea poeziei optzeciștilor, selectăm câteva fragmente elocvente din eseurile în care sunt integrate.

Gabriel Chifu, autorul *realului-eruptiv* <<decupează fragmente din peisaj, care sunt deturnate simbolic, devenind „întâmplări lirice cu sensul pe jumătate dezvăluit", cum enunță *în viața lirică*. Pe frontiera dintre real și fantastic, asemenea *întâmplări lirice* dezvoltă miracolul în direcție adesea tragică/..../Poezia lui Gabriel Chifu reprezintă un punct nodal în evoluția poeziei române postbelice ,printr-un discurs exemplar format la interferența dintre generații: șaizecistă, a lui Nichita Stănescu, dar și a poeților întârziați (Leonid Dimov, Mircea Ivănescu ș.a.) și generația optzecistă căreia i se afiliază nu numai prin vârstă>>

Semnificativă este și secvența referitoare la romanul lui Gabriel Chifu (*Ploaia de trei sute de zile,* 2017): <<Cu trimitere formală la ploaia de 4 ani, 11 luni și 4 zile imaginată de Gabriel Garcia Marquez în romanul *Un veac de singurătate,* povestea ploii distrugătoare, în concepția lui Gabriel Chifu, figurează sfârșitul unei lumi (parțiale) în cadrul căreia decăderea spirituală și morală a depășit orice limite./.../În *Epilogul* romanului, casa izolată de pe țărmul mării – proiectată ingenios de arhitectul Orban – a profesorului Grama, unde acesta se refugiase /.../devine Arca lui Noe pentru eroii nu tocmai neprihăniți/.../În același epilog, care marchează „sfârșitul poveștii și al acestei lumi ficționale", mitul potopului apare amplificat prin acțiunea pustiitoare a unui *vânt nelumesc* purificator („din afara Caramiei și chiar din afara acestei povești"),distrugând deopotrivă lumea reală și imaginară>>.

„Începând cu ciclul poemelor ample *Lunetistul* și *Lunetistul & cocoșul de tablă*, Marian Drăghici creează un spațiu mitopoetic cu totul original. Un spațiu care prinde contururi prin captarea vocilor interioare suprapuse („stau vocile în mine claie", enunț poetic)/.../Deși nu-i sunt străine modalitățile postmodernismului – de la parodie până la intertextualitate –, Marian Drăghici este imun la mimetismul postmodernist./.../El edifică, în consecință, un discurs mixt, aluvionar,pe temeiul încrengăturii expresive de tensiuni comprimate, stări obsesive, experiențe irepetabile, sugestii biblice, referințe livrești și autoreferințe".

Volumul lui Ioan Moldovan *Viața fără nume*, << care cuprinde trei poeme ample (*Viața fără nume, Cu tandrețe, din* malaxor și *Lentilă*) afirmă un poet al dispozițiilor sufletești aflate în relație antagonică față de real, întrucât lirismul se naște din scrutarea atentă a existenței banale, cu episoade prozaice care nu mai coincid cu aspirația ideală a subiectului liric./.../; imaginarul devine, în concepția sa, o prelungire a realului, îmbogățit, însă, cu „vedenii" sau imagini de coșmar ilustrând absurdul cotidian>>.

Interesul lui Călin Vlasie << pentru „cadența interioară a versului" și pentru „muzicalitatea lui implicită", macedonskiană/.../se concretizează în exerciții care, „dincolo de o anume prețiozitate", ilustrează virtuozități – aparent întâmplătoare.

Călin Vlasie își satisface astfel vanitatea tehnicistă de creator pentru care actul în sine nu mai prezintă secrete. Este un fel de „inginerie" poetică, dezvoltată în concurență cu textualismul exploatat în proza generației'80./(...)/Ariditatea textuală este contracarată prin alternanța tonurilor, când sumbru-sceptice, când calm-euforice (o euforie trucată, un calm aparent). Cu „nervii biciuiți" adesea, poetul cravașează poemul dacă presimte pricolul truismului și al emoției factice.Esența lirismului provine tocmai din mezalianța ironic-afectuoasă dintre conștiința lucidă și miracolul existenței>>.

În legătură cu pastelurile lui Cassian Maria Spiridon, întemeiate pe relația peisaj natural – peisaj sufletesc și care excelează prin receptarea amănunțită a concretului și prin atenția acordată simbolisticii culorilor, Nicolae Oprea ia în seamă mai ales cromatica sugerând infiltrarea absurdului în „clisa" cotidianului crepuscular și apăsător : <<Cromatica universului apăsător se adecvează cu totul trăirilor sub semn crepuscular, avansând de la culoarea cenușii („mă răsfață soarta nemiloasă/în clisa cenușie/cotidiană") spre *negrul* simbolic al întunericului absolut: „negrele izvoare de muzici și tăcere", „creier negru", „rachiul negru", „negre întâmplări" etc>>.

De o riguroasă interpretare are parte și poezia lui Nicolae Prelipceanu, reprezentant important, de frunte, al generației precedente: << Nicolae Prelipceanu realcătuiește în *Ce-ai făcut în noaptea Sfântului Bartolomeu* un discurs omogen, uzând de strategia firescului adeseori prin procura livrescului. Antologia aceasta marchează evoluția unui poet febril, mereu neliniștit, evoluând aventuros (și ingenios): de la contemplarea auto(ironică), fructificându-și înclinația spre un lirism al paradoxurilor, către reflecția impregnată tragic, de-odată cu simptomele „vârstei de fier" >>.

Cea de a doua secțiune este dedicată poeților și prozatorilor Gabriel Chifu și Varujan Vosganian, iar în cel de al treilea capitol, dedicat prozei, sunt analizate anumite cărți ale scriitorilor Calinic Argatu/Arhiepicopul (*Toată vremea-și are vreme*, cinci volume), Silviu Angelescu (*Calpuzanii*), Dumitru Augustin Doman, (*Sfârșitul epocii cartofilor*, *Meseria de a muri, Moartea noastră cea de toate zilele* și *Zbateri facile, strădanii futile*), Alexandru Vlad *(Omul de la fereastră, roman cu anexe*), Florin Logreșteanu (*Parfum de carte*) și alții.

Următorul fragment se constituie într-un portret care, pe lângă acuitatea observației, vădește și talentul de prozator al lui Nicolae Oprea: „Coborâtor printre mireni,Calinic Argeșeanul /Arhiepicopul se manifestă comunicativ și dezinvolt, cuceritor în stil flamboiant, eliberat de norme și poncife pe care slujitorii de rând ai bisericii nu prea știu să le ocolească, îndeobște precauți în fața experiențelor laice.Devine atunci de-a dreptul bonom și cozeur în dialog, etalând certe calități de povestitor. Chiar dacă, din timp în timp, cu duplicitate studiată, apelează la un fel de refugiu în umbră tactică în raport cu partenerii de dialog, o atitudine histrionică la prima vedere. Ține, însă, la modul organic, de forța de dedublare a omului religios care stăpânește strategia ritualică a *punerii în scenă* cu valențe ludice, fără să intre niciodată în *profanum*, prin strămutarea sacrului în afara conclavului spiritual. Este aceasta un fel de îngăduință iertătoare față de păcătoșii din fața sa, însoțită de ironia subțire decurgând din detașare" (p.181).

Capitolul următor cuprinde ample recenzii despre volumul de corespondență (1969-1981) dintre Marian Papahagi și Ion Pop, despre interviurile Luciei Negoiță din *Carte(a) cu poeți,*despre monografia „esențializată" a Gabrielei Gheorghișor *Cristian Popescu. Arlechinada tragică* și despre studiul doctoral al Mădălinei Violeta Dîrmină intitulat *Un scriitor din exil și tema exilului :Vintilă Horia.*

Iustin Panța (1964-2001), Gheorghe Izbășescu (1935 – 2017),Miron Cordun (1935 – 1997) și Constantin Hârlav (1950 – 2014) sunt evocați, în „Pro memoria", atât prin scurte digresiuni memorialistice, cât și prin intermediul unor pertinente eseuri despre operele lor.

Strategiile poietice novatoare (postmoderniste: ludicul, ironia, parodia, livrescul, intertextualitatea, biografismul și autobiografismul, metatextualitatea ...) constituie, în pluralitatea lor, elementul de legătură între scriitura optzeciștilor și cea a prozatorilor din cadrul grupării literare numite Școala de la Târgoviște. Pe parcursul unui număr de 85 de pagini, Nicolae Oprea cercetează și analizează operele scriitorilor Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Tudor Țopa și Alexandru George.

Subtitlurile capitolului *Glosse la „Matei Iliescu*" („Proiectul narativ", „Autobiografismul aparent", „Întâlnirea din oglindă", „Simbolistica mitologică", „Romanul platonician"...) sau titlurile celorlalte eseuri: *Parodia pseudo-literaturii în ciclul „Ingeniosul bine temperat"*(de Mircea Horia Simionescu*), Biografie și ficțiune în proza lui Costache Olăreanu- resursele jurnalului intim, Încercarea prozatorului* (Todor Țopa*)* și *Între critica literară și roman* (Alexandru George), reflectă – atât cât poate oglindi, în genere, un titlu – conținuturile eseurilor despre noutatea promovată în proza postbelică de acești autori nonconformiști. Următorul citat este relevant sub acest aspect: „Roman complex, cu arhitectură ingenioasă, *Matei Iliescu* este încărcat de simboluri și sugestii livrești, ilustrând experiența culturală ieșită din comun a autorului. Paralelismul lectură-creație, care marchează elaborarea romanului, devine benefic pentru Radu Petrescu, stimulându-i sentimentul intrării in competiție cu precursorii. Creează astfel un roman erotic epurat de erotism, inovând în corpul tradiției prin apel ideatic și unghiul inedit asupra temei, văzând dragostea ca proces ciclic, repetabil în timp, în paradigme iterative" (p. 317).

Nu putem încheia prezentarea acestei excepționale cărți a anului 2018 („și nu numai"), fără a reproduce textul - tot de pe clapeta coperții a patra - și care a fost scris de regretatul critic literar Tudor Cristea. Îl reproducem pentru exacta înțelegere a constantelor ce ordonează actul critic al universitarului Nicolae Oprea: „Nicolae Oprea își mărturisește (și, în exercițiul critic, își și manifestă) aspirația permanentă către o perspectivă integratoare, sesizabilă în modul în care, aproape de fiecare dată,încadrează cartea în operă și autorul în contextul cultural-literar.De aici rezultă o critică practicată cu metodă, riguroasă și elaborată, dar deloc lipsită de spontaneitate, de plăcerea formulării plastice sau de tentația micilor digresiuni (îndeobște livrești sau de aspect teoretic, dar și memorialistice".

Dumitru Augustin Doman

Cititorul de roman

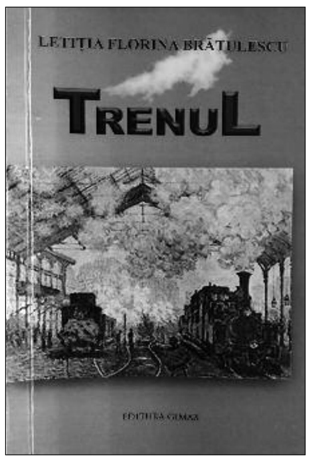
Un roman cu bibliografie

Letiția Florina Brătulescu este profesoară de franceză, doctor în filologie cu o teză despre opera lui Zola, autoare a câtorva cărți didactice despre cultura și civilizația franceză (printre care un dicționar de expresii uzuale în franceza vorbită), dar și volume – document, memorialistice și de ficțiune. Din rândul acestora din urmă face parte cea intitulată *Trenul* (Editura GIMAX, 2016). Cartea este una cu totul ieșită din comun, în sensul că are la bază fapte reale, și totuși nu poate fi încadrată decât în genul romanesc. Simplificând, am putea spune că avem de-a face cu un roman-document, cu un roman cu o bibliografie bogată. O comentăm ca pe un roman, pentru că structura, narațiunea, personajele se încadrează în acest gen. E adevărat că e un roman de excepție, în sensul că lipsa de acțiune propriu-zisă este suplinită de multă documentare, până la erudiție pe teme de istorie, de istoria secolului XX.

„Acțiunea" cărții cuprinde în fapt călătoria naratoarei Ina cu trenul de la Câmpulung Muscel până la Bicaz și înapoi, căutând după mai bine de patru decenii locuri și oameni în orașul în care a început să predea franceza la tinerețe, pentru puțin timp: „Am revenit pe aceste locuri tot cu Trenul, dar cu un tren încărcat cu amintiri, fapte și experiențe, pentru a vedea, acum, cu ochii minții și ai sufletului, ceea ce nu vedeam în tinerețe, când eram aici.Totul s-a schimbat, oameni, mentalități, idei, locuri, chiar și trenul, atât ca aspect – vizibil, nu intru în detalii, în acest sens -, cât și ca rol..." Acolo găsește o familie de prieteni vechi, bunici acum, care o găzduiesc câteva zile și care-i arată împrejurimile: mănăstiri, hidrocentrala, lacul de acumulare, Munții Neamțului și Ceahlăul... Cu familia aceasta deapănă amintiri la o masă cu sărmăluțe și fripturi și o sticlă de vin. De asemenea revede locuri, clădiri, instituții, cu prefacerile pe care le-au suferit în deceniile din urmă. Așadar, însemnări de călătorie mai mult sau mai puțin sentimentale sau nostalgice, mai mult sau mai puțin subiective, scrise însă cu mână sigură, într-un stil curat, suplu, pe secvențe, ca-ntr-un scenariu de film documentar.

Călătoria aceasta cu trenul – cu „trenul vieții" – este până la urmă doar un pretext de amintiri ale propriei existențe, de reverie, de trecere în revistă a istoriei României de la Primul Război Mondial până-n zilele noastre, urmărind – printre altele – un fir roșu al domniei Casei Regale față de care are o mare simpatie, în special față de persoana și personalitatea Reginei Maria. Acum află că unele clădiri de la Bicaz au fost case de odihnă pentru regele Ferdinand și regina Maria, care se plimba vara în costum românesc, cu „fusta de un roșu aprins, plisată, cămașă veche, cu broderia bogată, și broboadă groasă și albă, ceea ce-i încânta pe localnici". Remarcabil e că nu sunt urmărite evenimentele istorice generale, cunoscute îndeobște de mai toată lumea, ci ne sunt prezentate detalii mai puțin știute din viața regilor Carol I și Ferdinand, dar mai cu seamă din viața Reginei Maria a cărei activitate e prezentată cu nedisimulată simpatie. Se citează copios din *Jurnalul de Război* și din *Povestea vieții mele* ale Reginei Maria, dar și din ziare din anii interbelici ca și de ziare de după 1989. Aflăm, printre altele, odiseea inimii Reginei, de la Domeniul de la Balcic până la Castelul Bran și până la Peleșor. Apropo de castelele de la Sinaia, sunt prezentate istoria construirii lor, dar și a dependințelor, inclusiv a căsuței din copac dorită de Regina Maria lângă Castelul Pelișor. Dar castelele din Caraiman, ca și Domeniul de la Balcic, sunt prezentate și din perspectivă istorică, ca și din amintirile de la vizitarea lor de către naratoare. E de menționat meticulozitatea cu care face documentarea, dublată de nostalgia vizitării pe viu, emoțional a acestor obiective. Aflăm astfel despre faptul că, în tinerețe, regina fusese îndrăgostită de verișorul ei primar, viitorul rege George V al Angliei, o iubire neîmplinită. Și tot o iubire neîmplinită e cea a generalului Eugen Zwiedineck față de regină, căreia îi era credincios aghiotant și administrator al averii.

În concluzie, *Trenul* Letiției Florina Brătulescu este romanul unei duble călătorii, una fizică între Câmpulung Muscel și Bicaz, iar cealaltă mentală în trecutul istoric al României ultimului veac.

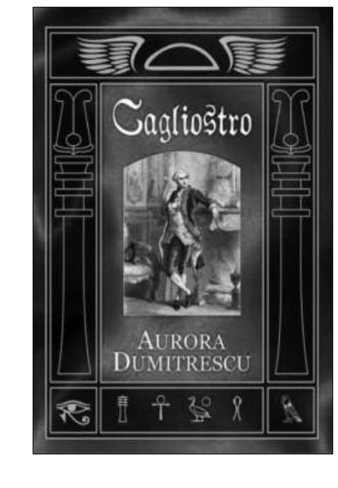
Destine paralele

Aurora Dumitrescu este o tânără prozatoare din Craiova care a debutat în 2012 publicând însă mai multe volume (patru între 2012 și 2018), unele chiar în câte două ediții. Este și cazul romanului *Cagliostro* (Editura *Aius*, Craiova, 2018), roman apărut inițial în altă formă în 2014.

Contele Alessandro de Cagliostro este un personaj misterios de la sfârșitul secolului XVIII, taumaturg, alchimist, magician, ocultist, vindecător universal cu ajutorul plantelor, dar și creatorul Lojii Egiptene a Francmasoneriei. Numele său comun era Joseph Balsamo, în roman Giusseppe Balsamo. Personajul real este unul controversat, cu o biografie senzațională, plină de fapte magice sau reprobabile, după interesele unora sau altora dintre contemporanii săi din mai toată Europa care-l creionează, dar în general învelită într-o aură de mister; este tocmai motivul principal pentru care l-a ales Aurora Dumitrescu pentru a-l face erou de roman. De altfel, într-o dedicație, autoarea mărturisește că s-a inspirat dintr-un manuscris al Cătălinei Niță, un manuscris „istoric literar bazat pe acte, documente și corespondență autentice ale epocii" privitoare la contele Cagliostro, care – în realitate – nu ar fi avut sânge nobil, el doar arogându-și titlul de conte. Cagliostro este condamnat pe viață de Inchiziție și în roman e prezentat doar din această postură, de deținut într-o celulă de mare siguranță în Fortăreața San Leo, iar epoca și întâmplările din viața lui sunt rodul meditației și rememorării în sine. Trebuie spus însă de la început că romanul este unul de ficțiune, chiar dacă are la bază un personaj real.

Guvernatorul din San Leo, cel care răspundea direct de siguranța deținutului și raporta periodic aceasta Cardinalului de Zelada, la rândul său om de încredere al Inchiziției și al Sfântului Scaun, guvernator care, în sinea lui, nu-l socotea pe Cagliostro un șarlatan sau „oaie rătăcită a credinței", fiind convins că „mari interese de stat îl voiau mort, deși sentința la moarte fusese neașteptat comutată în închisoare pe viață". Tortura fizică la care este supus o îndură cu stoicism și nu doar cu stoicism, rănile vindecându-se repede, într-un mod miraculos. Deși este complet izolat în celula lui, singura legătură cu exteriorul fiind trapa din tavan prin care primea zilnic hrana, la un moment dat, el dispare fără nicio explicație, sau mai bine zis pentru că practică dematerializarea și hipnoza; aceasta ar sugera narațiunea. Guvernatorul reușește să mușamalizeze această dispariție, raportând cardinalului că întemnițatul a murit și cere permisiunea de înmormântare în secret. Mai trebuie menționată povestea de dragoste a lui Cagliostro cu Serafina, o dragoste totală, fizică și spirituală, dar tocmai iubita lui soție e cea care-l trădează și depune mărturie împotriva lui.

E momentul să spunem că romanul este scris alternativ pe două planuri: o secvență din viața întemnițatului Cagliostro la sfârșitul secolului XVIII, o alta din viața medicului italian Andrea Balsamo din orașul Urbino la începutul secolului XXI. Alternanța aceasta de planuri face lectura ușoară și, în fond, plăcută. Medicul Balsamo are origini românești și a cunoscut și el închisoarea în tinerețea lui, fiind anchetat și arestat de Securitate din Timișoara, înainte de 1989 și înainte de a pleca în Italia. De asemenea, medicina practicată de el e tot una neconvențională, bazată tot pe plante. Dacă mai aflăm că stăpânea hipnoza și dematerializarea, vedem că avem de-a face cu două destine paralele care nu se întâlnesc la infinit, cum am învățat la geometrie despre liniile paralele, ci la două sute și ceva de ani. În narațiunea contemporană, Andrea Balsamo are și el o poveste de dragoste stranie cu Elisa, o tânără reporteră de la o revistă mondenă, și ea cu origini vagi în România. În final, și Andrea Balsamo dispare enigmatic precum Cagliostro, dar Elisa continuă să comunice cu el în alt plan decât cel real: mental sau telepatic. În scena finală, Elisa vizitează fortăreața muzeu San Leo și celula lui Cagliostro, pe patul căruia se află multe flori proaspete. Despre Cagliostro, Elisa chiar scrie un roman. Astfel se rotunjește acțiunea peste două sute de ani, în Fortăreața San Leo.

Ziceam mai sus că alternanța celor două planuri fac lectura plăcută. Într-adevăr, Aurora Dumitrescu face un ingenios exercițiu în a scrie o secvență de la 1780-1790 și peste două-trei pagini una din anii 2000 și tot așa tot romanul. Obiceiurile și moravurile secolului XVIII sunt surprinse într-o atmosferă de epocă veridică: limbajul, epistolele de dragoste sau cele oficiale, procesele organizate de Inchiziție, toate sunt descrise convingător. Se simt ecouri vagi din lecturile din copilărie și adolescență, probabil din Sue sau Dumas-tatăl. Despre cele contemporane, nici nu mai trebuie să aducem vorba, ele sunt creionate la început cât se poate de realist, reflectând – printre altele – viața artistică și socială, dar și politică a Italiei zilelor noastre, apoi gradat intervin scenele de dematerializare și de hipnoză, dar trecerea este făcută treptat și de asemenea veridic, fără niciun fel de stridențe. Tăietura scenică, cinematografică a narațiunii pe două planuri atât de deosebite temporal și cultural, cu trimiteri la simboluri ezoterice, pendularea ingenioasă între lumea reală și cea imaterială fac din *Cagliostro* un roman foarte interesant, cum nu se prea scrie astăzi pe la noi,așternut pe hârtie cu mână sigură, de prozator versat.

Paul Aretzu

Carte a începuturilor necontenite

> **Costinel Petrache este un poet al unui imagism abundent, prolific, al expresiei polisemantice, alegorice, având o mare iscusință în privința versificării, folosind un variat instrumentar tropologic.**

Volumul lui Costinel Petrache, *Aripi de frunze* (Societatea Scriitorilor Militari, București, 2016, ilustrații de Alex Ivanov), produce, de la început, plăcerea calmă a poeziei așezate, proiectând sentimentele, ideile (uneori învolburate) într-un context concordant, vizând armonia conferită de prozodie și o ordine compozițională atent plănuită. Nu lipsesc însă izbucniri pline de patos, confirmand melanjul, exprimat chiar în titlu, dintre simboluri, dintre regnuri diferite, dintre un clasicism al formelor și un romantism perpetuu, legând zborul de fixitate, tendința ascensională, solară de stavila telurică.

Avem a face cu o lirică a feedbackului, a întoarcerii în memoria afectivă, a evocărilor sacralizate. Mama este văzută ca principiul creator, întrunind fecunditate și gingășie, pierdere și regăsire: „cu mine toate par a se stinge,/ cu tine toate-mi par a începe,/ văd, peste iriși, despotic cum ninge,/ nimic din ce sunt, azi nu pot pricepe.// în mine de-ndat' adorm cavalcade,/ cu tine toate-mi par a apune,/ nu pot să înțeleg cum totul decade,/ fără să știu, fără a-mi spune.// cu tine toate-mi par a începe,/ cu tine toate-mi par a apune,/ fără tine luminile-s sterpe,/ ești început și sfârșitul de lume...” (*începutul și sfârșitul*). Odată cu întristarea produsă de pierderea ireparabilă a ființei iubite, poetul resimte propria îmbătrânire, ca pe o alienare, și este stăpânit de sentimentul singurătății. Ca la tradiționaliștii interbelici, teofania se petrece în mijlocul familiei, Iisus este recunoscut în destinul poetului, Maica Domnului este mama noastră, a tuturor. Poezia apare adesea discret psalmică, divinul este coborât în existența cotidiană, recunoascut în eterna reîntoarcere, în semințele sacrificiului, în arborele genealogic: „toate decad, spre alte renașteri/ apusul ne este un nou răsărit,/ drumul înseamnă mereu recunoașteri/ nimic nu e nou, ci doar rezidit.” (*datini și nașteri*). Moartea nu este îngrozitoare, ci fecundă, într-o lume duală, simbioză între dumnezeiesc și omenesc, între Tatăl, prezent în toată firea, și femeie (măicuța nemuritoare, soția devotată).

Deși legate prin prezența unui spirit religios care domină, poemele sunt autonome, tratând însă teme confluente, cel mai adesea cu caracter moral, existențial: libertatea, iubirea, dăruirea, inefabilitatea (lui Dumnezeu, a lumii), clipa și eternitatea, tăcerea și cuvântul...: „în fiecare tăcere-i un cuvânt/ oricând în stare s-o trădeze,/ precum, pândind, și în cuvinte sunt/ tăceri ce-așteaptă să lucreze.” (*metafizică*).

Impresia pe care o transmite lirica lui Costinel Petrache este de început reluat, nesfârșit, fiecare poem fiind un exercițiu al genezei. Iubirea, învăluită în misterul inexprimabilului, este adresată, nu știm, iubitei, mamei (Maicii), lui Dumnezeu, amintind, într-un fel, de *Ultimele sonete închipuite...* ale lui Vasile Voiculescu: „precum un val statornica lui mare,/ eu te iubesc fățiș, curat, cursiv,/ nu-mi ești o pradă-n glonț, la vânătoare,/ ești imn de dor și drum definitiv.// de ar fi să vină iarăși vreun potop/ și Dumnezeu mi-ar da puterea sa,/ n-aș ezita o clipă, și în galop/ pe tine doar, din Lume, te-aș salva.” (*pe tine doar*). O sapiență blândă, contemplativă transformă existența într-un câmp de meditație. Foarte prezentă este elegia despărțirii, a jertfei pentru mântuire: „am să-ți mai spun ceva, doar tu să-mi știi râvnirea,/ ce mult aș vrea, de-acum, să nu-mi mai fii tăcere,/ să-ți simt pe cerul clipei, Mamă, revenirea,/ să știu că vii și tu cu Domnu' de-Nviere.” (*Sărut mâna, Mamă!*). Printr-un fel de mariologie poetică, este exprimată venerația pentru maternitatea divină și pentru un nou început, pentru virginitate, pentru intercesiunea rugăciunii și a icoanei. Lumea îi pare poetului un „cer de lut, ticsit de-ndoieli”, în care a devenit captiv ca într-un adânc infernal. Uneori declamativă, alteori sensibil inspirată, poezia menține continuu melanjul dintre sacru și profan, iubirea deplină fiind adresată unei femei dumnezeiești, iubită și sfântă.

Smerit, scriitorul își dorește anonimatul, risipirea în *Neștiut*, simultan cu propriul sacrificiu pentru ceilalți: „diminețile-mi sunt suflet de noapte,/ nopțile-mi sunt dimineți pe sfârșite,/ clipele, iată-s retrageri în șoapte,/ zilele cruci, pe cruci răstignite...// cu toate-ale ei, bunătatea-i un viciu/ mai grav decât toate căderile-n fire,/ iubirea este-un cursiv sacrificiu/ în care-am uitat discret și de mine...// erorile-mi sunt, în cartea de crime,/ trecute cu litere mari de tipar,/ neîmplinirile mele sunt rime-n/ poemul în care respir în zadar...// iertare vă cer, umil tuturora,/ nu-s vrednic de voi pe-aici, nicăieri,/ mi-e strâmtă lumina, mi-e strâmtă și ora,/ trăiesc doar cu ziua, ca triști zilieri...” (*triști zilieri*). Este o poezie cu resurse de originalitate surprinzătoare. Se trece prin stări contradictorii, fervoare, decepție, devoțiune, zădărnicie, sagacitate, sarcasm, oboseală etc., expuse într-un mod similiconfesiv, mărturisitor. Oricum, asistăm la o hipertrofiere a eului, pus față în față cu omenirea, cu istoria, cu Dumnezeu. Textele capătă, din această perspectivă, o vehemență moralizatoare: „ne înstrăinăm și-n sine/ subjugați de trecător,/ suntem toți niște ruine/ decorate sfidător.// vrem avere tot mai multă,/ nu mai știm să dăruim,/ am uitat cât e de strâmtă/ veșnicia, când murim.// [...]// ridicăm statui minciunii,/ mințim, parcă respirăm,/ arătăm mereu spre unii,/ dar pe-aceștia îi urmăm.// ne ascundem după deget,/ după bârna din priviri,/ dar suntem, fără de preget,/ rătăciri în rătăciri.” (*la limitele firii*).

Anotimpurile vârstelor se traduc în autumnalități, în prevestiri hibernale. Poetul are o dexteritate aparte (pillatiană) pentru expresivitatea limbii, pentru tablourile naturii: „ca la un ordin, venit de departe,/ toamna se-nchină tăcută și tristă,/ frunzele joacă totul pe-o carte,/ ziua-ntre nopți abia mai rezistă.” (*căderea toamnei*), „mustul se coace în creierul lumii,/ tăceri ruginesc în vreo stampă,/ urșii dansează pe coama furtunii,/ iar toamna ațâță o lampă.” (*negarea toamnei*). Evocarea părinților, trecuți în alt meleag, este asociată cu Învierea. Căutător *al iubirii absolute*, regretă neconsolat o dragoste defunctă: „aș vrea să fii Poemu-n care cred/ ca-ntr-o religie ascunsă,/ și nu oglinda-n care se succed/ lumini din lumea-mi nepătrunsă.// să te recit hipnotic, vers cu vers,/ și-n pașii buzelor tăcute/ s-aprind, din Univers în Univers,/ rugul iubirii absolute.” (*proiect*).

Costinel Petrache este un poet al unui imagism abundent, prolific, al expresiei polisemantice, alegorice, având o mare iscusință în privința versificării, folosind un variat instrumentar tropologic. Trece cu ușurință de la meditație la elegie ori la poezia imnică, bazându-se pe o simbolistică religioasă, care îi este deosebit de accesibilă. Lirica sa este fastuoasă, plină de profunzime, mereu împrospătată.

Ana Dobre

Istorisiri despre actuale doamne și domnițe

În povestirile pe care le scrie, Vasilica Ilie se străduiește să pună problema femeilor și a feminității într-o perspectivă mai largă, a contemporaneității care a egalizat drepturile, dând impresia unei uniformizări a sexelor. Ea a rămas la hotarul feminismului, întrucât gândirea, mentalitatea, conflictele în care apar personajele sale sunt exclusiv feminine, soluționare acestora făcându-se în favoarea femeii, în cazul în care există o vină și nu intervine destinul cum e cazul în *Elya*.

Subiacent, tema condiției femeii în societatea actuală este însoțită de ideile autoarei referitoare la dreptul femeii la fericire, la carieră și decizie personală, teme care o apropie de literatura unei scriitoare ca Henriette Yvonne Sthal, drepturi care se adaugă celor recunoscute prin tradiție – maternitatea, gospodăria. Din povestirile Vasilicăi Ilie deducem că imaginea femeii s-a multiplicat și s-a îmbogățit, calităților de mamă, de zeitate protectoare a familiei, adăugându-i-se, în proiecție modernă, imaginea femeii de carieră.

Poate nu întâmplător, Vasilica Ilie a ales în acel „un fel de prolog”, ziua de miercuri ca zi a începutului construcției literare. Trimițând la Mercur, mesagerul zeilor, dar și al comerțului/al negustorilor, ziua așezată sub acest semn lasă a se înțelege că povestirile sunt inspirate, stau sub semnul aureolat al unui mit care-și lasă umbra în *lumea cea aievea*.

Cele nouă povestiri din volumul *Povestiri de pe planeta femeilor*[11] Vasilica, Ilie, *Povestiri de pe planeta femeilor*, Editura Betta, București, 2017. (ca în *Hanu Ancuței* al lui M. Sadoveanu...) aduc în prim-plan destinul unor femei al căror nume îl preiau ca titlu: Mica, Doina, Elya, Maria, Silvia, Patricia, Bianca, Ecaterina, Simina. Tehnica povestirii în povestire, modernizată și reinventată, e adusă în vizorul unui *auctor* care impune o viziune auctorială, având voluptatea rămânerii în propria creație, așa cum se vede, de exemplu, în *Mica*. Întâmplările nu mai sunt *înrămate*, asilmilate unui *topos* – hanul sau salonul orășenesc. Momentul de grație care să declanșeze ceremonialul narării poate apărea oriunde, *la coadă*, de exemplu, acolo unde, chiar dacă nu se cunosc sau în virtuta acestui fapt, oamenii povestesc pentru a-și trece mai ușor timpul. După ce *auctorul* află povestea personajului nu-l lasă pe el să o istorisească, ci o aduce în orizontul propriu, integrând-o în perspectiva auctorială obiectivă. Așadar, naratorul auctorial are și această misie – de a ordona haosul, dându-i un sens. Iar această acțiune este pusă sub semn mitic, naratorul este un Mercur, un mesager al zeilor.

Personajele sunt văzute mai ales din exterior, comportamentist, într-o obiectivitate care, uneori, limitează, căci interzice *de facto* accesul în interioritatea profundă. De aici, o anume superficialitate care lasă personajul unidimensional, în aparent, fără sugestia esenței, în date exterioare insuficiente pentru a-i clarifica destinul. Chiar iubirea este explicată, aproape exclusiv, prin datele exterioare, aparente fără sondarea esențialului prin care experiența s-ar putea transcende. În *Elya*, de exemplu, Daniel trăiește un *coup de foudre*, iar aceasta este explicată astfel: „Și cum să nu se îndrăgostească de ea când arăta atât de bine: suplă, înaltă, frumoasă, copilăroasă!” La fel în *Maria*, fata se îndrăgostește de Tudor din aceleași motive: „Cum să nu-l placă dacă era înalt și frumos, blond, suplu, cu ochii albaștri ca cerul senin, gene lungi și sprâncene dese și arcuite, gura frumoasă și o dantură perfectă”... Și exemplele pot continua. Acest procedeu de a realiza portrete directe, fotografii ale personajelor, poate sugera preluarea prin stil indirect liber a perspectivei limitative a personajului însuși, care supus de aparențe va fi antrenat într-o poveste soldată cu eșecul relației, iar eșecul e cauzat tocmai de această exclusivitate a aparenței în dauna esențialului.

Poveștile, imaginare sau nu, au realismul lor. Majoritatea personajelor feminine sunt femei trecute de prima tinerețe (excepție fac *Silvia* și *Elya*), au profesii diferite: medic, economist, muzician, bibliotecar, farmacist, și experiențe de viață memorabile prin fervoarea căutării fericirii. E un mod al autoarei de a sugera că tinerețea unei femei este o chestiune ce transcende vârsta biologică, fiecare vârstă are strălucirea ei și această strălucire este dată de iubirea care luminează din interior.

Din modul personal în care reinventează tehnica originară a povestirii în povestire, Vasilica Ilie se dovedește o prozatoare care stăpânește mecanismele genului, iar poveștile pe care le spune într-un stil personal, talentul de a crea destine literare, de a intersecta esteticul cu eticul întrețin plăcerea lecturii. Prin istorisirile sale, Vasilica Ilie se adresează omului dintotdeuna, acela care nu se da sătura niciodată să asculte povești.

cronici

Adrian Alui Gheorghe

Ion Moraru – Cu Dumnezeu în infern

Nu știu dacă Ion Moraru este un scriitor, în accepția generală, nu știu dacă este un povestaș, dar știu sigur că este un mărturisitor din galeria celor care au depus mărturie despre una dintre cele mai negre pagini din istoria secolului XX. Iar un mărturisitor este mai mult decît un scriitor, mai mult decît un povestaș: este martorul care acuză, este trăitorul care are luciditatea decelării actului supraviețuirii de morala istoriei. Cele trei cărți semnate de Ion Moraru, apărute în timp, adunate laolaltă într-o ediție impresionantă de către Editura ”Nicodim Caligraful” a Mănăstirii Putna, în anul 2018, sunt proba unui destin martiric care se împletește dureros cu cel al Basarabiei. Spațiul românesc, de o parte și de alta a Prutului, a fost, vorba părintelui Iustin Pârvu, locul în care Dumnezeu a îngăduit neamului românesc să-și completeze panteonul cu sfinți. În prefața volumului părintele Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, spune: ”De ce am ales să tipărim această carte? Nu doar pentru că membrii organizației *Arcașii lui Ștefan cel Mare* s-au așezat, prin numele pe care l-au ales, sub acoperământul Sfântului Voievod, ctitorul mănăstirii, ci și pentru că în ea găsim oglindite, în oameni din epoca noastră, virtuțile Măriei Sale. Găsim demnitate, dragoste de neam, dragoste de țară, dragoste de credința străbună”.

Cele trei cărți sunt, de fapt, părți dintr-un parcurs existențial de excepție, e cel al omului sub vremi, al omului în istorie, al omului în planul lui Dumnezeu. "Pustiirea" este cartea devastării Raiului, înainte de izgonirea omului, acea izgonire simbolică de care avem fiecare parte odată cu ieșirea din copilărie, vîrsta paradisiacă. ”Treptele infernului” este coborîrea directă în Iad, fără a mai trăi "purgatoriul" de pe pămînt, iar ”Fata cu miros de busuioc” reprezintă o întoarcere în spațiul memoriei, o încercare de recuperare a raiului originar, atît cît a mai rămas în cutele minții și ale inimii.

Literatura memorialistică din România își are locul ei bine configurat în spațiul public, din păcate știm prea puține despre ”deștărarea” românilor, a satelor românești din Basarabia și Bucovina. Drama a fost una totală, agresiunea istoriei s-a comportat primitiv, criminal. Au fost omorîți oameni și suflete, au fost amputate destine, a fost prigonită Biserica, Iisus însuși a fost răstignit de zeci de mii de ori, odată cu fiecare creștin martirizat.

Raiul inițial este satul Mândâc, o așezare românească din apropierea orașului Bălți. Aici oamenii își trăiau micile lor ”eternități”, pînă cînd la marginea satului a ajuns suflul ”imperiului comunist” împletit cu suflul războiului. Începea "pustiirea". Descrierea acestui moment este impresionantă. Un tanc a oprit în mijlocul așezării și din el au coborît militari care purtau chipiuri pe care aveau stele cu cinci colțuri și care i-au anunțat pe cei strînși acolo că au venit "să îi elibereze". De cine să îi elibereze? Asta nu au mai spus-o. Oamenii satului i-au întîmpinat cu pîine, sare și vin, conform tradiției, ”că așa e lăsat de la Dumnezeu”. Oaspeții au neglijat pîinea și sarea, nu au refuzat vinul și i-au anunțat ritos că "nu mai este niciun Dumnezeu" pe lumea asta. Lumea s-a înfiorat. Spune autorul: "Prin mulțime s-a răspîndit un murmur. Cineva a zis tare: *Aiștea-s fără Dumnezeu!*" Scena seamănă cu altele din panoplia primitivității din istoria mai veche sau mai nouă, cînd "eliberatorii" au trecut prin sabie popoare întregi, civilizații, au deturnat istorii individuale și colective. Nu altfel s-au comportat coloniștii europeni în America, în Africa, în Asia. Din păcate, memoria scurtă a omului permite reînvierea trecutului sub formele sale cele mai inumane, ”fără de Dumnezeu”. ”Eliberatorii” satului Mândâc își urmează planul. Fac un ”comitet al sărăcimii” care trebuia să preia frîiele așezării, să introducă reguli noi. Preotul satului nu mai are voie să poarte haine preoțești, școlarilor li s-a interzis să mai poarte cruciulițe la gît. Spune Ion Moraru că un lucru nu le era clar oamenilor, de ce comitetul acesta lucra mai mult noaptea decît ziua. Taina a descoperit-o ”moș Ion Cojocaru”: ”Împărăția asta rusească, care a pus stăpînire acum peste noi, nu-i de la Dumnezeu, dar e de la cel rău, de la necuratul. Iar necuratul se teme de lumină, fiindcă lumina vine de la Dumnezeu, iar întunericul de la ucigă-l toaca. Cînd se fac cele mai mari pozne?, anume cînd e întuneric, în puterea nopții". Da, noaptea ca hoții! Dar eliberatorii ruși sunt alungați de eliberatorii nemți. Mândâcul e teatru de război, linia frontului împarte în două, simbolic parcă, casa familiei Moraru. Copilul, "mărturisitorul" de mai tîrziu, asistă la scena în care o tînără evreică este împușcată în cap, în timp ce bea apă de la o ciutură, de către un soldat neamț. Războiul mondial se încheie pentru Europa, dar nu și pentru românii din Basarabia și Bucovina. Care e definiția războiului? O spune plastic un bătrîn în piața din Cernăuți: "..un lup l-a fugărit pe alt lup ca să îi ia osul din gură". Nimic mai adevărat. Urmează sovietizarea satelor dar și a conștiințelor. Dumnezeu este izolat, cel care mai are vreo urmă de nădejde creștină este considerat "dușman al poporului". Foamea, bătaia, reeducarea națională, arestările, deportările, umilirea extremă, gesturile extreme sunt parte din viața de zi cu zi. ”Cine va putea înțelege vreodată inima mamei care și-a tăiat copilul și l-a mîncat pe părți?”, se întreabă și ne întreabă Ion Moraru, martor al acelor vremuri. Și asta, vorba autorului, în altă parte, se întîmpla ”pe cel mai roditor pămînt din lume”. Și mai spune observatorul mărturisitor: ”Noi veneam din Ortodoxie și în familiile noastre minciuna era socotită cel mai mare păcat. Mai mare ofesnă decît să îți spună cineva că ești mincinos nu exista. Și iată că de la anul 1944 încoace viața noastră a început să fie împînzită zilnic numai de minciuni. Jurnaliștii, scriitorii și poeții ne vorbeau, prin toate mijloacele posibile și de informare despre cu totul altceva decît despre proza sumbă a vieții pe care o trăiam". Dezinformarea de atunci a prins foarte bine și persistă în lumea noastră și azi cu mult succes. A existat, în acea lume, o mișcare de rezistență strivită de delațiuni, de trădări, de forța agresoare "fără de Dumnezeu". Sunt anchetați, arestați, torturați cei care nu depun mărturie împotriva "regimului de ocupație românesc". A fi creștin și român erau două vinovății majore. Din aceste motive Ion Moraru primește 10 ani de privațiune de libertate și este declarat ”deosebit de periculos social". De aici urmează coborîrea pe ”treptele infernului".

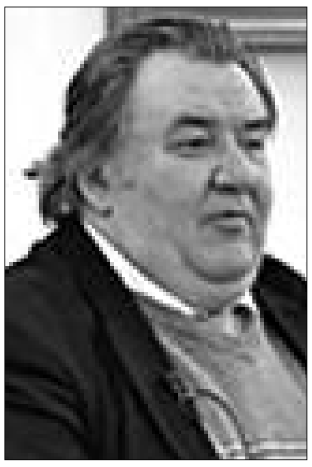
Deși aflate în spațiul sovietic, închisorile prin care a trecut Ion Moraru au același grad de dezumanizare cu cele prin care au trecut deținuții politici din România. Lista este impresionantă: Chișinău, Odessa, Moscova, Ruzaevka, Karaganda, Maikaduka, Dubovka, Spassk. Nu lipsesc lanțurile și cătușele, foamea și bătaia. Rezultatul este cel preconizat de reeducatori: ”Încetul cu încetul ne transformam în niște animale care se gîndeau în permanență numai la mîncare și la odihnă. Uitasem cu desăvîrșire acel sentiment înălțător de Ajun de Crăciun sau de cumințenia sufletului înainte de sfintele sărbători de Paște”. Dar se întîmplă și minuni. Un deținut, Nicolae, primește un colet de la fiica sa. În colet, neobservate de cei care controlau viețile amărîte, o lumînare și o bucată de anafură. Cu acele lucruri, deținuții au încropit un mic altar și au sărbătorit Paștele anului 1951. Spune Ion Moraru: ”Domnul Dragomir a înfipt lumînarea într-o hrincuță de pîine și a aprins-o. Noi stăteam de lături. El a început să zică *Tatăl nostru*, apoi a cîntat *Hristos a înviat*. Avea un bariton catifelat. Eu l-am susținut și am repetat de trei ori la rînd cîntarea. Domnul Nicolae ne-a dat cîte o bucățică de anafură, apoi a împărțit în trei hrinca în care a stat înfiptă lumînarea și am mîncat-o în loc de pască sfințită... Acea hrincuță ne-a înlocuit și cozonacul, și mielul și toate celelalte bucate care altă dată erau servite la masă". Această secvență e comparabilă cu scena de la Baia Sprie, din mină, povestită de părintele Iustin Pârvu, cînd deținuții au oficiat Sfintele Paști zăngănind cătușele în locul clopotelor care anunțau Învierea Domnului ...! Ieșirea din fundul iadului este anevoioasă. Patimile suferite de cei care trăiesc în acele condiții depășesc uneori drumul Golgotei. Unul dintre cei care traversează acel iad, în același timp și în aceleași condiții, este mult mai celebrul Alexandr Soljenițin, de la care Ion Moraru reține, dintr-o convorbire, între altele: "Dragii mei tovarăși de suferință, pe noi ne păzește o armată de trîntori. Ei sunt asigurați cu toate bunătățile vieții, grație muncii și sudorii noastre. Dacă pe noi ne eliberează, credeți că ei ar dori să pună mîna pe rangă și tîrnăcop? Ei nu sunt capabili să facă altceva. Profesia lor, într-un fel, are ceva în comun cu cea a hoților în lege". Nu același lucru s-a întîmplat la Aiud, în 1964, cînd a fost golit lagărul de deținuții politici? Gardienii și aparatul represiv au încercat o grevă, nemulțumiți că li se lua obiectul muncii. Trăiau bine pe suferința celor închiși fără nicio vină. Portretele realizate de Ion Moraru, în acea lume dezumanizată de foame și brutalitate, sunt memorabile. Actrița Monastâriova, care a adunat 7 ani de închisoare în condiții de iad, mărturisește, după ce, într-o anumită conjunctură, deținutul Ion Moraru o sărută pe gură, un gest nefiresc pentru acel loc: "Tu nu m-ai sărutat pe mine, ai sărutat crucea mea pe care mi-o dusesem pînă atunci cu atîta chin. Ai sărutat buzele pe care călăii mi le-au ars cu țigara, pe care mi le-au lovit cu labele lor zoioase de zeci de ori. Ai sărutat buzele care s-au hrănit cu toate resturile și putregaiurile, numai ca să rămînă în viață...". E, aici, sărutul lui Hristos care închide rănile și celor mai oropsiți și mai loviți.

Partea a treia, ”Fata cu miros de busuioc”, e o reîntoarcere în spațiul memoriei, în același paradis din care a fost izgonit brutal, odată cu ”pustiirea", autorul. Lealea este personajul-obsesie din copilărie, fetița cu ochi albaștri și care emana miros de busuioc, așa cum emana numai crucea împodobită la sărbătoarea Bobotezei. Ea, Lealea, "personaj" concret, în fapt Lealea Cojocaru, îi populează imaginația prin toate cotloanele infernului pe care le-a atins, cu o inocență și cu o senzualitate care dau dintotdeauna sens visului și vieții. Cînd s-au reîntîlnit, mult mai tîrziu, Dumnezeu făcuse fiecăruia parte după alte măsuri.

Cele trei romane ale lui Ion Moraru, basarabeanul din Mândâc, cel care a marcat un imperiu cu suferința sa, sunt probe de mărturisire care ar trebui să întărească în conștiința noastră sentimentul de neam și dimensiunea interioară, salvatoare, a credinței.

...un mărturisitor este mai mult decît un scriitor, mai mult decît un povestaș: este martorul care acuză, este trăitorul care are luciditatea decelării actului supraviețuirii de morala istoriei. Cele trei cărți semnate de Ion Moraru, apărute în timp, adunate laolaltă într-o ediție impresionantă de către Editura ”Nicodim Caligraful” a Mănăstirii Putna, în anul 2018, sunt proba unui destin martiric care se împletește dureros cu cel al Basarabiei. Spațiul românesc, de o parte și de alta a Prutului, a fost, vorba părintelui Iustin Pârvu, locul în care Dumnezeu a îngăduit neamului românesc să-și completeze panteonul cu sfinți.

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

…Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

(*urmare din numărul trecut*)

EMINESCU, ÎN ROL DE COBAI ORTOGRAFIC NAŢIONAL

Pe D-na Profesoară Ioana Vintilă Rădulescu n-o interesează nimic din toate aceste lucruri. Ştiam din experienţă personală că lingviştii noştri (mulţi dintre ei, cum se zice) nu mai simpatizează cu limbile clasice, sunt cam opaci la poezie, caută mai ales să păzească „regulile". De aceea nici n-am apelat la revistele „de specialitate" – care, de altfel, nu au găzduit nici discuţiile despre noua ortografie din anii '90 - ci am publicat acest fel de articole în presa culturală, mai ales în *Tribuna învăţământului* – dedicată profesorilor, în fond (şi unde am o lungă şi interesantă discuţie cu cei de limba română) – dar şi în *Bucovina literară* şi chiar în *România literară* (unde, prin cine ştie ce întâmplare, D-na Profesoară a observat unul dintre ele; pe mine mă interesează în mod deosebit această revistă pentru că se adresează scriitorilor, mai ales poeţilor – şi pe poeţi aş vrea să-i învăţ să scrie româneşte adevărat).

În principiu trebuie s-o liniştesc, şi nu numai pe dânsa, ci pe toţi lingviştii: nu cer reformă ortografică, şi am spus asta mai de fiecare dată când am luat cuvântul. Cer, însă, un regim preferenţial pentru poezie şi numai pentru poezie, şi în mod special pentru Eminescu şi poezia română clasică. Să scriem, adică, poezia lor aşa cum au scris-o ei, în coordonatele ortografice pe care şi le-au fixat ei, să-i lăsăm să se exprime natural şi conform cu voinţa lor. La noi, în ultima jumătate de secol, orice reformă sau „măsură" ortografică s-a experimentat întâi şi-ntâi pe Eminescu, după raţionamentul că dacă rezistă el este bine, reforma sau măsura respectivă poate fi „implementată" ; până şi aberaţia de după 1993, cu „î" şi „ sunt" (jumătate din „contrareforma" academică) are parte de o ediţie universitară a poeziilor lui Eminescu girată de un ljngvist *en titre*. Acest rol de cobai naţional destinat de lingvişti lui Eminescu trebuie să fie oprit. Atât ceream, nu mai mult. Pe vremea lui Titu Maiorescu laitmotivul acestor reguli era următorul: *„Se lasă la latitudine a se scrie expediţiune sau espediţiune, exemplu sau esemplu, după cum vrea să pronunţe scriitorul."* Deci, nu după cum se pronunţă – ci după cum fiecare vrea să pronunţe, principiul ortografic se subordonează voinţei scriitorului, pentru că el, scriitorul, face limba – nu lingvistul. Aceasta era şi motivaţia mea, şi ea privea poezia – mai exact, doream şi doresc să-i învăţ pe tinerii poeţi să-şi scrie singuri poeziile în româneşte. Citez o observaţie a lui Gh. Adamescu din 1898, despre ceea ce înţelegea el, pe atunci, prin vers *: „Un vers bine ritmat deşteaptă, pare-că, prin efectul său, un fel de sentiment că ideea exprimată într-însul ar fi existat de mai nainte în limbă şi poetul a avut numai s-o scoată la iveală…"*. Acest „bine ritmat" al epocii noastre clasice, exprimat anterior prin *„frumuseţea eufonică a limbei noastre materne"* – sunt principii care ordonează scrierea. I.L.Caragiale va vorbi, pe la 1902, de *„lăcătuirea frazei"*. Căderea de la 1953 în… principiul minimului efort (dacă acesta este un principiu general) nu poate fi decât pasageră, mai mult sau mai puţin seculară.

Cât ştie D-na Profesoară despre Eminescu, însă, se poate vedea din această frază unde îşi dă aerul că mă persiflează : *„Iar editarea critică a poeziei antume a lui Eminescu cu apostrofuri nu mai pare necesară, fie şi numai datorită faptului că Gh. Bulgăr, aşa cum recunoaşte însuşi N.G., a făcut-o deja (chiar dacă fără aparat critic) în 1998 şi cu atât mai mult cu cât Academia Română a început publicarea unei ediţii scanate a manuscriselor eminesciene, unde se poate vedea exact cum a scris Eminescu la vremea lui."* Onorat auditoriu, nu recunosc nimic! N-am spus aşa ceva nicăieri, niciodată. Regretatul profesor Gh. Bulgăr a scos, în 1998, antumele eminesciene – dar în ortografia din 1988 a Academiei Române, adică fără „apostrofuri". Este o ediţie critică, iar în loc de ceea ce D-na Profesoară numeşte aparat critic are o anexă cu registrul emendărilor refuzate perpetuu din 1967, de când acestea au fost stabilite în *Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu*, al cărui coautor a fost şi Gh. Bulgăr. Dicţionarul a fost lucrat la Institutul de lingvistică timp de aproape 15 ani, după care colectivul de elaborare a fost dizolvat, aşa cum s-a procedat sistematic după ultimul război cu toate închegările eminescologice: cum îşi „făceau planul" prin diverse instituţii, cum se desfiinţau - nu cumva să emită pretenţia la continuitate, eventual la înfiinţarea vreunui institut Eminescu. Totuşi, dicţionarul a fost o glorie a acestui institut, şi e păcat că D-na Profesoară n-a auzit de el. În prefaţa la ediţia sa, Gh. Bulgăr povesteşte aventura acestor peste 100 de emendări ale textului eminescian, pe care „nu se ştie cine" dintre lingvişti şi filologi s-a opus să le introducă în scrisul eminescian, persistând doar semnalarea lor ca atare într-un tratat academic. În aceeaşi prefaţă, însă, Gh. Bulgăr mă citează cu teza mea de doctorat *Eminescu şi editorii săi*, unde discut şi poziţia apostrofului în ediţiile eminesciene. Peste un an, în 1999, profesorul Bulgăr scoate al doilea volum al ediţiei sale, cuprinzând postumele eminesciene. Aici replantează el apostrofurile fixate de Perpessicius. Şi aici mă citează, şi încă amplu, arătând chiar că am dreptate iar Eminescu trebuie cunoscut în scrierea sa, originară. O spune profesorul meu, filolog clasic şi eminescolog, stilistician, lexicolog, figură distinsă a filologiei române care ar înnobila şi dicţionarele academice cu biografia sa ştiinţifică. Aş fi dorit, într-adevăr, să colaborez cu dânsul – dar i-am arătat şantierul meu şi a înţeles că cei 2-3 ani de muncă pentru confruntarea textelor (din toate cele 24 de ediţii critice, din sursele prime şi din manuscrise) sunt un termen optimist pe care mi-l fixam – şi n-a mai avut cum să aibă răbdare, astfel că i-a rămas doar bucuria de a deschide calea restituirii lui Eminescu.

Oricum, editarea lui Eminescu nu este o „chestiune personală", a mea, ci vine ca o poruncă de la I.E.Torouţiu, pe care l-am editat cu studiile fundamentale în domeniu (de care actualii noştri lingvişti ar avea motive să se teamă ca … de cele două apostrofuri şi accente obligatorii) – şi ca o datorie pentru Gh. Bulgăr, refuzată de foştii săi elevi ori doctoranzi…Cât despre scrierea de mână a lui Eminescu, să fie sănătoasă D-na Profesoară, asta nu intră în discuţie decât ca argument secundar, pentru că nu reprezintă ultima voinţă auctorială. Eminescu îşi revedea textele (mai ales apostrofurile) chiar şi în tipar; şi în cursul operaţiei de imprimare există suspiciunea că poetul oprea rotativa ca să schimbe câte ceva. Aşa că… departe griva…

Teodor Oancă

Ion Popescu-Sireteanu, Din toponimia Bucovinei

Cartea prof. univ. dr. Ion Popescu-Sireteanu, apărută la Editura Printis, Iaşi, 2018, reuneşte o serie de cercetări de toponimie efectuate cu mulţi ani în urmă. Ne reţin atenţia nu numai numele unor localităţi, precum Rarău, Pleşeniţa, Negostina, Mărăţăi, dar şi anchetele toponimice efectuate în localităţile Suceviţa, Dorneşti, Grăniceşti, Calafindeşti, Şerbăuţi şi Călineşti.

După cum i-am mărturisit autorului, această carte este un îndreptar pentru cei interesaţi să întreprindă cercetări de toponimie, să se familiarizeze cu tehnica anchetelor pe teren, cu cunoaşterea unei bibliografii nu numai de natură lingvistică, necesare să ajungă la interpretări corecte din punct de vedere ştiinţific. Cea dintâi remarcă pe care o fac priveşte susţinerea documentară a observaţiilor atât de natură lingvistică, cât şi istorică. Nu întâmplător autorul s-a oprit asupra toponimelor menţionate, pentru că ceea ce s-a scris despre originea lor nu-l mulţumeşte. Aşadar, o primă constatare: cercetătorul ştiinţific e dator ca pe baza unei vaste documentări să îndrepte puncte de vedere exprimate fără siguranţă ştiinţifică. În ceea ce îl priveşte pe dl. Popescu-Sireteanu, o preocupare constantă a dânsului este să demonstreze că nume istorice de persoane şi localităţi sunt de origine românească, contrar altor puncte de vedere exprimate. Astfel, toponimul Rarău a fost explicat de mai mulţi lingvişti de prestigiu de la noi, precum Vasile Bogrea, Sextil Puşcariu, Nicolae Drăganu, din ung. *ráró* „un fel de şoim". Autorul arată că „**Rarău**, ca apelativ topic, devenit cu vremea nume topic, denumeşte un loc abrupt în munţi, în care s-a surpat multă piatră" (p.7). Mai mult decât atât, autorul arată în concluzie că „numele topic Rarău nu reprezintă un împrumut, ci o creaţie românească, formă cu aferează a lui **hărărău / gărărău, zararău"** , apelative cunoscute şi în Argeş şi Vâlcea, cunoscute cu sensul „zgomot provocat de rostogolirea pietrelor".

O documentare importantă stă la baza studiului „HORAIŢ – apelativ, antroponim şi nume topic". Ca apelativ, **horaiţ** înseamnă „câmp deschis şi colnicios între râul Sucevei şi al Siretului". De la el a rezultat antroponimul şi toponimul omonim, cu atestări din secolul al XIV-lea. În toponimele Horaiţ, Horaiţa, autorul recunoaşte termenul entopic, al cărui înţeles este „nume de aspect al terenului, cu sensurile „deal întins, colină, coastă de deal, povârniş".

Despre numele topic Pleşeniţa se arată că acesta este un derivat cu suf. –iţa de la Pleşeni, în care identificăm numele de grup de la antroponimul Pleş, Pleşu.

„Toponimia comunei Suceviţa" (p. 39-104) este un studiu de toponimie în care, pe lângă cele 667 de nume de locuri înregistrate şi explicate, este extras din material un impresionant număr de entopice (termeni geografici populari). Ancheta toponimică s-a efectuat în anul 1979, iar materialul rezultat a fost folosit la realizarea *Tezaurului toponimic al României. Moldova, bazinul Sucevei.* Reţinem faptul că numele de locuri au fost notate aşa cum au fost rostite de informatori, reţinându-se şi pe această cale graiul bucovinean, ca parte a subdialectului moldovean. Nu de puţine ori sunt reproduse cuvintele informatorului, ca în exemplul: „Poiána Târşăcióri. Creşteau molizi cioturoşi (la Moldoviţa, Frumosu, se spune târş – sg. şi pl. – la arborii cioturoşi. În sud-estul hotarului satului Suceviţa, în vecinătatea satului Mănăstirea Humorului" (p.79). Numeroase nume de locuri sunt identificate în documente, precum cel din 1583 în care Petru-Voievod dăruieşte mănăstirii nou zidită satul Suceviţa. Toponimele sunt menţionate în documente atunci când se înregistrează hotarul unei moşii. Iată un fragment din documentul menţionat: „…şi la vale, pe vârful **Pietroasa** şi de acolo spre sud la dealul **Voitinul** la **Prislopul Veţelului** şi la dealul **Secăriei** la capătul **Voevodeasei** şi de acolo la **Dealul Crucii** la vârful **Bechiaşului** şi la stâna **Sechereaş**…"

Aceeaşi metodă de cercetare foloseşte autorul şi în prezentarea toponimiei localităţilor Dorneşti, Grăniceşti. Calafindeşti, Şerbăuţi, Călineşti. Despre acesta din urmă, autorul precizează că a reţinut atenţia multor specialişti, deoarece era satul de origine al tatălui lui Eminescu. O altă informaţie despre acest sat e că între 1962 şi 1968 s-a numit Arini, dar „la protestele localnicilor, autorităţile au acceptat revenirea la numele vechi" (p.138). Cum e şi firesc, recurgerea la informaţia istorică întregeşte abordarea din punct de vedere lingvistic a numelor de locuri înregistrate.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

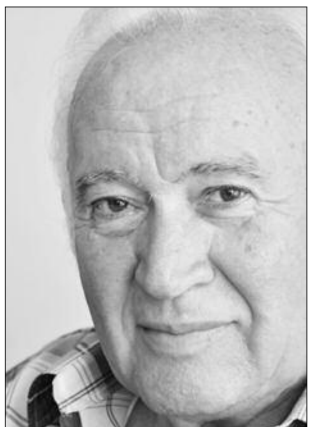
Personalismul lui Denis de Rougemont

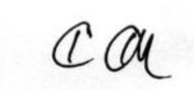
“Adevărul omului se află în dialog. În exprimarea lui, în întrebările și răspunsurile date altor oameni reali. Monologul nu e decât o suprimare artificială a condițiilor concrete, sociale sau spirituale, care sunt cele ale fiecărui om real”, scrie Denis de Rougemont în *Jurnalul unui intelectual în șomaj*. (trad. de Emanoil Marcu și Vlad Russo, Ed. Humanitas, București, 2017). Gânditorul elvețian este unul dintre întemeietorii curentului personalist în filosofia europeană, alături de Alexandre Marc și Emanuel Mounier. Jurnalul amintit face parte dintr-un ciclu intitulat *Jurnalul unei epoci*, ce mai cuprinde *Țăranul de la Dunăre*, *Jurnal din Germania* și *Jurnal din două lumi*, toate acoperind perioada 1926 – 1946.

Într-o epocă interbelică marcată de criza democrațiilor liberale și ascensiunea dictaturilor totalitare, nazismul în Germania, fascismul musolinian în Italia și stalinismul în Rusia, personalismul propune o altă cale, de fapt o altă concepție despre om. În manifestele lor, personaliștii se doresc inițiatorii unei revoluții, ce constă nu în distrugerea a ceea ce a fost, ci în “apărarea omului total împotriva a tot ce tinde să-l degradeze, să-l castreze de orice violență spirituală și creatoare”. Omul total al personaliștilor, adică persoana, nu este însă individul burghez al democrațiilor liberale, o entitate abstractă, fără chip, nici omul masificat, supus statelor sau colectivităților precum în regimurile totalitare. Gândirea lui Denis de Rougemont urmărește tocmai obținerea unui echilibru dinamic în conflictul permanent dintre particular și general, ceea ce implică angajarea politică, nu neapărat prin militantiam partinic, cât prin critica oricăror forme politice, care vor să înglobeze omul și astfel să-l distrugă. De asemenea, gândirea și creația artistică sunt angajate atunci când reușesc să afle justa măsură între exprimarea de sine și comunicarea cu ceilalți, indiferent de clasa socială. Astfel, atunci când se realizează și se menține printr-un efort creator constant echilibrul între cetățeni și stat, individ și specie, om și comunitate, se naște persoana. Puternic influențat de Kierkegaard, ca și de Goethe, Denis de Rougemont susține, împotriva lui Hegel, că nu există sinteză care să conserve termeni opuși precum: individ – societate, necesitate – libertate, mică patrie - națiune culturală, inițiativă personală – plan. Dimpotrivă, orice sinteză presupune suprimarea unuia dintre ei, în fond o fațetă a realității, pe când menținerea lor într-o tensiune dinamică, într-un dialog, face posibilă apariția persoanei ca entitate deschisă, nu închisă precum individul burghez sau cel masificat. “Co-eficiența a doi termeni adevărați și asumați ca atare este persoana”, definește cu o maximă concizie Denis de Rougemont. Filosofia sa nu poate fi deci un sistem, adică ceva definitiv, închis, ci o căutare permanentă a echilibrului între opozițiile de care este plină viața. În felul acesta personalismul este filosofia tensiunilor fertile. Jurnalele filosofului elvețian nu sunt intime, “ un mod de a juca teatru fără spectatori”, ci meditații existențiale, modalități de asumare a vremii în care i-a fost dat să trăiască. Și ce epocă teribilă! Tocmai pentru că nu propune o ideologie a toate explicativă, ci exprimă mai întâi de toate trăirea existenței în plenitudinea ei, lectura lor este și astăzi atât de pasionantă, de vie. Așadar, nu retragerea în turnul de fildeș trebuie să fie condiția gânditorului, ci implicarea în evenimentele epocii – unitatea dintre gândire și acțiune este un principiu de bază al personalismului – intuindu-le pericolele și căutând, uneori cu disperare soluții. Jurnalele consemnează implicarea puternică a lui Denis de Rougemont în mișcările intelectuale din Parisul anilor ‘30 ai secolului trecut; apoi retragerea pentru o perioadă în provincie – forțată și de falimentul editurii la care lucrase publicând cărți ale tinerilor teologi și filosofi protestanți – cu scopul declarat de regăsire a comunității pierdute (“Secretul amărăciunii mele e că nu mai există comunitate”, va nota el); ajunge în Germania pentru un lectorat de literatură franceză la Frankfurt, prilej pentru a consemna și a reflecta asupra transformărilor ce au loc acolo la scurt timp după preluarea puterii de către Hitler (un miting național-socialist, cu prezența Führeru-lui îl va inspira să scrie mai târziu, în America, *Partea diavolului*; participă la pregătirile de război din Elveția natală, a cărei neutralitate era la începutul celui de-al doilea război mondial amenințată; ajunge în America pe care o surprinde în laturile ei bune și rele; după război propune federalismul, parteneriatul între egali al popoarelor Europei ca soluție de evitare a războaielor provocate de naționalisme. Ar fi de discutat în ce măsură actuala Uniune Europeană a păstrat ceva din principiile federaliste ale lui Denis de Rougemont. Cred că mai degrabă nu, căci premisele personalismului având drept corolar politic federalismul sunt spirituale nu materialiste iar egalitatea între națiuni nu prea se observă în actuala configurație a U.E. Apoi, precum am spus, revoluția personalistă era îndreptată atât împotriva marxismului, național-socialismului, cât și a democrației liberale, întrucât nu răspundeau nevoilor omului concret, între care cea mai importantă este refacerea legăturilor vii ale comunitățtii, singura care oferă șansa fiecăruia să-și realizeze vocația, ci de la statistică sau ideologie, adică de la artificial și impersonal. În felul acesta, dialogul, care este cum spune fragmentul citat la început adevărul omului, este suprimat, omul fiind redus la un individ fără legături profunde, indiferent la soarta comunității și de aceea manipulabil și masificabil. De aici își trag resursele totalitarismele, căci înregimentarea hitleristă nu este altceva decât un răspuns patologic la nevoia omului de regăsire a comunității absente. Profunda sa sensibilitate religioasă, protestantă, îl face să perceapă nazismul nu doar ca mișcare politică și economică, ci ca pe un fenomen religios: “un păgânism irațional și romantic”. Aderarea la nazism, spune el, exprimă “atracția pătimașă exercitată de o religie pe cale de a se naște, oricât de josnică ar fi, asupra maselor corupte de un secol de individualism”. Acesteia, credea el în 1935 – 1936, i se poate opune numai credința creștină, deci numai Biserica poate contracara ștergerea chipului divin din om în mișcările de masă naziste sau comuniste.

Cât de actuală mai este perspectiva personalistă astăzi? În politică n-aș putea să spun, deoarece aici jocurile sunt cam făcute. Democrația liberală care pare să fi învins în Europa cel puțin, deși are metehnele ei, este cum s-a spus răul cel mai mic în comparație cu alte tipuri de regim. Personalismul mi se pare însă foarte relevant pentru o etică, întemeiată nu pe impuneri de norme abstracte, ci pe o cunoaștere profundă a omului ce provine tocmai dintre năzuințele interioare ale acestuia în confruntare cu realitatea. Jurnalul lui Denis de Rougemont poate fi citit, de exemplu, și ca descriere a unui proces de maturizare ideatică, politică, etică, estetică, religioasă. Pentru ilustrare și pentru a oferi o mostră de profunzime și rafinament moral și psihologic voi încheia tot cu un citat de asemenea definitoriu pentru viziunea personalistă a autorului: “Iată, poate, marea răsturnare ce marchează pragul maturității: este momentul când descoperi că lumea nu implică alte răspunsuri decât cele pe care ai curajul să i le dai. Că nu-i nimic de așteptat de la ea decât ceea ce-i poți oferi. În fine, că singurele întrebări reale sunt cele pe care ni le pune existența, nu cele pe care le punem noi pentru a evita să răspundem prezentului ”. Se consideră îndeobște că maturizara coincide cu pierderea aspirațiilor, a idealurilor, a spiritului. Personalismul lui Denis de Rougemont răstoarnă perspectiva aceasta, ca de astfel multe alte locuri comune: dimpotrivă, maturizarea este momentul trezirii, al maximei vitalități, adică a deschiderii cu toată ființa spre realitate a omului. Condiția este însă ca acesta să nu fie deja mort.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „... că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Pagină nouă

Ce-mi plac mie chestiile astea, când cei mici bat la spate silurieni notorii!

Eram prin ultimii ani de facultate. Profesorul Petru Creția pregătea o antologie de poezie greacă, în traducere, gen epigramatic (în sensul vechi al lexemului: de dimensiuni reduse). Inspirat, spontan, fără o prealabilă „încălzire”, colegul A. B. tălmăcește un catren. Profesorul constată: „Ce sunt eu de vină că traducerea lui A. B. este superioară celei oferite de Alexandru Andrițoiu”.(N1)

Citesc în *Dilema veche,* 22-28 noiembrie 2018, articolul *Panaceea românului*, (N2), de Natalia Guțanu, elevă la colegiul „Tudor Vianu” din București. Este un răspuns selectat dintre multe altele la concursul de eseuri pe tema „Țara mea”, lansat de revistă pentru liceenii din țară. „Corecția” pe care o aplică adolescenta câtorva compartimente de *viață românească* actuală, cu precădere celui autorizată să-l judece, *școala,* (N3), se produce în doi timpi: *răspăr* și *contra-răspăr*. Cel de-al doilea nu echivalează însă gestului reparator, mângâierii liniștitoare pe *calvariae superficies*. (N4). Nu e vorba de un răspăr care să-l anuleze pe altul , ci de unul de deasupra celuilalt, unul în trepte. Iată finalul care nu subminează esența judicioasă a discursului, ci îi conferă tonalitatea adolescentină: „Am epuizat lista de suspecți din seara asta și nu am izbutit încă să găsesc vinovatul [...] Dar stați liniștiți, că atunci când îl găsim îi tragem o mamă de bătaie de nu se vede”. Un final îmblânzit după ce și-a vărsat focul într-un exordiu (și mai departe) vitriolant: „Țara mea, cea dintâi la olimpiadele de științe exacte și cea din urmă la consumul de săpun și pastă de dinți în Uniunea Europeană. Cea dintâi la tenis și la analfabetism funcțional. La gimnastică și la numărul de mame minore. Țara omului revoltat, însă nu suficient de revoltat încât să acționeze”.

N1. Poet provenit din rândul clasiciștilor, în top pe vremea aceea, deceniul al șaptelea din secolul trecut.

N2. Dacă am zis acestui fragment *pagină nouă*, asta și pentru vechimea vocabulei „panacee”, procedeu de însuflețire a expresivității limbii.

N3. Dacă exprimarea pare *dez-acordată*, să ne reamintim principiul originii vicioase a tropilor.

N4. Partea de sus a țestei, a craniului.

Un ... Beta

Prăpastia dintre alfa și beta nu se regăsește niciunde în înșiruirea celor 24 de semne. Imediat ce ai depășit-o, disjuncția celorlalte: b-c, c-d etc. se estompează. Să fii al optulea într-o clasă valorică ești pe picior de egalitate cu al șaptelea, dar și cu al nouălea, într-o frățietate, mână-n mână, o horă numerică, deschisă.

Prăpastia dintre alfa și beta nu se regăsește niciunde în înșiruirea celor 24 de semne. Imediat ce ai depășit-o, disjuncția celorlalte: b-c, c-d etc. se estompează. Să fii al optulea într-o clasă valorică ești pe picior de egalitate cu al șaptelea, dar și cu al nouălea, într-o frățietate, mână-n mână, o horă numerică, deschisă. Lupta se dă acolo sus, la vârf, acolo e scrâșnirea dinților: *Aut Caesar, aut nihil*! În restul alfabetului domină sentimentul de solidaritate, umărul succesorului este punct de sprijin pentru cel din față, se simte aici con-lucrarea ce se va desăvârși în „însăilarea” sublimă a spiritului. „Prăpastia” aceasta s-a adâncit – pe lângă aportul imperceptibilului *con-curs* al tuturor contra tuturor – prin faima a două nume mari din domeniul filologiei antice alexandrine: Aristarh din Samotrace și Eratostene din Cirene, acesta din urmă, cu toată cuprinderea științei lui, nereușind să fie decât *un biet Beta*!

Se pare că nedreptatea s-a cronicizat de vreme ce Robert Scott grafiază cu amărăciune: „E trist să trăiești într-o lume în care numai cel dintâi contează”. (N). Antarctica întreagă nu poate îngheța acest strigăt.

N. *Cel dintâi* fiind - se știe – Roald Amundsen.

litere

Mariana Vlad

Iudita Dodu Ieremia

Magdalena Hărăbor

primăvara poetelor

Mariana Vlad

(Spania)

Cine cunoaşte

Cine cunoaşte miracolul
ce face sămânţa a germina?
Cine cunoaşte de ce
un fluture trezindu-se
începe a zbura?
Cine ştie cum
o inimă rănită
cu o privire doar,
resuscită?

Dar numai
o picătură de sânge
în picurare
poate aprinde
viaţa pe o planetă
ce învaţă să zboare.

Mi se întâmplă iar

Mi se întâmplă iar o poezie mamă
şi ţie simt nevoia să ţi-o spun,
chiar dacă eşti doar unda cea fugară
ce-n univers călătoreşti de-acum.

M-ai învăţat de tóate, mamă,
să calc pe ape, să plutesc pe nor,
să-mi sfişii inima cu gîndul
dar nu m-ai învăţat să mor.

Meditaţie

E trupul carne şi
carnea doare.
E sufletul undă şi
unda trece.
Trupul se duce
aleargă,
în val se preface
bate în capătul lumii
iar se întoarce.
Străpunge munţii,
se urcă la stele,
vibrează a cântec,
vorbeşte cu ele.
E trupul carne şi
carnea doare,
e sufletul undă
şi unda moare.

Vine o vreme

Vine o vreme când
un singur rid spune mai mult
decât o mie de cuvinte

vine o vreme când
pietrele vor striga
pe limba pietrelor

vine o vreme
cînd plânsul minciunii
cu o lacrimă
va stinge
iadul
adevărului.

Nedreptate

De multe ori
cel ce alege să iubească
se face sclav singur
îmbracă cu iluzii
o realitate desnudă
ce paradox
singura certitudine
moartea
nu are nicio explicaţie
prin lógica umană

O clipire

Ne-am întâlnit
la marginea unei priviri.
Ruşinat te-ai acoperit
cu o clipire.
Te-ai ascuns mai apoi
în spatele unui zâmbet.
Cine ar fi crezut
că atât de puţin
poate uni pentru totdeauna
două lumi?

Iudita Dodu Ieremia

Vieţi succesive

Într-una din vieţile mele anterioare
locuiau în aceeaşi casă cu mine
un Bărbat şi o Femeie;
amândoi mă ţineau de mână,
Femeia de o parte,
Bărbatul de cealaltă.

Femeia avea ochii mari cât tot Universul.
Acolo mă jucam şotronul
pe stelele Ursei Mari,
de-a v-aţi ascunselea
în umbra Lunii,
învăţam culorile
pe dunga curcubeului
ori îmi împleteam cunună
din raze de soare.

Bărbatul avea braţele atât de puternice şi mari,
încât înconjura cu ele tot Universul din ochii Femeii
şi-n inima sa cât roata carului
fierbinte ca pâinea de ţest
ţinea strâns inima mea
şi inima Femeii.

Într-o noapte lungă,
cât un anotimp boreal,
Bărbatul a plecat într-o altă viaţă,
luând cu el jumătate din Univers.
Femeia s-a înveşmântat în negru
şi nu a mai zâmbit.

Pentru mine lucrurile nu s-au schimbat prea mult,
mai aveam jumătate de Univers.
Femeia mă ţinea cu câte o mână de fiecare mână a mea
şi continuam să joc cu inocenţă
şotronul.
Când am început să merg singură,
Femeia în negru a plecat şi ea după Bărbat.
Peste mine au năvălit alte vieţi şi i-am uitat.

Arareori, în plimbări întâmplătoare
de-a lungul apelor
ori prin păduri întunecate
Bărbatul şi Femeia apar ca umbre luminoase,
de o parte şi de alta,
întinzându-mi mîinile lor de fum.
Nu le simt puterea de altădată, doar o boare
mai grea decât pământul
îmi încetineşte paşii obosiţi de alte vieţi.

Alteori, deschid albume prăfuite
de unde chipurile lor în alb-negru
mă privesc depărtat
ca într-un vis strâns între gene
în zori.

Păsări

Se spune mereu despre păsări că zboară
suuus!
ciripind încântător.

De aceea noi, oamenii, le colorăm penele
cu gânduri,
cu visuri...

Dar păsările de curte?
Gândiţi-vă la curci
(cel mai ades plouate),
la gâşte
(aşa, ca o gâscă;
ce folos rolul lor în istorie?),
la raţe
(legănate pe bălţi verzui
mâncând broaşte şi viermi),
ce să mai spun de găini
(fac ele ouă,
dar nu pot privi decât cu un ochi).

Ah! păsările care zboară
suuus!
îmbrăcate în culorile noastre
sunt atât de rare!

Ne sunt mai aproape orătăniile
din curtea împrejmuită
cu garduri
mai mult sau mai puţin preţioase.

Magdalena Hărăbor

Acelaşi cer

O pisică verde în geam
mă priveşte
pete galbene pe tavan
mâna-mi se juleşte de ziduri
sunt
cum eram ieri
agăţată cu sălbăticie de-o imagine
încep să văd
privesc mâinile cum zâmbesc
alte mâini le adăpostesc
o mare de mâini
spre soare
privire deformată
văd cerneala
peste lucruri
cernută
umbra cuprinzând colţurile zidurilor
îmi amintesc de tine
croit pe măsura timpului tău
îmi amintesc de oraşul acela
înfrigurat
croit pe măsura iubirii noastre
un cerc
ne-nvârtim în el
voi sparge timpul
cercul din privirea ta
spre cer
ne-ncearcă limitele
voi alunga umbrele
spaimele
nu te gândeşti la nimic poate doar la tine
ce dezordine
ce dezordine
mă deformează până la urâţenie
scriu cu minuscule
război şi ură
pace şi iubire
cu majuscule scriu
aş vrea
să vezi şi tu
cerul pe care-l văd eu !

***

Cât de frumoasă e pisica albă
Tolănindu-se pe absenţe
Clipă curgând pe fruntea înserării
La hotarul din noi
Cuvântul molcom şi nocturn
Cuvânt de tămâie
Într-un răsărit de vioară
Urnind poveşti spre izvoară
Ferecat în mine
Amână amurguri
Sunt printre puţinii rămaşi în picioare
Între pereţi de valuri
Răsucirea nisipului
sărută talpa.

***

Încep să uit cine sunt
sub streaşina copilăriei
ghemuit de ecouri
cu plecări şi veniri
plutiri şi zboruri
deasupra câmpiilor
alizee
în clipa dintâi
cea dintâi epopee
strecor lumina printre cuvinte mute
amestecate cu ninsori
eliberări
în miezul lor
sinele meu
slobod
trezit la viaţă
în bătăile inimii
curcubeu de tăceri.

***

Mă-nfioară acest azi
Cu peruca lui fadă
Haine zdrenţuite
Cerşind piatra filosofală pe străzi lunecoase
Un ţipăt deşertat în mine
Înfloreşte
Fluide secunde.

Mihaela Oancea

insistență

cel mai rebel e visul
căptușit cu catifea verde -
știe a selecta rând pe rând
cicatricile ciuruite de taine
ciupindu-le nervii și coardele vocale
(cu dibăcia sculptorului ce poate extrage
țipătul
din plămânii marmurei)

știe a tăia corsajul nopții
și-a-ți iscodi plimbările de somnambul
prin inima ce se tot strânge și se zbate
spre dispariție

doar diminețile îmi refac din temelii
lumea care nu poate exista
fără taină

spaţializare

în dreapta – o tapiserie flamandă
în stânga - pe cearceaful satinat
trupuri desfătate
se rostogolesc precum tutunul în foiță
cu încrederea că vor înconjura
măcar o dată
infinitul

cel din fotoliu
își aprinde țigara
folosind bricheta cu reîncărcare USB

în privirea periferică

celebrul
amor omnia vincit
nu cunoștea
nici ventilatoarele pneumatice
nici piatra de hotar

câteva silabe-umbre aleargă
din când în când
pe cărarea dinspre mina cea veche
de petrol
unde îmi pare că exiști dintotdeauna
în privirea mea
periferică

izolat în subteran

o venă îi zvâcnește puternic
la baza gâtului

ca un animal
condamnat să nu folosească
prea mult spațiu
ca un pește întunecat
încleștat în năvoadele
nopții polare
ca un păcat
de o frumusețe năprasnică
doarme gol
pe firimituri de sticlă
în poziție de fetus –

oasele au început de mult
să-i bată invers

cu ochi enormi de loris

te adulmecă pustiul
și-n afara și-năuntrul decorului
straniu spațializat
dar mai real
decât orice plăsmuire a ta

între panouri
viața se circumscrie
dimensiunii sonore a preludiilor
lui Chopin

aici
plânsul uscat
ți-e cercetat necontenit
de ființa cu ochi enormi
de loris

Anne Marie Bejliu

Unde eşti, tata?

m-ai uitat, tată, pe firul apelor tulburi
într-o poveste de nouă trepte în care
frământ încă litere
nu găsesc cuvintele
iar verbele se îmbată cu nectarul zeilor
prin capul meu trec herghelii spumoase
mări şi oceane plimbă gândurile prin foc

în proţap am rămas aproape de jar
surprind scânteile cum evadează spre cer

mă rotesc

odată cu tropăitul tuturor feţelor pe stânci
pictez umbre prin mine umblă iubirea de cer
oglinda veche se tot sparge
simt argintul cum fură strop cu strop
memoria unei copilării sigur fericită
că am trăit-o

unde eşti, tata?
pe unde umbli îmbrăcat în albul rugăciunilor
în verdele verbelor necunoscute

povestea a început într-un nouă
şi cine ştie când se va termina

am obosit, tată, să mai fiu
rezist pe maidanele umbrelor care
horesc întruna readucându-mi-te
în jocul acesta periculos

totul are două tăişuri, tată?

simt că mai există unul
dincolo de toate încercările de toate căderile
la final tăişul devine la loc sabie
din rană creşte şi se albeşte treptat
scăldat în privirea copilei
cu ochii din cărbunele existenţei

m-ai uitat, tată, m-ai uitat
şi uite că revii de fiecare dată
de Crăciun
atunci când bucuria împodobirii bradului
în plămada pâinii creşte
ca un cozonac împletit în toate şnururile alb roşii
ale mărţişoarelor umbre

ca un dar în vârful pomului,
tata
luminează aşteptările

redevenim copii, tată! redevenim...

Taina rămâne neatinsă

în peştera cuvintelor cioplite
stăteam cuminţi demult de tot

veacurile treceau prin noi

rămâneam împietriţi privind cerul
prin hornul de piatră sculptat
de Dumnezeu

devenisem una cu peştera şi
ca un peşte era

pentru că am scos trei sunete
strigându-ne mama şi tatăl
au venit hienele şi ne-au atacat

au uitat că suntem din piatră pe piatră
una cu peştera

au aprins focuri să ne prindă nervurile
să le slăbească
să le despartă
au tăiat copacii din gura şi trupul peşterii
s-au prăvălit pe ei cerându-le vamă

au venit alţi şi alţii care

s-au prefăcut că ridică trei cruci mari
una mai înaltă decât celelalte
în vârful ei au aşezat o carte

vântul a luat-o şi i-a împrăştiat filele
prin pădurile lumii

apele au schimbat cernelurile
până la adevăr
literele au redevenit ideograme
s-au reaşezat cuminţi pe bulgării de aur
desenându-ne curat

vieţile

orbi şi orbiţi de aurul din pântecul
peştelui
au sorbit o picătură din nectarul falşilor zei
apoi
s-au năpustit iar şi iar asupră-ne

încă o fac şi muşcă adânc

taina rămâne neatinsă

într-o ultimă suflare otrăvită
au trimis fulgere dar tâmplele noastre
erau cuprinse în pumnii soarelui

n-au putut

lupii ne-au apărat
şi Moşul
tuturor anotimpurilor
ne-a luminat

ne încălzea tainic
sub acoperământul credinţei

fiarele istoriilor false n-au dispărut
continuă să mârâie la intrarea în peşteră
rănile peşterii se văd
plâng stâncile deasupra ei

şi în noi

a început să crească un pui de tei

cerul deasupra şi piatra de lună
ne sărută frunţile
redevenim oameni îmbrăţişându-ne
clopotele
din inima peşterii în care
cine pătrunde cu gând necurat
piere

Mihaela Oancea

Anne Marie Bejliu

Eugenia Rada

Mărită Doamnă

Am primit pe la amiază un răvaș,
Minutarele înghețeaseră în seară,
Gura teilor citea din psaltire
În timp, frânghia apusului se strecura prin copaci.
Meșterii dăltuiau invitațiile cu lujeri de ceară,
Doamnă, iubirea schimbase serul cucutei
Și-n mine ardea un mare necaz.
Îndemnurile clepsidrei atente detalii,
În măsurări de umbre,ticluiri de mistere
Se lăfăiau stinghere în aer opărit,
Rana supura în carne oțelită
Pe crângul plin de stele, acelea ce au murit.
Când clopotul se aude și te cheamă.
Valea se umple de mirosul florii,
Puhoiul stelelor căzând pe caldarâm
În declarații, luciole de jăratec...
E ca iubirea ridicând tulpina
Către catifeaua de senin.

Încă

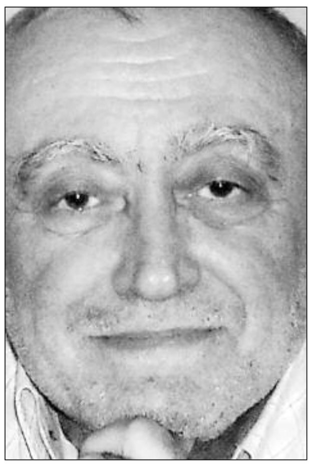
În ceașcă, un abur de cafea servit
Și-n rigole bulbii stau să iasă
Mirajul mersului din dragoste pe iarbă
E o smerenie de oră,

Ca amintire

Liturghiile aprindeau lumânările stelelor
În somnul legat în forma țurțurului
Prizând suspinele din dorințele apei,
Mărinimia satelor în îmbrățișarea zăpezii.
Acolo unde tristețile nu ating curgerea timpului
Pavelele acoperă trupuri de crini
Cu pînza păianjenului,
Pe baltă steagurile papurei
Nu mai scuturau roiul țânțarilor
Destul de obraznici.
În trompa deschisă a reginii nopții
Își făcuse culcuș îngerul gheții.

primăvara poetelor

Nicolae Rotaru

Două zile din zece cincinale

jurnal

Luni, 04 feb 2019. Se naşte ca pleava la arie şi acest patru februarie, iar eu, ca în casa cu nebuni, o iau anapoda iarăşi, de luni. Culeg ecouri de la postări, de parcă urc nişte scări. Fac ceai şi uit deschise gazele, când pe fereastră intră razele, mai, mai că, privind afară, îmi vine să zic că-i primăvară! Vrăbii şi guguştiuci bat darabana zilei de mâine lăcomindu-se la firimiturile de pâine.

Radu şi fiul lui au plecat de cu zori la bulgari să-ncerce a fi doi schiori. Mi-au dat de veste c-au ajuns, dar slabe speranţe de pârtie c-a dat năvală căldura. În Bucureşti, la prânz, termometrul de la Plumbuita arăta 20 de grade Celsius. Acelaşi care mai ieri arăta cam tot atât, cu minus!

Ticluiesc, ca în mai toate dimineţile un poem sau două destinate volumului „Un poet general", o pilulă sau mai multe pentru un manuscris de „Fiole cu venin" pe care le experimentez în reţeaua de socializare şi cine ştie ce alt text ad-hoc precum acesta: Mi-a plăcut de mic să adaptez (chiar să apdatez) texte rimate. Iată cum au ajuns rimele sacadate în auz de maica-mare ale „Pisicuţei": Pisicuţă, pis, pis, pis, / Te-am visat azi noapte-n vis: / Te spălam, te pieptănam, / Fundă roşie-şi puneam, / ªi apoi te aşezam / Lângă gutuie, la geam / Să vezi cât de mult a nins, / ªi ce alb e-al curţii-ntins. // Dincolo, bravul Baidac / Care ţi-ar veni de hac / Trăgându-ţi iar o papară, / Tremură singur afară, / C-aşa-s câinii, bunăoară, / Sunt traşi de mâţe pe sfoară, / ªi-acest conflict n-are leac, / De acum şi până-n veac." (Nici o aluzie la o mâţă din politichia dâmboviţeană sau vreun dulău din aceeaşi stirpe al lătratului la lună!)

Gata, trag cortina dimineţii şi-mi iau picioarele la spinare, poposind în centru. Intru la *Humanitas*, de unde achiziţionez (200 de lei): Paul Ţanicui (Contre jour), Ismail Kadare (Palatul Viselor), Dan C. Mihăilescu (Plăceri vinovate şi datorii împlinite), Amos Oz (Dragi fanatici), Cezar Amariei (Zilele noastre mărunte), Viktor Pelevin (Omon Ra) şi Mihail Şişkin (Luarea Ismailului), ca şi la *Eminescu,* de unde cumpăr (45 de lei) două pungi de cafea. Returul este unul cu lectură, baie de soare, arome şi dialoguri colorate.

Acasă, ticluiesc o salată cu orez fiert, ton, caşcaval, ou fiert, ceapă, maioneză şi mirodenii. Deşi miroase a vin fiert şi vişinată adopt soluţia călugărilor: Piei, satană! Prânzim în doi şi mă odihnesc, ca să mă restartez.

Aflu o veste urâtă: s-a mai stins un prefaţator al cărţilor mele. După Piru, Tomozei, I. Rotaru, Tupan, Ţărnea, Micu, Fănuş, Everac, Titus Popa, Leu, ªovu, Cârneci, Dodu pe care i-am însemnat cu cruce în agenda telefonică, s-a stins şi George Stanca stricând 13-le duşilor dragi. Cartea mea de versuri „Istoria umbrei" îl are antemergător. Sunt mut. Autorul „poemelor pricinoase" a ales ultima „excursie cu liftul". Printre numeroasele anunţuri cu vestea plecării, la 71 de ani, face carieră şi informaţia reîncălzită că e singurul scriitor condamnat pentru plagiat (*Jurnalul* lui Tolstoi), deşi subiectul a rămas în coadă de peşte. C-a fost un condei acid, un ins vehement, un talent al verbului contondent nu contestă nimeni. Drum lin şi sejur frumos printre îngeri, Gigi!

Apropo de morţi, azi (acum 210 ani) s-a născut poetul militar Vasile Cârlova care s-a stins la 27 de ani, la fel ca Tradem, Petică, Lermontov, Morisson etc.

Merg să mă culc. Dormitorul e anticamera morţii, iar patul cel mai periculos şi des utilizat facilitator al ultimei plecări. Înghit (în zadar) melatonină şi mă culc cu ochii pe micul ecran unde se iau la... bastoane (duelul tacurilor) alde mereu perdantul la mustaţă în snookerul de fineţe, Judd Trump cu un chinez tenace, Marco Fu. Pe alt post îi las pe baricade şi-n tranşee pe cei ce războiesc cu cancerul (apă-n piuă) că tot este azi Ziua mondială de luptă cu acest teribil inamic.

Marţi, 05 feb 2019. Întrucât somnul nocturn ar fi o risipă de nopţi-muncă laud insomniile. Ca şi pe cea din noaptea scursă. Ultima dinaintea declanşării Anului nou Chinezesc, când ia startul „Porcul de Pământ".

Trec la muncă să isprăvesc un manuscris şi să-l pregătesc pentru tipar. Abia aştept s-aud un mare critic: A publicat o nouă carte de insucces! Iar eu să m-aud pe mine: Mai bine aşa decât cele de notorietate, dar fără valoare ca ale tale!

Dialogul surd s-a produs din cauza absenţei bananei şi a ceaiului de la deschiderea gastronomică a zilei, când aflu că exact atunci când luptându-mă cu cârceii (la ora 03.15) şi când gândeam că dacă s-ar produce un seism şi m-aş vârî sub masa din dormitor, aş rămâne eventual viu într-un sicriu, chiar s-a produs un cutremur de 3,9 *richteri*, isca la 113 kilometri sub Vrancea. Azi, în anul 62 oraşul Pompeii a fost lovit de un cutremur catastrofal care a vestit erupţia distructivă a Vezuviului.

Telefonez ritmic, fără ecou, la doctorul la Spitalul Militar, care tace de trei săptămâni. Notez asumările dimineţii: o poezea, două trei pilule, câteva idei. Postez flashurile matinale, comentez postările unor prieteni, parcurg e-mail-urile cu ştiri din inbox. Capul de afiş îl deţine defunctul de ieri: inginerul poet, ziarist, eseist, rapidist George Stanca, amicul meu din vremea SLAST. Citesc din cartea săptămânii şi merg să-mi pregătesc micul dejun. Căci eu fac ce vreau în casa mea, dacă-mi permite soţia!

Admir pozele trimise de bulgari. Bravo lor: tată şi fiu. Tatăl fiului, fiu al meu. *Ralu*, cum le spun acronimic. Adică Radu şi Luca. Pe cele de ieri şi pe cele de azi, inclusiv filmuleţele, unde evoluează pentru prima dată pe schiuri nepotul care a încheiat primul salt dintr-a cincia cu 9,77, la CN „Coşbuc", drept care merită sponsorizarea evadării pe pârtia din Stara Planina. Cândva am deprins şi eu (în tabăra militară de la Crinţ) acest sport. Apropo de sport, azi s-au născut, deşi în ani diferiţi, căpitanii regenţi ai sportului rege: Cristiano Ronaldo şi Neymar. Bravo lor: picioare de aur!

Mă-ndop cu pixeli şi mă iradiez ca un medic radiolog. Profesional. De la laptop, unde-mi descarc ideile din maşinăria de gândit. Le depun în fişiere ca pe nişte murături la borcan. Multe ştiu că se vor altera fiindcă nu ştiu să le potrivesc din sare şi alte mirodenii ori că sunt pur şi simplu răsuflate. Idei răsuflate pentru cărţi de insucces. Asta e. Asumarea mea de zi cu zi. Soartă de pescar care n-are niciodată noroc, dar nu poate renunţa la baltă fie şi de-ar arunca în apă un fir de lansetă fără ac. De dragul poeziei care e maladie contagioasă şi incurabilă.

Am mâncat cam mult şi cu nervi. Omletă cu de toate. Exact cum spun medicii că se interzice. Aşa-mi trebuie. Abia mă bucurasem că am ajuns la 77,00 kilograme. Mâine voi avea din nou 79,99, ca preţurile psihologice. Am avut şi 89,99, după anul 1989, cum şi 49,99, în 1969, la admiterea în şcoala militară, de era să fiu respins că limita de jos era 55 de kilograme. Eşti ceea ce mănânci, iar dacă ai ales pentru... atunci înhumarea, în locul incinerării dacice, groapa, de ştie, ţi-o sapi cu dinţii: cei din gingie sau ai furculiţei!

Constat că cei mai fideli „urmăritori" ai mei pe *facebook* sunt scriitorii Constantin Voinescu (magistru şi redactor şef al revistei „Oltart"), Dan Claudiu Tănăsescu (doctorul politician, la fel ca fiul lui, europarlamentarul), Florin Vedeanu (din gruparea „Arena literară" a lui Nae Roşu, Nae Georgescu, Nae Dan Fruntelată şi alţii), Vergil Matei (de la Dunărea lui Fănuş şi Istrati), Ştefan Dimitriu (camarad de... arme din vremea „Românului") şi Dumitru Augustin Doman (liderul revistei „Argeş" şi locuitor al uneia dintre cetăţile de scaun ale judeţului meu), poeţii Ilie Gorjan (general vâlcean ce mi-a fost şef la jandarmi), Florin Costinescu (colaborator al meu la „Pentru Patrie"), Nicolae Băciuţ (neobositul arhitect al „Vetrei Vechi" şi membru al actualului staf al UZP) şi Lică Pavel (fost coleg de şcoală militară la Sibiu, dedulcit la rubaiate şi gazeluri) şi o sumedenie de femei între care poetesele Ileana Popescu Bâldea (medic şi prieten de familie), Cristina Creţu (o voce rurală inconfundabilă), Camelia Pantazi Tudor (editor neobosit), Luminiţa Zaharia (talentată şi ca prozatoare), Constanţa Apetroaie (admiratoarea mea din Franţa) şi Gabriela Zăvălaş (urmăritoarea mea din Capitală) sau fostele colege de la „fabrica de spioni" Luiza, Brânduşa, Ella, Dorina, Camelia, Meda, Cristina şi Maria, plus o serie de colegi şi prieteni ca Nelu Stan, Ion Ivănescu, Ioan Chiş, Teodoru ªtefan, Nicolae Iliescu, George Mihalcea, Paul Ulieru, Iancu Bâţă, Ananie Gagniuc, Adrian Neagu, Ioan David, Lucian Crişan, Alexandru Petre, Gheorghe Ghinea, ªtefan Slatan, Liviu Albu, Ion Florin Grigore, Neculai Cernea, Ilarion Voicu, Radu Tinu, Vali Roman, Ninel Peia, Mircia Chelaru, Constantin Onişor, Gh. Roznoveanu, Gh. Niculescu, Petru Gârda, Nistor Tănăsescu, Iancu Ion Vale, Simona Voinea, Elena Lupşan, Mihaela Zugrăvescu, Criastiana Crăciun, Lena Mitroi, Mihaela Rehab, Iulia Mortu, Violeta Ioana, Petruţa Niţă, Maria Tirenescu, ca să nu nominalizez decât atât din cei peste 700 de *friendşi*.

Zoe pleacă prin vecini să târguiască fructe şi să facă rost de-o asistentă care să-mi administreze injecţiile cu cerebrolysin. Eu plec la mesageria Oficiului PTTR nr. 11 să ridic, în fine, coletul cu cinci cărţi (antologia 2012-2018 "Cuvântul care uneşte"), un „volum aniversar de poezie" coordonat de C. Voinescu, venit de la Slatina via Scorniceşti, cu ramburs. Pe drum slalomez printre măşti verzi. Lumea e înspăimântată de gripa mortală care bântuieşte şi face victime. În această nebunie a fricii, etica străzii îşi vădeşte naturalismul... epic. Coloana de maşini de pe Maior Băcilă este depăşită de un tupeist care răspunde claxoanelor cu un vestit „Băga-mi-aş..." şi „Muie bă!" ªoseaua Colentina e traversată de o ţigancă trăgând un căruţ cu o butelie, a cărui roată se desprinde în mijlocul drumului, aşa încât bruneta exclamă: „Am făcut pană, băga-mi-aş..." Pe Poiana cu Aluni de unde s-au ridicat cele şase rânduri de gard metalic greu, sudat, cimentuit, vopsit care abia fusese instalat pe distanţă de 500 de metri, s-a defrişat toată vegetaţia şi s-au desfiinţat coşurile cu gunoi, iar haosul s-a instalat rapid, astfel că atunci când un congener face observaţie unuia care a suit maşina pe spaţiul verde transformat în atelier de reparat şi a aruncat gunoie peste tot, se alege cu o... "Îmi bag... în gura ta!" La oficiul poştal vine maşina să ia coletele, iar şoferul nemulţumit de ştie el ce îşi bagă şi el ceva în el ştie cine, sfidând toate organele auditive şi olfactive ale lumii pestriţe de la coadă. Am luat coletul şi-am făcut cale-ntoarsă pe alt traseu, bag seamă mai silenţios.

Acasă răsfoiesc antologia şi constat că sunt coleg de pagini, printre alţii, cu Paul Aretzu, Dumitru Băluţă, Ciprian Chirvasiu (regretatul conjudeţean şi fost coleg la aceeaşi „P.P"), Aurelian Titu Dumitrescu (alt coleg la Interne şi prefaţator şi el al unei cărţi a mea), Geo Galetaru (arhitect de programe editoriale), regretata Liliana Hinoveanu, Vali Orţan, Daniel Dăian, Spiridon

Mă-ndop cu pixeli şi mă iradiez ca un medic radiolog. Profesional. De la laptop, unde-mi descarc ideile din maşinăria de gândit. Le depun în fişiere ca pe nişte murături la borcan. Multe ştiu că se vor altera fiindcă nu ştiu să le potrivesc din sare şi alte mirodenii ori că sunt pur şi simplu răsuflate.

Popescu, tizul Dan Rotaru (cândva redactor la „Argeş”) şi Liviu Ioan Stoiciu (recent premiatul cu trofeul „Eminescu”, la Botoşani) .

Notă la lectură. De duminică mă aflam în / pe „Maidanul cu dragoste” printre curvele, borfaşii, ţaţele, puşlmalele lui G. M. Zamfirescu, dar brusc m-a deturnat la lectură un tânăr cu nume imposibil de uitat după ce ai învăţat să-l ţii minte: Paul Ţanicui. Cartea lui (*Contre jour*) e un experiment post-modernist de tip naturalist, care te pune cu ochii pe jar şi, dacă ţi-aminteşti c-ai fost copil de ţară, să-ţi astupi urechile. Story-ul unui cuplu (cupluri, dar ale aceluiaşi mascul!) în care evoluează ca nişte personaje, Iubirea şi Moartea. Inclusiv nebunia descrisă prin prisma unor pacienţi ai unei doctoriţe psihiatru.

El şi ea. Şi, mai apoi fiica lor Silvia. O viaţă în doi cu năbădăi, pe care cuplul ar vre-o trăită ca o vacanţă. O apropiere cu scântei, un drum la Paris, printre ciudăţenii (e.g. bărbatul care face poze cu fofoloanca goală consoartei, pe care le postează contra cost pe internet), o despărţire temporară, o redescoperire şi alt drum la Paris, cu detalii din spaţiul sârbesc şi mai ales din Trieste, via Italia (inclusiv Verona), inclusiv un accident de maşină şi un contact dur cu hoţii români de pretutindeni.

În rest, o potrivire de caracter şi voinţă perfectă a celor doi. Naraţiune dialogată scrisă la persoana întâi, cu evoluţii sexy şi direct sexuale în cele mai incredibile habitaturi (de la cimitirul Montmartre sau casa îngrijitorului acestuia, poetul Lilo le Fou la sauna unui hotel ori adăpostul din mijlocul câmpului, după care s-ai lăsat goi spălaţi de ploaie) şi cu întâmplări banale ridicate la rang de literatură la fel ca o minge ridicată perfect la fileu de un voleibalist talentat. Un-doi-urile au ritm şi sonoritate (muzicalitate) la fel cum interstiţiile dialogurilor au măsură şi poezie (lirism). Evocarea unor branduri (de la poetul mort asfixiat Grigore Hagiu la Taraful de Haidouks din Clejani), recursul la „basne” literale cu care operează mediul IT, înjurăturile neaoşe şi descrierile depravării intelectuale fără inhibiţii, convieţuiesc şi se schimbă ca vitezele unei maşini de curs într-un raliu: rapid şi firesc. Lectura însăşi e un galop, un tur de forţă, un sprint al apetitului.

Cine e acest autor sprinţar şi curajos, care aflu că e… recidivist, cărţile anterioare devenind scenarii de film. Citesc la o prezentare a uneia : „Paul Ţanicui a fost vânzător de cărţi, marochiner, săpător de fântâni în fosta Iugoslavie, vânzător ambulant de cârnaţi italieneşti, topitor de plumb într-un atelier de vitralii, copywriter în diverse agenţii de publicitate, iniţiator, dezvoltator şi producător de proiecte muzicale, scenarist şi regizor de film.”

Închei seara de lectură (de amor cu năbădăi) cu cele 200 de pagini ale lui Ţanicui, urmând ca restul de pagini cu dragoste de mahala a la GMZ să le isprăvesc mâine.

Leo Butnaru

Jurnal de Serbia (IV)

20.IX.

Pe la 11.30 plecăm la Niš, să ne încadrăm într-un program sui generis urban. Mai întâi, la Biblioteca Municipală „Stevan Stremac” (se pronunţă: Stremaţ) se va desfăşura o masă rotundă intitulată „Drumuri literare”, discutându-se despre starea la zi a literaturii, reviste literare, despre carte, popularizarea, realizarea acesteia. Discuţiile sunt doar între câţiva colegi sârbi, fără traducere în alte limbi, astfel că, la un moment dat, pentru a nu ne apăsa prea mult starea de prezenţi inutili, de un fel de… mobilă biologică, noi, cei de peste hotare, pe rând, ieşim în curtea bibliotecii, – schimb de opinii, mai aproximăm, ne mai uităm la ceas. Veste bună, cam întârziată, e că, în fine, mi-a sosit bagajul, cei de la „Air Serbia” transportându-l la Centrul de Cultură din Niš, iar Zoran spunându-mi că deja l-a şi dus la Muzeul de Literatură, unde deseară vom continua programul.

Pe la ora 13.30 suntem în tabără, la Sicevo. Prânzim. Cafele, câte un păhăruţ, apoi unii *tăbăraşi* pornesc la plimbare, să cunoască împrejurimile. Eu mă mai documentez de una, de alta, iar când internetul nu poate spune ceva, întreb de gazde, de colegii sârbi. Scriu la jurnal, mai discut cu Kapralov, cu Abollahi, cu Hanin…

Pe la ora 17.30 suntem din nou la Niš şi, spre bucuria mea, la Muzeul de Literatură îmi pot schimba veşmintele. Mă retrag după un paravan şi, până vin ceilalţi, mă… înţolesc, cum se zice. Când mă vede, Hanin face: „Il nuovo Leo!” Altcineva parafrazează şi el: „La vita nuova del nuovo leone”… Prin atâta engleză se mai ştie şi ceva italiană…

De-a lungul anilor, în frecventele operaţiuni de facere – desfacere, facere – desfacere, facere – şi, iată, ca acum, printre… exponate de muzeu, – desfacere de bagaje a trebuit să învăţ lucruri practice elementare, înainte de toate să aleg hainele din stofe care aproape că nu se şifonează sau care, scoase din valiză, dacă nu sunt pentru a mă înveşmânta la patru ace, sunt nepretenţioase, dar în acelaşi timp potrivite pentru ocazii ce admit aspectul cât de cât modern al celui care le îmbracă. Bineînţeles că, văzându-mă primenit, colegii de tabără se dau, pe bune sau jucăuş până la elegantă, nesupărătoare… ipocrizie, în complemente, „Oh!”-uri şi „Ah!”-uri teatrale, cărora cum să le răspund, decât cu aceeaşi monedă: fac înclinări, reverenţe, zâmbesc fals, admisibil ca truc.

Studenţii de la arte prezintă o compoziţie despre Branko Miljkovic şi din creaţia acestui poet care cunoscuse celebritatea în Iugoslavia şi în unele ţări din Estul Europei. Implicit, mentori i-au fost Mallarmé şi Valéry, iar dintre filosofi – Heraclit (mai multe poeme sunt dedicate focului; dar, în Serbia, din cauza nu prea dezvoltatei tradiţii filosofice, locul acesteia îl ţine, cam ca şi pe la noi, literatura). Poezia sa, ocolind parcă programatic tema dragostei, ţine de un patetism al raţiunii. La 27 de ani, este găsit spânzurat într-un arbore din Zagreb. (Se presupune că nu ar fi fost, totuşi, o sinucidere.) A lăsat şi un poem dintr-un singur vers, „Epitaf”, parcă premonitoriu: „M-a ucis un cuvânt prea puternic” („Ubi me prejaka reè”). E şi pe marmora neagră a mormântului său din Belgrad. Bustul poetului e în faţa Teatrului Naţional din Niš, iar muzeu de aici are deschisă o expoziţie dedicată lui Branko Miljkoviæ. Anual, se acordă şi premiul ce poartă numele poetului. I s-au dedicat două filme: „Focul şi nimic”. „Prinţul poeziei”.

Eu unul nu aş zice că sunt prea convins de poezia lui Branko, însă găsesc şi lucruri care îmi plac. Spre exemplu, acest poem laconic:

Dacă spunem ceva
spunem ce nu am fi dorit să spunem.
Iar dacă tăceam nu spunem nimic
însă tăcem despre multe.

Fiece cuvânt înseamnă
chiar ce înseamnă tăcerea lui.

Sau acest distih:

Libertatea ar putea cânta
cum au cântat sclavii despre ea?

După manifestarea de la muzeu, pe mine, Ali şi Atanas, Zoran ne însoţeşte prin unele locuri istorice ale Nišului. Minunate! Aici sunt răspântiile dintre Europa Centrală, Turcia şi Grecia. Aici se deschid porţile dintre Orient şi Occident. Niš era considerat unul din cele mai vechi oraşe balcanice. Aici s-au născut Constantin cel Mare, primul împărat roman creştin şi fondator al Constantinopolului, împăraţii romani Constantin al III-lea şi Iustin I. Când priveşti de pe pod ce frumoasă este apa Nišavei, te gândeşti că îndreptăţit a fost numele vechi al acestei aşezări, Naissos traducându-se ca *Oraşul nimfelor*. Tălmăcitorii de mituri se dau cu părerea că Niš ar putea fi chiar Nysa, un loc memorabil în mitologia greacă, unde a copilărit şi a crescut zeul Dionysos. În tratatul său „Declinul şi căderea Imperiului Roman”, Edward Gibbon scrie că, în Medina, la 4 kilometri de Naissos, în 364, împăraţii Valentinian I şi Valens au împărţit Imperiul Roman, pe care l-au condus în tandem, co-împărăteşte. Probabil, ei şi-au dat jurăminte de a respecta convenţia în faţa altarului bazilicii din sec al IV-lea de aici, care este unul din cele mai vechi monumente creştine.

Adăstăm ceva timp pe podul de peste Nišava, iar la capătul lui traversăm o simplă stradă-chei şi ne oprim la intrarea în vechii cetate a oraşului, sau – a oraşului-cetate, porţi care uneori au rezistat, alteori nu asalturilor duşmanilor. Deşi pe timpurile împăratului Iulian zidurile fortăreţei au fost consolidate, în anul 443 hunii lui Atila cuceresc şi devastează Naissosul. Nomazii sălbatici au masacrat populaţia oraşului, apele Nišavei au curs mult timp înroşite de sânge creştin, de sângele pruncilor şi mamelor. Documentele vechimilor spun că, după urgia hună, malurile râului ani la rând au albit, împresurate de oseminte umane… După acel dezastru, glorioasa urbe-cetate nu şi-a mai putut reveni… Din cauza altor mari bătălii care s-au dat în jurul ei, în inima ei, în 1375 fiind capturată de otomani, de aici pornind şi căderea statului sârb. Iar după bătălia de la Kosovo (1389) Serbia, extenuată, îşi ducea veacul într-o cvasi-dependenţă faţă de otomani, marile căi ale economii, culturii şi creştinismului fiind blocate, pustiite, inclusiv cea care lega Constantinopolul de Viena… La 1443, Iancu de Hunedoara, împreună cu despotul sârb Ðurað Brankoviæ, învinge armata otomană… Apoi alte bătălii, alte războaie, primul şi al doilea mondiale, Niš trăind tragedia general-balcanică, pentru a ajunge în vigoarea prezentului său, oraş cu aproape 300 de mii de locuitori, cel mai important din sudul Serbiei.

Din istorie, sau – împreună cu istoria, revenim în prezentul poeziei, întrunindu-ne pe strada pietonală Obrenoviæ în spectacol poetic şi muzical. Acţiune destul de relaxată. Sau, poate, antrenantă. Conform cu dispoziţia (şi poziţia) fiecăruia dintre noi. Eu spun poeme în română, Velibor Petkoviæ citeşte din traducerile în sârbă din volumul care mi s-a publicat aici. Velibor, el însuşi poet, e profesor la Facultatea de Filologie a Universităţii din Niš. Dezinvolt, plin de spirit-umor, cu reale calităţi oratorice şi artistice, carismatic, ne-a cucerit pe noi, cucereşte lumea, atâta cât e, ce ascultă poeme pe strada pietonală, plină de lumini multicolore, de terase ademenitoare.

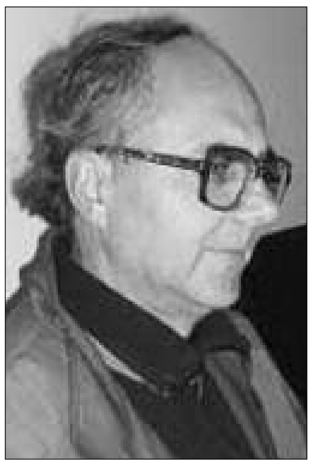
Schimb nişte euro în drahme sârbeşti. Stau cu Vojislav Radojkoviæ la o bere şi discutăm despre literatura lumii – în lume. Inclusiv în Serbia, la Belgrad, Niš şi Sicevo. Colegul e autorul a trei romane cu titluri intrigante: „Numărul piticilor – cam şapte”, „Ultimele zile ale cinematografului *Munca*”, „Eu nu sunt tâmpit”.

Zoran ţine să ne arate minunea pe care a reuşit să o facă un amic de al său: Muzeul jazzului! Vă amintiţi prin ce este celebru oraşul american Nashville? Inclusiv prin faptul că e un centru al *country music*, de unde şi supranumele său de Oraş al muzicii. Iar în Serbia există un… Nišville, adică chiar oraşul Niš în care, anual, se desfăşoară un festival de jazz. Astfel că noi, abia făcând cam zece paşi de la ieşirea de sub arcada porţii străvechii cetăţi, suntem invitaţi să vizităm „Nišville Jazz Muzej”, inaugurat în luna februarie a anului curent în spaţiile vechii băi turceşti din interiorul cetăţii. Exponatele – multe, care ţin de lumea jazzului – sunt plasate ingenios, pe fundaluri de imagini cu celebrităţi ale genului. E aici şi o colecţie de instrumente muzicale folosite în jazz, alămurile sau corpurile de lemn ale cărora au în ele o vechime nedisimulată. Ghid ne este Pedrag Cipic care, generos, ne propune să alegem câte unul din suvenirurile cu magnet, legate de festivalul şi muzeul jazzului.

Studenţii de la arte prezintă o compoziţie despre Branko Miljkovic şi din creaţia acestui poet care cunoscuse celebritatea în Iugoslavia şi în unele ţări din Estul Europei. Implicit, mentori i-au fost Mallarmé şi Valéry, iar dintre filosofi – Heraclit (mai multe poeme sunt dedicate focului; dar, în Serbia, din cauza nu prea dezvoltatei tradiţii filosofice, locul acesteia îl ţine, cam ca şi pe la noi, literatura).

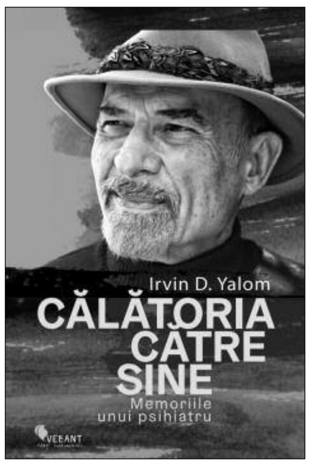
jurnal

Viorel Nica

Între psihoterapie și ficțiune

Oricât ar fi de inegale, de disproporționate, de disipate (pe alocuri), oricât ar fi de corodate de un umor ușor deplasat, incapabil să se integreze în circuitul scrierii memorialistice propriu-zise, oricât ar fi tentate să se descentreze din când în când, alunecând într-o direcție neinspirat-digresivă, memoriile psihiatrului și scriitorului american Irvin D. Yalom ni-s de mare folos spre a înțelege modul de formare și de performare al uneia dintre cele mai dinamice și efervescente personalități din America actuală...

cronici

Chit că-i convins că amintirile „sunt mult mai fictive decât ne place să credem", Irvin D. Yalom, autorul textului memorialistic ***Călătoria către sine***, publicat în original în SUA, în 2017, tradus în românește de Florin Tudose (tipărit de editura Vellant în 2017) face eforturi notabile să se mențină cât mai aproape de realitatea ca atare, descriindu-și, interpretându-și, evaluându-și propria existență din perspectiva autenticității asumate discret, fără a abuza vreodată de serviciile-i atât de prețioase și necesare.

După cum afirmă clar și răspicat, în copilărie memorialistul american a fost „mereu neadaptat – singurul băiat alb într-un cartier de negri, singurul evreu într-un univers creștin", nu s-a considerat nicicând „un băiat frumos", era timid, „cam tocilar, cu probleme de încredere în sine", avea „o relație bună, chiar dacă distantă", cu taică-său, nu se înțelegea prea bine cu mama grozav de pretențioasă, o admira pe sora lui mai mare, muncise de multe ori în magazinul familiei mai mult de plăcere decât din obligație, i-a devenit fidel bicicletei, nu reușea să-și determine părinții „să arunce banii pe frivolități" (într-o epocă în care accentul se punea mai degrabă pe producția încordată decât pe consumul relaxant), a făcut din biblioteca din Washington a doua casă, frecventând-o cu asiduitate, a mers în câteva tabere de vară, a reușit „totuși să se autoeduce, chiar și așa, dezorganizat, fără încurajări, modele sau îndrumare", s-a dovedit rebel la ora de religie, punându-i rabinului întrebări incomode, nevoind să învețe ebraica, se descurca greu cu orice limbă străină, dar și cu muzica, era preocupat de astronomie, recita cu plăcere poeme engleze, simțea nevoia să parieze pe orice, experimentând „în mod direct entuziasmul anticipației de fiecare zi a loteriei", a crescut „într-un mediu de frică", deprinzându-se să fugă de confruntarea cu un posibil adversar, juca șah cu tata la masa roșie barocă. În adolescență a cunoscut-o pe Marilyn, căpătând convingerea că avea să joace „un rol crucial" în viața sa, rolul mentorului civilizat și elevat, a urmat liceul excelând într-o mult mai mare măsură la științe decât la umanioare (în care excela prietena lui). Ca student la Universitatea George Washington, era printre „primii trei la toate materiile", fusese „încordat și anxios", „nesigur de propria persoană", făcuse studii medicale, a simțit o puternică „pasiune academică", a dus „o viață monastică" (în anii 50, când generația lui se manifesta din ce în ce mai zgomotos), s-a transferat la Boston ca să se poată logodi cu Marilyn, era atras „ deopotrivă de psihiatrie si de literatură", s-a cufundat adânc „în narațiunile marilor scriitori". În toiul studiilor universitare s-a căsătorit cu Marilyn, și-a petrecut luna de miere în Franța, s-a dedicat „tot mai mult psihiatriei". Pe parcursul rezidențiatului a participat la un experiment cu LSD, a învățat „pe propria piele ce înseamnă percepția subliminală: să vezi imagini fără să știi că le vezi", și-a asumat „identitatea de medic", s-a îndrăgostit de scrierile lui Kafka, Camus, Sartre ce „sondau profunzimile existenței", a devenit tatăl a trei copii drăgălași, a descoperit „importanța relațiilor interpersonale în dezvoltarea individului pe tot parcursul ciclului de viață", s-a familiarizat cu ideile existențialiste, s-a inițiat în filosofie, i-a studiat pe voyerii care socoteau că „adevărata plăcere vine din elementul ascunderii, al interdicției", a avut parte de „mentori extraordinari". În timpul satisfacerii serviciului militar (1960-1962) s-a aflat în Hawaii - „un loc de o mare frumusețe naturală"- , a lucrat într-o atmosferă „relaxată", s-a bucurat de un sporit „grad de libertate", a explorata adâncurile oceanului, a beneficiat de o viață mult mai jucăușă de cât fusese înainte". După terminarea „exilului în paradisul" hawaiian, s-a mutat cu familia la Palo Alto (în California) unde s-a implicat serios în terapia de grup „din perspectiva clinicianului, profesorului, cercetătorului și cea a autorului de manuale", evoluând (profesional) „complet independent de regulamente", abținându-se să concureze „cu ceilalți tineri revoluționari din departament, care luptau neobosit pentru putere și recunoaștere", și-a format mai degrabă o viziune seculară despre lume decât una religioasă. În anul (1967) petrecut la Londra cu ai săi s-a simțit „atât de izolat și de neapreciat și de inconfortabil", încât a decis să apeleze la un terapeut pentru a ieși din situația critică în care se afla, a scris un manual de psihiatrie ce avea să aibă parte de succes. Întorcându-se în California l-a întâlnit pe Victor Frankl, autorul celebrei lucrări psihiatrice *Omul în căutarea sensului vieții*, dar nu a putut empatiza cu el „pe deplin", s-a străduit să încorporeze „înțelepciunea trecutului" în domeniul său psihoterapeutic, punând bazele terapiei existențiale, s-a apropiat tot mai mult de domeniile umaniste, s-a familiarizat cu scriitorii ce „s-au luptat să găsească sens într-o lume fără sens", a meditat „la experiența ireductibilă a ființei", și-a dat silința să scrie ‹‹ca un înger despre demonii care ne asediază››, a studiat gândirea orientală, a călătorit în Austria, Franța, India. În cea de pe urmă țară și-a satisfăcut „o nevoie adânc îngropată de a fi vrăjit și de a alina suferința separării prin intermediul ritualului și al autorității". La 56 de ani (1987) a decis să facă „o schimbare majoră în viață", să elibereze povestitorul din sine, să devină scriitor.

La începutul activității scriitoricești se simțea „aproape ca un spectator care urmărea cum înfloresc poveștile și scot fire ce mai apoi se întrepătrund", a putut constata că „o poveste se scrie singură", și-a transformat pacienții în personaje, mascându-le identitatea, modificându-le „aspectul, ocupațiile, vârsta, naționalitatea, statutul marital, de multe ori chiar și sexul", și-a promovat intens prima carte beletristică (al cărei titlu era *Călăul dragostei*). Continuând să își ficționalizeze experiența terapeutică, a scris romanul didactic *Plânsul lui Nietzsche* (1996) în care și-a imaginat „o istorie alternativă, în care Nietzsche ar fi jucat un rol important în nașterea psihoterapiei", în care s-a călăuzit după o fecundă idee gidiană, conform căreia ‹‹istoria e o ficțiune care s-a întâmplat, pe când ficțiunea este o istorie care s-ar fi putut întâmpla››. Într-un alt roman, intitulat *Minciuni pe canapea* , avea să-și ofere „plăcerea compunerii unui scenariu complet fictiv, populat numai cu personaje inventate", a realizat o pledoarie pentru autenticitate, a analizat, dintr-un unghi satiric, „chestiunea esențială a transparenței terapeutului", s-a folosit de unele elemente comice în „compunerea intrigii secundare". În *Mama și sensul vieții* a meditat profund asupra vieții la limită, asupra agoniei și asupra morții, a insistat să descopere „nucleul tragic" al existenței sale, a cutreierat tărâmul suferinței, s-a prevalat de anumite secvențe autobiografice spre a face narațiunea mai dramatică. Realizând opusul epic *Soluția Schopenhauer*, a intenționat să-l portretizeze, din unghiuri cât mai inedite, pe acest „Don Quijote de secol XIX", „dezlănțuit împotriva tuturor forțelor, inclusiv religiei", „de un pesimism neobosit", le-a lăsat personajelor cuvenitul spațiu de joc și, odată cu el „libertatea de a interacționa unele cu celelalte", s-a abținut de la folosirea unor „formule prestabilite", a apelat la o clonă, la o dublură a ilustrului, pesimistului filosof, spre a-i oferi acestuia o inventivă posibilitate de manifestare alternativă (cât se poate de fructuoasă din punct de vedere narativ), nu a rezistat „tentației de a specula pe baza formării personalității sale", a făcut din scris „efortul" „de a risipi sentimentul trecerii timpului și ideea morții inevitabile", urmând sfatul lui Faulkner care spunea că „intenția fiecărui artist e de a captura clipa și de a o fixa în așa fel încât să revină la viață altădată, prin ochii altcuiva". În meditativa ficțiune *Problema Spinoza* a conceput, în termeni romanești „o conexiune fictivă între celebrul filosof din Amsterdam și Alfred Rosenberg", „un pseudofilosof și propagandist nazist", „însărcinat cu devalizarea proprietăților evreiești din Europa" în timpul celui de-al doilea război mondial, i-a asigurat cititorului inteligent și maleabil „acces la lumile interioare ale celor două personaje prin intermediul unui confesor". După câteva decenii de activitate psihiatrică și scriitoricească, a înțeles că „trebuie să rămânem onești în analiza de sine și a celorlalți", a sesizat că „o relație e o creație" necontenită, ajustată și primenită ori de câte ori e nevoie spre a nu scleroza mai înainte de a se dezvolta îndeajuns, în cel mai rodnic chip cu putință, a rămas „un sceptic dedicat", refractar oricărui soi de dogmatism grețos și îngustat, a devenit „un om decent" (în raport cu semenii și mai ales cu valorile civilizației actuale), a ajuns să se identifice cu scrisul onest și transparent, complex și din ce în ce mai aprofundat, dinamic și suplu, și-a sporit „sentimentul sinelui", interiorizându-și la maximum fiecare trăire, fiecare atitudine, fiecare opțiune, s-a bucurat de aura pe care i-au creat-o pacienții recunoscători și cititorii generoși, într-o bună măsură mulțumiți de contactul, de interferența cu persoana sa ori cu opera-i beletristică, s-a deprins să-și ia fiecare muncă în serios în orice circumstanță, asemănându-se mai degrabă furnicii laborioase decât greierului boem din fabula lui La Fontaine, a tins către o ușoară idealizare, jucând rolul unui „bătrân înțelept și atoateștiutor, cu barba albă", și-a păstrat intactă „pasiunea pentru explorarea posibilităților", s-a simțit „privilegiat de invitația unor oameni de a pătrunde în viața lor ultimă", s-a jurat să nu supună „nici un public spectacolului senilizării" sale, și-a pierdut o parte din memoria ce i-a fost de mare folos pe parcursul studiului ori al investigării celorlalți, a devenit din ce în ce mai împrăștiat (împrăștiere în care recunoaște nu numai un defect stânjenitor, ci și o calitate prețioasă, în măsura în care îi pune la dispoziție „o cale de diminuare a anxietății legate de moarte"), a continuat să trimită spre ceilalți „cercuri concentrice de influență" benefică.

Îmbătrânind, n-a contenit să străbată până la capăt dificila, sinuoasa cale către sine, să se lupte cu bătrânețea aducătoare de inconveniente jenante, și-a îngăduit „un timp de odihnă", liniște și reflectare împăcată, a devenit un pic mai sensibil față de fenomenul religios, s-a simțit bântuit de un citat dickensian („Întrucât, apropiindu-mă de acum tot mai mult de sfârșit, mă deplasez într-un cerc tot mai aproape de început"), a identificat în adâncul ființei sale „o vale a plângerii și a durerii", și-a spus și încă își mai spune înțelepte vorbe autosugestive („Sunt scriitor și sunt intoxicat de procesul scrierii, așa că de ce să renunț?), a început să rezoneze „cu cuvintele lui Zarathustra, eroul lui Nietzsche: ‹‹Asta a fost viața? Atunci, hai încă odată!››)."

Oricât ar fi de inegale, de disproporționate, de disipate (pe alocuri), oricât ar fi de corodate de un umor ușor deplasat, incapabil să se integreze în circuitul scrierii memorialistice propriu-zise, oricât ar fi tentate să se descentreze din când în când, alunecând într-o direcție neinspirat-digresivă, memoriile psihiatrului și scriitorului american Irvin D. Yalom ni-s de mare folos spre a înțelege modul de formare și de performare al uneia dintre cele mai dinamice și efervescente personalități din America actuală, spre a face cunoștință cu un romancier original, hotărât să exploreze, de la un capăt la celălalt, tărâmul psiheii mai mult sau mai puțin oculte, să-și ficționalizeze bogata experiență psihoterapeutică, să plăsmuiască o seamă de personaje la limită, nevrozate, impacientate, dar totdeauna cuprinse de dorința de a ajunge la liman, de a-și preface suferința în bucurie, de a-i da vieții lor un sens ascendent, de a relaționa cu ceilalți în cele mai potrivite ocazii, de a cunoaște tot ce-i cu adevărat omenesc, de a se implica în rezolvarea unor probleme umane de o mai mare sau mai mică dificultate, de a se face prezente oriunde cu decența de rigoare.

Ruxandra Niculescu

Inna sau eternul feminin în viziunea poetului Geo Vasile

* *INNA, Viaţa&Opera. Vita& Opera,* Roma, Editura Aracne, 2018, 129 p.

Volumul de faţă nu este primul „păcat liric” al cunoscutului critic literar. Prizonier (fără şanse de evadare) al culturii sale, acesta intenţionase şi în prima sa carte de poezii, *Nimfe Kimere*, 2010, să *reanimeze* poetic personaje şi mituri mai ales clasice. Dându-le acestora chipuri obişnuite, oricare om de pe stradă întruchipându-le, poetul se amuza, infiltrând în cotidian realitatea literară. Dar în timp ce Nimfele şi Kimerele erau întrupări metaforice, antropomorfizări ale unor teme esenţiale, cum sunt singurătatea sau moartea, în volumul de poezii *Inna* are loc un gest de *sincronizare universală a livrescului.*

Inna, muza şi totodată eul autorului, se metamorfozează continuu, confundându-se sau confruntându-se cu personaje şi motive din literatura lumii. Ea este când Unicornul cu pletele „unde fotonice” pictate de un Veronese (şi într-adevăr posedă Venus în tablourile acestuia o coafură cu părul înnodat în creştetul capului ca un corn auriu), după ce „îşi vânduse aureola pe te miri ce/ fiind sfântă băutoare de absint” *(Unicornul),* sau seamănă cu unele femei vicioase din romanele lui Georges Bataille ori cu mame banale vorbind pe mobil şi „împingând căruciorul cu copilul Isus” *(Angèlica Inna),* apoi este Horla lui Maupassant, hrănindu-se cu viaţa poetului, în timp ce „coapsele ei una peste/alta, goale sub rochia/de mătase albă sanctifică/ adolescenţa care fuge de-acasă/…precum Justine (a lui Sade), Sfântul Ioan Botezătorul, Maria Egipteanca…” *(Cheia Sol).*

Apoi ea e Lolita, obsesie nu numai literară, ci poate evocând un dor sfâşietor după o copilă inaccesibilă din tinereţe (pe care o zideşte în amintire cu prezenţa ei de atunci, conservând astfel nu numai tinereţea ei infinită, ci şi tinereţea fără vârstă a poetului). Dar ea e şi fetiţa Pannachis, violată în *Satyricon*, întrupând „iubirea orfană,/ perversa vendetă a unui fost obiect/ sexual expus în templul cu oglinzi…”*(Perdea de mărgele),* sau inspirând mai mult chiar „decât adâncul mineral/al unei oglinzi, decât dublul obscur/ce doarme în orice femeie: fetiţa”*(Adâncul mineral).* Alte ori ea are „ceva de rudă, de menajeră, de vrăjitoare, de nimfă” *(Scufundare)* sau „ceva din răceala/ prietenoasă şi scrutătoare/ a unui preot, a unui băiat/ de prăvălie frustrat sau a unui/ medic de dispensar ce se/ visase bancher”*(Pietate*).

Fără să se jeneze, ea îşi revelă în faţa poetului chipul lăuntric, dar aceasta e poate dovada că Inna e însăşi poezia, iar metafora nu face decât să dizolve cu măiestrie vechea dihotomie dintre forma poetică şi fond: „Învelişul fizic al Innei nu este decât o/ rochie în plus trasă peste suflarea/ nevăzută, peste vâlvătaia abstractă…/şi de aceea îl priveşte atât de mult,/îl recroieşte neîncetat, şi-i modifică/ atât de des, iar şi iar, culorile, sunetele,/parfumurile, pliurile şi felul în care cad…*” (Învelişul fizic).*

Tristeţea narcisică a muzei îi trezeşte poetului ancestrala suspiciune a bărbatului faţă de farmecele femeii: „Sub plase de păr, eşarfe, măşti, coc,/ ea rămâne un arcan, regina tarotului/ precum ochiul smintit ce răzbate/din compoziţiile lui Arcimboldo” *(Tristeţea narcisică).* Sentimentele au loc dincolo de realitatea perceptibilă, protagoniştii fiind dependenţi de „cocaina visului cu ochii deschişi”. De altfel autorul este conştient că orice dare în vileag a detaliilor, fie ea şi numai metaforică, nu ar face decât să distrugă iluzia absolut necesară poeziei: „Trăirea aievea a visului ar fi o terfelire în/ catranul infernului, o imundă derivă,/ prăbuşire în orice, în frigul sticlos al zăpezilor…” De aceea nici actul erotic nu se poate petrece în afara literaturii: „Aţi trăit un fel de scufundare/ a fiinţei în fiinţă pe care doar/arta o îngăduie când în fine/îşi serbează logodna ei cu viaţa…”.

Dar oricât de rafinate şi în parte chiar manieriste, filtrele literare nu pot opri din fericire explozia câte unui lirism frenetic: „…ce alt nume/ i-ai da, de-aţi fi fost doar voi doi/ pe Terra? elina, egipteanca ta,/romană modelată în marmură, feniciana/ cartagineza ta nebună, smintita ta/ andaluză în arcul morţii cu toate petalele/ deschise…O s-o auzi urlând, îi vei muşca şi cei din urmă maci, grădina deliciilor/ delirante, arşiţa, înmiresmată răcoare,/ vei râde, da, cu frenezia dinţilor Innei” *(Inna, grădina deliciilor).* Altă dată muza îl aduce la realitate cu o crudă candoare: „Odată, întâlnind-o pe Inna, i-am spus:/- Cum ai putut să mă uiţi?/ - Nu, nu te-am uitat, dar tu dormeai/ în inima mea, iar eu nu am îndrăznit/ să te trezesc, te crezusem mort…” *(Vis cu Inna).*

Inna e *eternul feminin*, neinteligibilă, vorbind o limbă „de embrioni de fraze”, dar şi o eroină dintr-un roman mai vechi al autorului, şi fiind o „făptură romanescă…nu va îmbătrâni nicicând”, „straniu destin de a face/dragoste cu propriul tău personaj/cu blonda din mânăstirea copilăriei tale…” *(Iarbă halucinogenă).* Totuşi oricât ar fi de stimulantă din punct de vedere literar ea nu-i spulberă scriitorului sentimentul singurătăţii sale perpetue: „Farmecul plimbării din seara aceea,/trecută şi deja moartă…/căci în fond fiecare/mergeam în singurătatea tainică a/propriei fiinţe…” *(Teatru în flăcări*).

Nu lipsesc nici colaje vizuale din filme *horror*, în care Inna e o puştoiacă machiată, jucându-se cu capul actorului Terence Stamp, decapitat în filmul lui Fellini, după o povestire de Edgar Poe, după cum luna regizorului Méliès din filmul după o carte de Jules Verne luminează la un moment dat chipul Innei purtând bijuterii cu motive zooforme (*Bijuterii zooforme*).

Motivului virginităţii dintr-un *song* de succes al Madonnei i se asociază ideea jertfei, asociată unui gest terorist: „Inna ar fi putut aluneca/ în patul unuia dintre acei hibrizi atrăgători/ gata să-şi detoneze a doua zi/cingătoarea de *semtex* pe un stadion/ plin de ochi de fani ai Madonnei…*”(Like a Virgin).*

Piaţa Tahrir este un poem care recepteazădeconstructivist istoria. Inna apare aproape imaterială, „în chip de rafale de vânt/ învăluit în giulgiul asfinţitului de/ iasomie, şi scrie cu tine a doua Iliadă /pe pavajul smuls, despre violul din piaţa Tahrir”. Războiul este smuls din timpul istoric, este orice alt război, indiferent între cine, e vorba doar de războinicii ce-şi „pierd hematiile în băltoace, şi ung/ tatuajele cu nămol, cerneluri şi stronţiu…”.

Confuzia intenţionată între realitate, mit şi literatură este perfectă, fiindcă până şi Casandra, profeta zadarnică a Iliadei „încoronată de pulbere recită *La guerre de Troie n'aura pas lieu”* de Giraudoux. Istoria culturii se topeşte într-un amorf cosmos cultural. Alteori poetul renunţă complet la livresc pentru a monta într-un tablou suprarealist momente ce sunt incompatibile cronologic: „delir ce-o-ndepărta de tine întinerind/ şi totodată îmbătrânind…,/ce-i dăruia farmecul unor poveşti din/ ghetourile Europei de Est: ea, o tânără vrăjitoare evreică, fiica unui/ ţesător, de tine zărită odată cu căderea/ nopţii la fereastra luminată a unei case /din Sighet…” *(Fosforescenţă)*

Şi deodată se petrece altceva, nu mai e vorba de avatarurile unei făpturi sordide sau angelice, evocate, imaginate sau copiind doar eul scriitorului, ci realitatea literară este transplantată în imediata realitate, confundându-se complet cu aceasta, ca în evocarea drumului poetului alături de muza sa „cu ultimul autobuz de noapte/ la *Casa Vameşilor*”*(Alegoria însăşi)* din poezia cu acelaşi titlu a lui Montale. Dar nu e vorba doar de locul evocat de poetul italian, *Casa Vameşilor* este şi alegoria plecării, a uitării şi sigur a morţii.

Totul devine tot mai mult un joc cu măşti literare, prin care personajele din memoria poetului îşi pierd rolul iniţial, devin tot mai interşanjabile, identităţi versatile, fluide, aşa cum Beatrice a lui Dante locuieşte deodată în Paradisul pierdut al lui Milton. Până şi ambianţa înconjurătoare are graniţe flexibile: Inna se sinucide parodic „prin injectări/repetate ale unei prize electrice/ cu o şurubelniţă, pe fundalul/peretelui tapisat cu un imens/goblen flamand ţesut din laptele/negru al zorilor şi nopţilor lui Celan*”(Goblen flamand).*

Sigur că e nevoie de mult umor şi autopersiflare pentru ca asemenea deliruri să nu apară pur şi simplu construite sau elucubrante. Un exemplu fericit este *Leagănul dintre copaci*; la un pas de a se autodizolva în idealism convenţional, găseşte la sfârşit „soluţia” lirică în autoironia fără iluzii: „…copilăria ta/ petrecută în leagănul dintre copaci/ pe când credinţa ţi-era pură iubire,/ea nu se stinsese în tot acest timp, doar că emigrase în zona artei,…iar aleasa acestei dorinţe, partea/ comunistă din tine care tindea către/ sublim, suferea văzându-ţi preferinţa/ pentru o singură femeie, oricât de/ poetică şi romanescă ar fi fost Inna”. Sau aceeaşi metaforă dusă până la sarcastic: ”Sub masca rousseauistă a elogiului naturii,/ ademeneşti cititorul, făţişă pradă a civilizaţiei,/ să-mpărtăşească propovăduirea/ egalităţii tuturor între coapsele Innei…”*(Seducţie).*

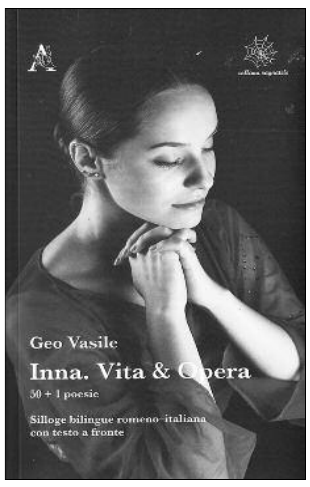
Că de fapt nu e vorba doar de muza poetului, ci de poezia însăşi, citim şi în poemul cu inspiratul titlu *Nenumărata iubită,* în care autorul se recunoaşte înfrânt în tentativa de a exprima inexprimabilul: „Zadarnic purtător de înscrisuri, te chinui/ să scoţi un sunet de bronz din binomul/ de lemn şi de humă al barăcii de tir”. Pentru a constata apoi că „Poetul suferă de o perenă/fractură a eului,/ doar aşa poate face faţă/ sfâşierii esenţiale/ între simbolul simultan/ al prezenţei/ şi absenţei a ceva,/ cum ar fi iubita,/ ca o parte a propriului trup sau/ o pictură neînsufleţită…”

Italienist apreciat mai ales in Italia şi onorat cu importantul *Premio Flaiano di Italianistica*, dovadă fiind şi prefaţa semnată de poeta de prim rang Adriana Gloria Marigo, precum şi nota de coperta IV, semnată de Max Ponte, liderul poeziei noii generaţii italiene, Geo Vasile este aşadar un poet bilingv, adică autor al versiunilor în limba română şi italiană ce realaţionează biunivoc, inclusiv în acest al zecelea volum, chiar în timp ce se scriu, într-un fel de imprevizibilă, tainică *dependenţă a independenţei.* Acest lucru îl poate observa oricine priveşte cu luare aminte pagina sa din *facebook*, devenită un fel de *home page* de literatură, în care îşi publică la zi, calde încă de tiparul imaginar, poemele sale în cele două limbi. Şi în graba cu care îşi etalează textele se poate observa cum poeme începute într-o limbă se transformă apoi prin traducerea în cealaltă.

Ca şi Georges Poulet, care intenţiona să reproducă mental experienţa autorului: (”Je me suis prête à quelqu'un d'autre, et ce quelqu'un d'autre pense, sent, souffre et agit à l'intérieur de moi„ - *La conscience critique*), Geo Vasile şi-a construit cu timpul o metodă specifică, după care opera unui autor este accesibilă criticului doar în măsura în care conştiinţa acestuia se poate identifica cu conştiinţa celui dintâi, fie chiar cu riscul ca şi criticul să nu fie până la urmă decât un erou într-o carte. Dar asta nu se poate face parcelând literatura lumii, astăzi traversând universul unui autor şi mâine al altuia. Până la urmă e vorba de un singur univers literar, populat de nenumăraţi autori, cu cărţile acestora şi personajele lor. Criticul ajunge să practice o formă de sincretism al motivelor literare şi până la urmă literatura sa devine jocul intelectual cu acestea.

Ajuns la punctul culminant al activităţii sale Geo Vasile, care spusese cândva că „fiecare carte este o unică formulă a universului”, îşi transformă critica în poezie: „cel mai tragic fel de a fi”. Este o formă de iniţiere existenţială care îi izbuteşte fără viclenii metaforice şi cu o remarcabilă economie de patos.

…Geo Vasile şi-a construit cu timpul o metodă specifică, după care opera unui autor este accesibilă criticului doar în măsura în care conştiinţa acestuia se poate identifica cu conştiinţa celui dintâi, fie chiar cu riscul ca şi criticul să nu fie până la urmă decât un erou într-o carte.

cronici

Mihaela Meravei

„Poetul este singura entitate care vorbește cu Dumnezeu”

rintr-o lirică feminină suplă, dar profundă. Poezia Ninei Voiculescu are un ceva aparte, precum o scânteie divină capabilă să lumineze totul în jur, pentru că ea vine dintr-un adânc al credinței și dintr-o curățenie sufletească în care „Poetul este singura entitate/ care vorbește cu Dumnezeu”. Și chiar are dreptate!

Apărut, în anul 2015, la Editura Fundația Scrisul Românesc, colecția Orfeu, volumul de versuri „Casa lui David” , al poetei Nina Voiculescu, are drept carte de vizită, pe coperta a patra, cuvântul cunoscutului poet Spiridon Popescu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Craiova, care spune despre autoare: „Nina Voiculescu are de ce să-i mulțumească lui Dumnezeu. A înzestrat-o (lucru destul de rar) cu trei dintre cele mai importante și mai râvnite calități: este o femeie foarte frumoasă, o poetă foarte talentată și un om cu foarte mult bun simț. Aceste calități, dar mai ales ultimele două, vor face cândva (să sperăm că nu peste mult timp) ca numele său să nu mai fie întâlnit numai în buletinul de identitate și în cartea de telefoane, ci și acolo unde îi este locul fiecărui scriitor adevărat: în dicționare și istorii literare”.

Cele două calități despre care ne vorbește poetul Spiridon Popescu, talentul și bunul simț, sunt cu adevărat relevatoare pentru volumul „Casa lui David” , poemele – cincizeci și două la număr – de factură modernistă, se însăilează pe un fir invizibil, într-o lirică liniștită și de bun simți, rafinată și feminină în același timp. Scrise cu emoție și talent, creațiile poetei Nina Voiculescu, sunt de sorginte filozofică și existențială, dar și religioasă. Ele fac dovada unei căutări a sinelui poetic proiectat pe fondul parabolelor biblice, așa cum ne dăm seama încă din poezia care deschide volumul: „Cu luna agățată-n gând/ Privesc stingher/ Spre ochiu-ți stâng -// Îl văd pe Dumnezeu/ Plângând.” (pag 5, „Către sine”). De altfel, ochiul devine organ de cercetare introspectivă, prin care poeta ajunge la sinele său, dar și al cuvântului, căruia îi dă forme lirice deosebite: „ În acea vinere neagră/ Ochiul drept a jurat strâmb/ Împotriva ochiului stâng./ Sufletul s-a zguduit/ Din temelii/ Întunecându-se/ De urâțenia lumii.” (pag 10, „Vinerea neagră”), trecând prin diferite momente de răzvrătire și epurare emoțională: „Am răcnit cu mâinile/ spre Dumnezeu/ când sulița/ mi-a străpuns ochiul,/ m-am zvârcolit ca un leu/ înghițit de singurătate,/ înfometat și însetat/ de lumină/ până ce vulturul/ și-a făcut cuib/ din rana adâncă.” (pag 11, „Răzvrătire”).

„Rege al păsărilor, mesager al focului ceresc, vulturul este singurul ce poate să privească soarele, fără a-și arde ochii. Vulturul însoțește pe cei mai mari zei și pe cei mai mari eroi: este atributul lui Zeus și al lui Christos, este emblema imperială a lui Cezar și a lui Napoleon. De asemenea, se prezintă ca simbol al tatălui și al paternității. Mai e simbol al contemplării, de care se leagă atribuirea unui vultur Sfântului Ioan și Evangheliei sale. Aripile sale desfăcute evocă linia frântă a fulgerului sau brațele crucii. Pasăre-mesager, vulturul simbolizează puterea, aspirația spirituală, dar și rapacitatea. În mituri, vulturul este socotit pasăre solară. În literatura noastră se regăsește ca simbol al puterii și al înălțării. În drama „Apus de soare” a lui Delavrancea, vulturul patronează simbolic nașterea lui ªtefan cel Mare, iar în „Nunta Zamfirei” de G. Coșbuc este însemn princiar. În sonetul „În grădina Ghetsemani” de V. Voiculescu, înaintea marii „nopți” pe care trebuie s-o străbată Iisus trec păsările morții, ulii, iar în poezia „Pasărea lui Dumnezeu”, motivul constituie o modalitate de sacralizare a făpturii.” (pag 155, „Dicționar de motive și simboluri literare”). Ei bine, pentru poeta Nina Voiculescu, vulturul reprezintă tocmai aspirația spirituală, accederea la adevăr, autoarea fiind convinsă că drumul spre acest adevăr suprem este credința în Dumnezeu și valorile biblice prin care poate cuceri „fiecare grăunte de lumină până ce inima s-a contopit cu soarele”, astfel sufletul neprihănit, simbolizat de porumbel, se poate metamorfoza, devenind, vultur: „Am învățat să zbor/ de teama abisului,/ însetat de frumusețea/ înălțimilor./Am cucerit fiecare/ grăunte de lumină/ până ce inima s-a contopit cu soarele./ Am devenit/ iscusit vânător de întuneric –// Porumbelul din mine/ îmbătrânește vultur.” (pag 17, „Porumbelul din mine îmbătrânește vultur”).

În poemul eponim al volumul „Casa lui David”, autoarea adâncește spectrul religios. „Cuvântul” este un răsunet divin pe care Nina Voiculescu îl primește ca pe un dar și-l așează în „ cele mai curate/ odăi ale sufletului”, de unde el poate să reverbereze, mai apoi, în poeme cu care va lumina pământul și, desigur, cititorul: „Atât de limpede/ A răsunat cuvântul/ În glasul Domnului/ Și-n piatră a strălucit/ Ca focul./ L-am primit ca pe un dar/ Și l-am așezat/ În cele mai curate/ Odăi ale sufletului./ Era atâta lumină în noi/ Încât umbra/ Nu își mai găsea așezarea/ Pe pământ.” (pag 14, „Casa lui David”).

Problematica vieții și a morții aduce poezia Ninei Voiculescu la reflexivitate și profunzime. „Eternul e mai vechi decât temporalul”, după cum spune Kierkegaard, deci timpul se poate aduna într-o singură clipă, secundă, așa cum o secundă poate conține întregul timp. Clipă în care, viața naște moarte sau moartea se naște odată cu viața, căci moartea ne plasează într-o eternitate golită de timp. Ea contramandează timpul ca durată, îl redă propriei inexistențe. Moartea mută timpul în afara oricărui spațiu. „Viața ne face restanțierii morții” cum afirmă Ioan F. Pop. Destinul reprezentând, în fapt, trecerea dintre și prin cele două stări : „Tu, Moartea mea./ Eu,/ Nemurirea ta.” (pag 29, „Destin”), conștiința fiind singura capabilă să facă diferențele atemporal. Iată două exemple edificatoare: „Ești grandioasă moarte, / Te admir – / Misterul nemuririi tale/ Mă fascinează./ Mă tem de tine/ Și te doresc deopotrivă, Ești singura stare/ Care nu înșeală niciodată,/ Ești singura stare / Care îmi ține trează conștiința./ Am căutat frenetic răspuns/ La toate aceste sentimente –// Deși desăvârșită,/ Niciodată nu am reușit/ Să te iubesc.” (pag 13, „În umbra vieții”); „Ceasului/ i-au fost furate/ orele./ Acum arată/ ca un perete/ alb./ Stau și mă întreb/ cine a fost / meșterul/ care a reuși/ să ridice/ un perete/ între viață/ și moarte?” (pag 47, „Măiestrie”).

Când ajunge la starea de tristețe și dezamăgire, poeta caută răspunsuri în cuvântul mamei. Deși nu face un portret concludent al mamei, în subsidiar, însă, întrebările existențiale adresate ei, definesc făptura celei de care este legată intrinsec și în care își caută ajutor: „Mamă,/ pământul acesta/ ce face,/ că oameni/ nu face?!/ Frunze și flori/ și alte minuni,/ din care sânge/ nu curge,/ dar carnea/ și sângele-i place.// Mamă,/ pământul acesta/ ce face,/ că oameni/ nu face?!” (pag 30, „Dilemă”).

În accepțiunea Ninei Voiculescu, poeții sunt protejați de divinitate, ei înșiși fiind parte din aceasta prin creația lor: „De teamă să nu / se îmbolnăvească/ bătrânul poet,/ un înger desculț/ îi adună/ în fiecare dimineață,/ picătură cu picătură,/ roua din suflet.” (pag 46, „Îngerul desculț”). De altfel, în poemul adresat mentorului său, poetul Spiridon Popescu, autoarea pune egalitate între poet și Dumnezeu, acesta fiind atât de cutezător încât nu numai că prin calitățile sale transformă tot ce vede și simte în poezie, dar are cutezanța de a înfrunta, cu seninătate, chiar și moartea: „Poetul este singura entitate/ care vorbește cu Dumnezeu,/ îi răspunde sau îi strigă/ după pofta inimii,/ invocă natura sau călătorește/ prin propria viață/ plângând și râzând deopotrivă.// Pentru că nici moartea/ nu îl poate supune,/ Poetul o primește cu zâmbetul pe buze/ și îi închină imnuri/ nemuritoare.” (pag 20, „Poetul”).

De la versul extins, metaforic, până la versul scurt, aproape nipon: „Copacul/ în care păsările plâng –/ lumea/ în care vom trăi.” (pag 57, ***), în poemele din volumul „Casa lui David”, cuvintele curg precum un râu de lumină printr-o lirică feminină suplă, dar profundă. Poezia Ninei Voiculescu are un ceva aparte, precum o scânteie divină capabilă să lumineze totul în jur, pentru că ea vine dintr-un adânc al credinței și dintr-o curățenie sufletească în care „Poetul este singura entitate/ care vorbește cu Dumnezeu”. Și chiar are dreptate!

Leonard I. Voicu - Elogiul simplității

De departe de țară, din Canada unde s-a stabilit în 1991, Leonard I. Voicu este un colaborator asiduu al presei literare de aici, de la noi, putând fi des întâlnit în revistele din sud (*Hellis*, Slobozia), dar și din nord (*Tribuna*, Cluj), etc., unde publică versuri, dar și proză (iar în Canada, la *Destine literare* ori *Candela*, chiar editoriale despre – cum zice dânsul – „filosofia vieții”). Ca poet este „girat” de George Filip, vajnicul condotier al poeziei românești îndatorat țării din zona pe care a cucerit-o, Canada, iar ca prozator îl prezintă veșnicul tânăr și ferice Victor Atanasiu, într-o prefață care merită toată atenția la romanul de față. „Surorile”* este convingerea prefațatorului, reprezintă „o piesă de rezistență a temei în literatura română” – și putem fi de acord, fie și numai pentru că tema este puțin tratată, chiar dânsul fiind ținut să compare cu Cehov, Emily Brontë – iar la noi doar cu teatrul lui Horia Lovinescu (celelalte comparații vizând tema complementară a gemenilor, a fraților în general).

Romanul lui Leonard I. Voicu are o construcție originală, ai zice riscantă la prima vedere: sunt viețile a patru surori, duse din copilărie până la moarte, derulate una după alta, cam în același timp cronologic (înainte de 1889). Problema cititorului este că așteaptă „eroina”, și niciuna dintre ele nu acoperă termenul, sunt femei simple, de la țară cum se zice, ducându-și fiecare traiul ei, cu necazuri și bucurii simple, completându-și una alteia amănuntele când vine vorba de evenimente trăite în comun, rezolvând cam la fel problemele sentimentale – și, mai ales, având o atitudine foarte asemănătoare în fața destinului, un candid și emoționant „așa a fost să fie”. Autorul „cultivă”, ca să zic așa, antieroul, mizează pe altceva decât personajul propriu zis – și cred că de aici vine surpriza lecturii.

Poate este și o demonstrație : într-o literatură a satului saturată de eroi, autorul vine cu, să-i zic așa, crezul lui Nichita Stănescu: „Noi nu vrem să fim geniali (...) Noi vrem să fim tribulinzi.” Personajele sale sunt, cu invenția verbală nichitiană, niște „tribulinzi”, gâlgâie de viață și nu le interesează prestanța între ceilalți. Ele abia își fac liceul (Nina îl abandonează, recunoscând senină că n-o atrage cartea), niciuna dintre cele patru surori nu are realizări deosebite – una singură, cea rămasă acasă, în sat, această Nina, se evidențiază ca ceapistă, ajunge să conducă prin hărnicie și spirit de dreptate țăranii din brigada sa – dar cade repede, răpusă de o boală necruțătoare: îți închipui că autorul nu-i dă voie să se remarce, să devină lider, erou. Celorlalte, li se refuză șansa, destinul, sunt înșurubate poate cam prea etanș în cotidian. Dar tocmai această „lipire de glie” dă farmecul lecturii; nu citești personaje în romanul lui Leonard I. Voicu, citești oameni, omenie, mentalitate, intri în țesătura vieții colective, te ralaționezi cu un sat de câmpie viu în întregul lui, înțelegi viața prin pilde și parabole. În fond, personajul principal din roman este Ticu, părintele surorilor, despre care toate vorbesc și căruia toate i s-au confesat (el fiind și un fel de lider local respectat), ale cărui „sfaturi” împart lumea-n două: o parte e a bogaților de totdeauna – cealaltă, a celorlalți, săraci sau mijlocași dar mereu nedreptățiți.

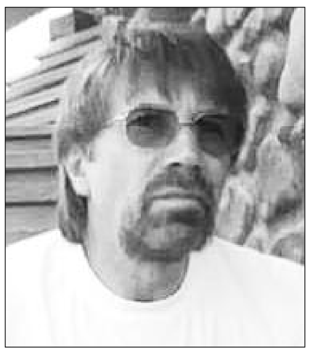
Emoționante sunt ieșirile din scenă ale surorilor. Una dintre ele, Ana, moare dar își vede rudele mai departe, își descrie chiar șederea dincolo: *„Acu stau între patru scânduri, să putrezesc, adică corpul, vreau să spun, pentru că într-un fel mai trăiesc. Trăiesc prin gândurile celor care își mai aduc aminte de mine, mă plimb de acolo-acolo, îmi privesc crucea, florile de pe mormânt și mă bucur când mai vine cineva să vadă ce fac...”* Alta, Dora, pe patul de moarte își ascultă soțul: „Ce voi face fără tine?” – și continuă de dincolo: *„N-a avut ce face. M-a urmat și el foarte curând. Luase nenorocita aia de hepatită de la mine. Când murim nu știm c-am murit, e ușor. Pentru cei ce rămân e mai greu. Ah, și să nu uit: dac-ă îmi ascultam sufletul de fiecare dată, ce bine era. Ascultați-l și voi pe al vostru mai mult. Vă vorbește încontinuu și vă învață ce să faceți. Numai să aveți încredere în el și veți vedea că aveți de câștigat.”* Asta este, în fond, filosofia din *Perșii* lui Eschil (o spun, pentru că și prefațatorul îl numește pe tragicul grec ca argument la discuția sa): umbra lui Darius, chemată din mormânt să le dea un sfat perșilor, înainte de a se întoarce în tainițele pământului îi sfătuiește pe toți să se bucure de viață și să-și asculte sufletul, căci hălăduiesc puțin în lumină, mult mai mult în întuneric. Este, în mod egal, și filosofia de viață a omului modern (era să spun „a țăranului român”, dar sfera s-a lărgit imens în prezent) – și să revedem ce spuneam mai sus, că autorul publică eseuri despre „filosofia vieții”, cu vorbele sale.

Chir asta este romanul „Surorile”: un eseu despre filosofia vieții – multiplicat în patru. Ușurința lecturii este dată, în mare parte, de centrarea pe idee, de graba de a demonstra, ca să zic așa. N-ai ce-i reproșa – decât, poate, prețiozitatea unor maxime și sentențe puse în gura țăranului român – ele fiind, uneori repet, vorbe de duh ale cutării om de stat american ori proverbe canadiano-mexicano-americane, etc. Aș putea înțelege asta dacă autorul vrea să lanseze în universal această filozofie de viață, sprijinind-o cu proverbe și ziceri luate de peste tot – dar, deocamdată, specificul covârșește în această carte, care este elogiul simplității pământești a omului de aici.

* Leonard I. Voicu, *Surorile*, Ed. Betta, 2018

N. GEORGESCU

cronici

Nicolae Rădoi

Cenușa zilei

Cenușa zilei de mîine – a fost ieri
Aprinsă ca jarul din ochii de jderi
Acuma e rece, așa cum stă, stinsă.
Unde e jarul din privirea aprinsă?

Mîine? Un astăzi; odat'-a fost ieri
Ca boaba de struguri, grijiți de vièri
Zbîrcit de prea mult neculeș, e amar
Ca viața oricum trăită-n zadar.

Marele Buddha sorbit de-al său crez
Mîncarea pe zi? Un bob de orez
Ajuns din credință în ultimul hal
De slab ce era; cu ochi de opal

Trecuse dincòlo de chiar neființă;
„Nimic nu e vrednic de prea multă credință..."

Cum trece noaptea...

Cum trece noaptea cînd citești sau scrii poezie!...
Dar ce știu eu? Asta – doar poetul o știe.
Cînd ora îngheață brusc în clipită
Ce greu trece clipa în ora oprită!...

Poetul strivit de cuvinte „amarne"
Ca unghiile smulse de clește din carne
În urmă-i cărare de lacrimi de sînge
Și rîde POETUL să nu-l vezi cum plânge.

Alexandru Cazacu

Sala de dans dimineața

Dacă oglinzile ar putea să ne multiplice
bucuria și întristarea am avea o viață în plus
aici în sala de dans
unde muzica tace
iar în liniștea ca o anestezie
lucrurile văzute de aproape
sunt mereu altfel
iar o iubire nouă este
încurajtă de alta mai veche
așa cum un antrenor
își îndeamnă elevul
de pe marginea terenului
iar dacă am înceta să credem măcar o clipă
în acest început de zi
lumea întreagă ar putea fi
un acvariu scăpat din mâini
printre cioburile căruia se vor zbate
pești colorați cu gura deschisă

Quality time

Curtea părăsită unde te împiedici de plante uscate
ca o persoană non grata de legi și prescripții
unde trebuie repede să știi ce ai de făcut
nu ce ai vrea să poți face
când orizontul serii
stă ca un dragon nemilos și albastru

Și propria speranță găsită mai adevărată mai limpede
în trăsăturile rudelor de grad secundar
care râd și-ți spun cum salvatorul lasă salvatului
cam tot ce lasă tatăl unui fiu
iar unele sărbători e bine să le așteptăm
în haine de gală
chiar dacă ele or să uite să vină

La ballade des gens hereux

Ne vom regăsi
în fotografia sepia a pieții
curată pahar
prin orașul aprins de jeratecul bujorilor
unde pietrișul roade iluziile și tocul pantofilor
iar franjurile cortinei la final de spectacol
vor dansa asemnea artistelor de cabaret

Ne vom regăsi fără urme de eroism
pe gulerele cămășii
la orele de înfrângere publică
aducând în obraji ceva din
cea mai frumoasă amiază a lumii
când tăcerea de după rugăminți
devine a doua piele a lucrurilor
iar luminile se condensează
în ochii unui animal ce privește templu
câteva secunde înaintea sacrificiului

Sub fulgarinul bej

Bătaia de inimă o așteptam
să anunțe îndepărtarea
cuvintelor de lucrurile pe care le numesc
sub limina neoanelor
unei benzinării de banlieue
când începutul de secol printre HLM-uri
pare copilul teribil al mișcărilor decadente
iar trupul tău ghicit sub fulgarinul bej
parcă se micșora
parcă strălucea sub o aură
când îmi vorbeai despre teoriile lui Göedel
și eram convinși că dintr-o îmbrățișare
se poate reconstitui o lume
așa cum dialectul este un mijloc
de investigare a civilizațiilor

Mircea Bârsilă

Cărări de cuvinte

Poeta **Elisabeta Boțan** trăiește, din 2002, în Spania.Scrierile și traducerile sale au văzut lumina tiparului în reviste și antologii apărute în Statele Unite ale Americii, Spania, România, El Salvador, Mexic, etc .A publicat volumele *Dimensiones (*Editura Seleer, 2012) și *Egometrie/Egometría* (Editura Limes, 2016).

Titlul acestei cronici - *Cărări de cuvinte* - mi-a fost sugerat de un vers din poezia sa *Miraj*: „În zorii clipei/m-ai luat de mână/și am fugit nebunește/*pe cărări de cuvinte*" (s.n.).

Am optat pentru acest titlu din două motive: spre a fi pe aceeași lungime de undă cu poezia pe care o scrie doamna Elisabeta Boțan, o poezie dependentă de o acută sensibilitate feminină, și, respectiv, pentru a sublinia faptul că discursul său poetic se desfășoară, formal și tematic, pe mai multe trasee.

Sensibilitatea de tip feminin se manifestă liric în portativul așa-numitei poezii *ocazionale*, sintagmă pe care o folosim în accepția sa nobilă: o poezie care implică starea de inspirație, de grație, ivită „din senin", într-un moment neprevăzut, sub presiunea unui sentiment „ocazional", adică a unei intime dispoziții sufletești revelatoare. Astfel de poezii pornesc, pe de o parte de la „fapte de ordin intim sau personal, pe de alta sunt scrise numai pentru plăcerea de a scrie un poem.Putem conchide că atâta timp cât opera se bazează pe o alegere subiectivă și refuză orice comandă din afară ca și orice scop utilitar, această poetică austeră îi permite poetului să cânte cu orice prilej.El compune după placul inimii <<bibelouri>> ocazionale" (Pedrag Matvejevic, *Poetica evenimentului*, Ed.Univers, 1980).

O asemenea poezie presupune spontaneitate, fulguranță sentimentală, o descărcare afectivă cu scânteieri metaforice etc., iar tematic: inconsecvență (lunaritate sufletească), revolte și exaltări trecătoare, de moment, inconsistente, și înclinația spre o abordare din unghiuri antinomice a erosului și nu în ultimul rând o senzualitate, care, în poezia Elisabetei Boțan, este valorificată, în ceea ce privește expresivitatea, în spiritul poeziei directe: „Fierbințeala prevestitoare de ploaie alunecă pe sub piele./Mângâieri filigranate, adieri de vânt în întâmpinarea fulgerelor, gândurile încâlcite sub zăvor de tăcere./Adâncurile se urnesc, acorduri de liră, fiorii./Trupurile aprinse în încleștare, dansul flăcărilor./Cer sau pământ, totuna, într-un timp suspendat./ Ploaia din adâncuri și-a desfăcut brâul de culori..." (*Cânt*)

În genere, Elisabeta Boțan este atrasă de poezia scurtă, alcătuită din câteva versuri sau doar din unul singur, ca și cum dintr-un text mai lung ar fi selectat doar nucleul său, doar chintesența, doar ceea ce are statutul unei perle: „ca o evă/te ispiteam/ la furat de cireșe". Sau: El,/armator/pe mări învolburate de mistere.//Ea,/balerină/pe o batistă furată de vânt*".(Iluzie optică);*„Ești condamnat să rătăcești printre cuvintele mele" (*Ahasver*); „Poezia e singurul nostru teritoriu./Dincolo de el nu existăm" (*Chintesența iubirii*);„Timpul nostru/ moare/între sentimentele tale cu două tăișuri" (*Ireversibil*).

Alte poezii sunt un colier de scurte secvențe autonome care comunică între ele freatic:„Glasul morții/se strecoară printre frunze, pe furiș,/ca o prevestire rea.//Zâmbetul tatei/răstignit peste amurgul ierbii.//Drumul spre casă/se chircește în încremenire./Dincolo de zidul nopții/greierul s-a poticnit de muțenie" (*Apus,* tatălui meu, in memoriam);

Substanța confesivă a poeziilor centrate pe tematica deznădejdii este susținută de o intensă vibrație emoțională, iar stările lirice dobâbândesc, prin interiorizarea și rafinarea lor, statutul de ficțiuni lirice în cadrul cărora fuziunea reculului existențial cu discretul elan vital particularizează viziunea poetică: „Iar mă întorc/de la propria-mi înmormântare./Îmi car pielea jupuită/pe un umăr imaginar.//Din inima înjunghiată/ au crescut deja ierburile;/ și o floare,/ce caută buimăcită lumina" (*Încă o moarte);* „În urma pașilor mei,/lumile îmbrăcate cu umbre de zei și de monștri.//Strălucirea părului meu/ascunsă la rădăcina cedrului.//Ca să nu mă urmărească fluturii nopții.// Rănile mele îngrămădite/în cufărul de foc al timpului.//Am pornit să descâlcesc singură cărările pustiului.//Mi-am inventariat temerile,//și știu că îmi ajung cât să-mi răcumpăr curajul... (*Fuga*).

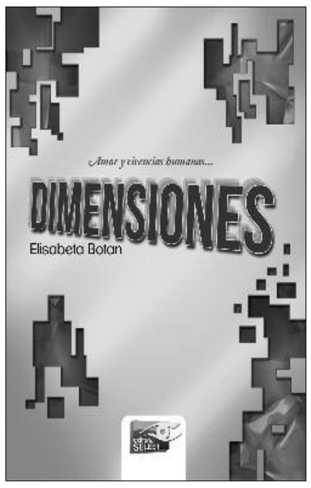
În poezia *Egometrie,* tema *rătăcirii labirintice* prin viață se adâncește prin legarea ei de o simbolistică a suferinței tumultuoase sugerată de lexicul aparținător de categoriile negative (cicatrici, atingeri de colțuri ascuțite, abisale căutări etc.) și a înfrângerii de scurtă durată. Labirintul este o structură în care nodurile și lipsa de logică a traseelor generează inevitabile angoase, iar spiralele sale nutresc, contrapunctic, speranța și încrederea în găsirea ieșirii, condiționată, desigur, de aflarea centrului ascuns: „Pașii îmi îngenunchează de atâta rătăcit prin propria mea geometrie/-labirintul acesta de cicatrici fosilizate-/îmi rănesc atât de tare atingerile cu colțurile lor ascuțite/că nu mai știu de unde începe ființa mea în acest abis/de căutări.../Drumul tumultuos se luminează când capătă forma spiralei,/ Zborul se reînnoadă ca să se înalțe prin cuvânt".

Motivul spiralei – spirala descendentă, de data aceasta, ce duce spre „catedrala copilăriei", spre vârsta de aur pierdută, o vârstă a inocenței îngerești, apare și în poezia *(Re)întoarcere,* în care subiectul liric se simte „Asemeni adâncului mării" ce se hrănește cu propriile frământări și aduceri amiunte. Ele, frământările, spune poeta „ îmi răscumpără frumusețea spiralei./Scara ce îmi poartă pașii răniți și desculți/spre catedrala copilăriei mele./ Mă așez obosită pe pragul aducerilor aminte,/- și-n (re)descoperirea relicvelor de colb acoperite/alunec însetată în izvorul binecuvântat al inocenței,-/unde cântul se înalță cu aripi rugă".Textul se încheie cu un vers de factură metapoetică.

Înrudirea dintre feminitatea subiectului liric și aceea mării, este sugerată și de idealizarea poetică a *bărbatului-pește*, apa (apele calendarului și apa într-un continuu zbucium a mării) ocupând un loc central între elementele la care apelează *imaginația materială* a poetei: „Bărbatul-pește/îmi scapă mereu printre degete.//Bărbatul-pește/mă privește/ fără să clipească, fără să mă vadă.//Bărbatul-pește/se întoarce mut/și se pierde în apele calendarului"(*Fish*).

Într-o altă poezie – una dintre cele mai frumoase - intitulată chiar *Artă poetică,* actul poetic este transfigurat în termeni erotici impuși de o relație sublimă în spațiul căreia fiecare actant este alter-ego-ul celuilat. Ingeniosul schimb de identități, asigură o comuniune „ireală" aprinde și întreține cântecul poeziei înlăuntrul propriei ființe: „Poezia cântă înăuntrul ființei mele/când tu sosești pe cărarea literelor/și descoperi că toate cuvintele mele/au fost dintotdeauna ale tale, atât de ale tale,/încât mă surprinde faptul că le-am scris eu.//Poezia cântă înăuntrul ființei mele:/îți ascult glasul/și descopăr că vorbele tale/au fost dintotdeauna ale mele, atât de ale mele,/ încât mă surprinde faptul că le rostești tu" (*Artă poetică*).

În poezia Elisabetei Boțan, derularea rapidă (spontană) a imaginilor și miza pe efectele discontinuității expresioniste a discursului se circumscriu, în ansamblu, tehnicilor ce trimit la poetica mișcării literare numite, cândva, *imagism* și, totodată, și la aceea a haiku-ului. Poeta gestionează cu dexteritate raportul dintre vibrația interioară și formula poeziei de factură ocazională, lăsând impresia oglindirii eului poetic în oglinzi diferit colorate.

litere

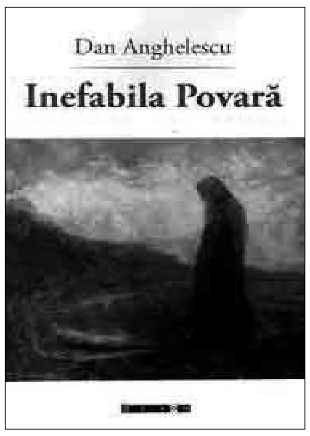
Mioara Bahna

Ispitit de abis –
Dan Anghelescu: Inefabila Povară

Dan Anghelescu scrie o poezie cerebrală, complexă, în care livrescul (prezent prin sintagme aduse, în manieră intertextuală, din diverse domenii ale gândirii, ale spiritului, multe preluate în limbile în care au fost formulate), şi preocuparea pentru condiţia umană, mai ales în dimensiunile ei înalt intelectuale, elitiste, sunt coroborate prin dorinţa tenace de a defini imposibilul, „Inefabila Povară", fiind, în context, o justificare, dintru debut, a laturii liric-eseistice, pe care o înglobează, toate acestea traversând un spaţiu, spiritual, desemnat prin pronumele „noi", ce înseamnă / presupune o asumare a datelor pe care le contemplă, le analizează vocea lirică, ale căror coordonate temporale sunt „timpuri de ape şi înnoptare / a sensurilor", pentru ca substantivul „umbra", care le însoţeşte, aflat şi el în incipitul primului poem, cu nenumăratele sale conotaţii, să sugereze vagul ce rămâne suveran, indiferent de / la eforturile de a-l fixa / materializa / de a-i da contur real (fiindcă, pe parcurs, se aminteşte, de pildă, despre „indeterminare / atingeri // ale abisului...", despre *„noche oscura del alma... //* ***ceva..."***), drept care, iar şi iar, „inefabilul" din titlul cărţii („Inefabila povară", Editura Eikon, Bucureşti, 2018) îşi găseşte expresii pe potrivă.

Cartea îi oferă lectorului, de la început, imersiuni culturale (referindu-se, spre exemplu, la „umbra", anunţată în titlu şi explicată, în continuare, fiindcă între titlurile poemelor şi conţinut, separarea este doar prin blanc: „imensă a / lumii/ din noi e // întoarcere / rotire / aproximaţie... *dansul lui // Shiva...* ar fi spus Heisenberg..."), cuvintele din incipit putând fi asociate şi cu o sui-generis invocaţie (care-i dă poemului prim note / nuanţe psalmice (indecise, şi ele): *„Doamne /...* // cred / îşi spune el uneori... "), prin raportare la arta străveche, însă aducând şi o promisiune de rămânere în preajma permanenţelor („şi ziua // cea de astăzi / e şi cea de ieri / şi va fi cea // de mâine..."), într-un context existenţial înclinat spre contemplaţie, însă punctat, inevitabil, dionisiac („şi astfel se trece / cu noi şi / prin noi / năvala // tuturor lucrurilor"; sau: „cuantă / vibraţie / şi sens / ascuns..."), într-o continuă sfâşiere, de vreme ce „...nu ştim nimic / şi parcă totuşi // am şti / neştiind...".

Poemele lui Dan Anghelescu sunt ample, confesiv-reflexive, vocea lirică asumându-şi, într-un fel (prin folosirea persoanei întâi plural), statutul de purtător de cuvânt al semenilor (sau, cel puţin, al *unor* semeni) trăind şi conştientizând la fel „îndeletnicirea ciudată / de ***A fi...***", imagine insolită a condiţiei umane, care, pe parcursul cărţii, primeşte un număr incalculabil de alte definiţii metaforice, unde, în pofida evaluării lucide, raţionale făcute de instanţa lirică, se ascunde, în acelaşi timp, o irepresibilă tuşă elegiac-mioritică: „cohorta / de închipuiri"; „rătăciri /... pustiite drumuri abstracte "; „obsesie a marelui vid" (ecou al eminescianului „vis al morţii-eterne e viaţa lumii-ntregi"?) etc., etc.

Se observă, aşadar, în creaţiile din volum, prezenţa a două universuri, între care pendulează gândul celui însetat de cunoaştere şi dornic să se exprime prin cuvânt poetic: pe de o parte viaţa / condiţia omului, şi, pe de alta, aspiraţia spre înţelegerea resorturilor intime ale acesteia, a raţiunilor ei aflate deasupra voinţei umane, peste cele două tronând, fără încetare, un mister, perceptibil, dar inexprimabil, tradus aproximativ prin expresii, sintagme ce trădează, concomitent, conştiinţa imposibilităţii sfâşierii vălului ce acoperă inexplicabilul („obsesie a marelui vid / din cuvinte / ... sfâşietorul // a tot / ceea ce / în // vacuitatea sonoră / se arată... / şi nu se arată") şi utopica neîncetată frământare a celui ce visează să ştie, Rezultatul unui asemenea statu-quo este, aşa cum am arătat, exprimat încă din titlu: „Inefabila Povară", care poate fi citit, astfel, ca o ipoteză a unui text argumentativ, demonstrată pe parcursul cărţii.

De aceea, în volum, abundă termeni dintr-un câmp semantic al impreciziei, aureolată de tenta unei absenţe care nu se lasă măcar revelată, exprimată prin „noapte", „necunoscut", „nălucă", „neştire", „abis"...

Pentru sinele creator, abisul – cu mulţime de conotaţii şi el – este contiguitatea ineludabilă, la care îşi raportează tot ce-i compune existenţa, inclusiv, în consecinţă, dragostea numită metonimic („albul umerilor ei", „culoarea de vând a privirilor tale / vocea cu care m-ai strigat de dinainte / să fii // să fiu / să fim..."), circumscrisă aceluiaşi vag / imprecis / misterios „ceva", închipuit „în toate neştirile / mele abisul", faţă de care se identifică drept „unul din nebunii / absenţelor tale". Şi, cum inefabilul priveşte cuvântul, acesta constituie şi explicit obiectul atenţiei: „cuvintele / împuşcate de-un / glonţ serafic // sunt chiar erorile cu care / începe prima secundă a // fiecărei zile / ... tristă / şi nedemnă istorie...", dar, în acelaşi timp, sunt „vorbele / mâini inefabile / cu care aş vrea să / te cuprind."

Rarisima coborâre în concret, în imediatul cotidian, este, în poezie, doar punct de plecare („acolo şezum") pentru vis, pentru meditaţie, pentru nenumitul, dar trăitul „plânsem", când, de exemplu, ***pe o certă risipă de suflet / în fără-de-numele***, „delirant al / mecanismului secret rotind / anotimpuri // incerte / caut silabe incendiare / ... oraşele lor ireale // să-mi populeze / fiinţa cu // desprinderi şi forma deşartă / a marelui val de năluci // şi vânare de vânt", iar concluzia, în aceste circumstanţe, este firească: ***the right time and the right place are not here.*** Iar explicaţia / justificarea unor asemenea convingeri este indusă tot de marasmul din cotidian, de „câinii noroaielor cotidiene", de care artistul se ascunde în creaţie, iar glasul pare încărcat de disperare, amintind, oarecum, de creaţia bacoviană: „încă n-am timp / să mă bucur // nu mă bucur / n-am vreme", fiindcă, „da... sunt un ins ocupat", în timp ce, altădată, „poetul // n-a avut niciodată / nimic", etalon fiind, în acest caz, „poetul Virgil".

Aşadar, în cartea lui Dan Anghelescu, se poate urmări un periplu spiritual al creatorului de frumos, a cărui sensibilitate aparte îi dă posibilitatea să observe atent lumea, să-şi aprecieze locul, al lui şi al celor asemenea lui, pentru a opta între „închiderea în tine însuţi" ori a privi / asculta cum „tăcerile calcă cu oţelul greu // al şenilelor / un înger alb..." Poetul întrevede, totuşi, şi o a treia cale: ***să scriu un poem despre tine / după ce...***, „după ce toată viaţa am scris / despre / lucruri inexistente //faţă de tot ce se vede / ca şi faţă de tot // ceea ce există ne-existând", astfel încât vagul să capete contur: ***poate că totul este / ... poate că totul*** „chiar se petrece / în însăşi viaţa /... // chiar în viaţa aceasta... //// ceea ce nu înseamnă că totul este real / doar că // eu / realul / încă mi-l amintesc... ////dar / să fiu sincer / destul de aproximativ..."

Concluzia drumului străbătut duce spre „adevăratele norme ale / durerii", fără însă a le fixa, câtă vreme fiecare o trăieşte diferit, i se dă în cantităţi diferite, dar, mai ales, o strigă diferit şi numai poetul are darul de a se lăsa ispitit de abisurile ei, pentru a cunoaşte, pentru a se apropia cât mai mult de limitele suportabilităţii acesteia, pentru a o transfigura, apoi, în cuvinte prin care să atenteze la inefabil, să caute să-l destructureze, ştiind, totuşi, că nu poate să se elibereze de povara lui, dar, măcar, o poate preface în poezie.

UN DESTIN LITERAR SEMNFICATIV

NICOLAE BUZOIU-AREFU, Rătăcitor pe cărările vieţii, Ed. Arefeana, 2019

Sunt momente esenţiale în viaţa unor oameni, determinante, care pot schimba chiar firul existenţei lor – într-un sens pozitiv – pe care le putem considera *destin*.

Este vorba de un nou volum literar al talentatului prozator Nicolae BUZOIU-AREFU, pe care mi l-a încredinţat fiica sa, Cornelia, cu dezlegare deplină de la tatăl ei, ca, în calitatea mea de membru al Uniunii Scriitorilor Români, profesor de Limba şi literatura română şi editor, să fac ce cred cu el.

Ce pot să fac decât, cu ajutorul colaboratorilor mei, să-l tehnoredactăm, corectăm, stilizăm, şi să-i stabilim o prefaţă cât mai potrivită – să dăm la iveală o carte bună şi pe placul cititorilor noştri?

Am început astfel o lungă călătorie existenţială, jumătate reală, jumătate imaginară, pe un drum al vieţii, atât de bogat în evenimente şi sentimente, încât ne-am alăturat şi noi, cu dragoste şi bucurie, eroilor pe care i-am întâlnit într-o sinceră regăsire de sine.

Talentatul narator povesteşte la persoana întâi, interpretând, ca un bun actor, şi rolurile celorlalţi, care-i sunt la fel de dragi şi pe care încearcă apoi să le diferenţieze prin gesturi, fapte şi gânduri semnificative.

Personajul principal este un om demn, frumos, inteligent, cu lecturi bogate, oarecum narcisist, dar cu atât mai mult *rătăcitor pe cărările vieţii.* Caracteristica sa principală, ca povestitor şi erou, este o sensibilitate excesivă, poate şi exigenţa faţă de faptele şi gândurile celorlalţi, pe care-i ironizează uneori, iar oamenii obişnuiţi îl consideră cam ciudat, tocmai datorită acestei atitudini, faţă de sine şi de cei din jur.

La început, parcurgem un micro-roman, cu un titlu-sfat *Cunoaşte-te pe tine însuţi*, urmat de câteva povestiri şi nuvele:*Orfelinii, Regăsirea, Încotro, rătăcitule* ? ca apoi, în final, să citim: *Omul prin simţire şi gândire îşi poate modela viaţa şi lumea în care trăieşte*.

Ne aflăm în lumea unui filosof al vieţii, iar citatele frecvente folosite de autor, din mari gânditori ai lumii, ne justifică această constatare.

Micro-romanul ne prezintă o naraţiune relevantă şi sentimentală, prin înfăţişarea iubirii unei învăţătoare pentru fiul său, rămas orfan, în urma decesului soţului ei, în Cel de al Doilea Război Mondial.

Alături de acest fiu, harnic, inteligent şi performant la învăţătură şi în treburile gospodăreşti, mai apare o soră, *floare de colţ*, despre care copilul povestitor crede că este sora sa, dintr-o iubire anterioară a doamnei învăţătoare, dar misterul este lăsat neelucidat, până la sfârşitul cărţii.

În continuare, cele câteva povestiri şi nuvele, legate sentimental tot prin naraţiunea personajului principal, le bănuiesc a fi capitolele posibile ale unui viitor roman, într-o restructurare aparte, arhitectonică şi cursivă, sudate prin sentimente alese şi gânduri înţelepte.

Dar prietenul nostru, scriitorul arefean Nicolae Buzoiu, este un om în vârstă, un personaj-oglindă al propriei sale existenţe, care n-ar dori să lase pe altarul uitării fapte şi sentimente care-i sunt atât de dragi.

De acea, am acceptat, deocamdată, această structură a cărţii, sperând că bunul Dumnezeu ne va îngădui – şi lui şi mie – să mai trăim şi să mai colaborăm, încât să vă putem dărui şi cartea următoare.

Frumuseţea celei prezente ne justifică optimismul şi, mai ales, dorinţa de-a ne expune gândurile şi sentimentele, pe mai departe, şi sunt convins că ne veţi aştepta cu dragoste şi preţuire.

ION C. ŞTEFAN

Dorina Stoica – Poezia ca o umbră

Recentul volum de versuri al Dorinei Stoica „Timpul ce îmbătrâneşte în mine" (Editura Grinta, Cluj Napoca, 2018) debutează cu dorinţa autoarei: „În an centenar, îndrăznesc să-mi doresc o Românie care să vindece răni, nu să le provoace!", dorinţă care este sau ar trebui să fie a tuturor românilor.

Pe aceeaşi pagină autoarea aduce „Cuvenitele mulţumiri şi domnului Cristian Spiridon" .

Prima creaţie este o construcţie având drept nucleu un distih din Evanghelia după Matei 6. 28. „Iar de îmbăcăminte de ce vă îngrijiţi?/ Luaţi seama la crinii câmpului care cresc." Pledoria poetei este în favoarea bunurilor spiritual create sau dobândite.

Crinul sau lotusul este floarea gloriei, izvorul fecundităţii dar şi al uitării de sine, al abandonului mistic sub semnul frăţiei lui Dumnezeu („Dicţionarul de simboluri", Editura "Artemis", Bucureşti,1994).

Verslibrismul, preferinţa exclusivă pentru versul alb, ne îndreptăţeşte afirmaţia că noua carte de versuri a Dorinei Stoica este un lung eseu asupra trecerii timpului şi a fenomenului inexorabil al senescenţei care nu iartă pe nimeni: „Eu şi jumătatea mea de viaţă", „Timpul ce îmbătrâneşte în mine", „Secrete de fată bătrână", „Poem de trecut prin viaţă" ş.a.

Deşi Dorina Stoica declară ritos că: „Nu mă uit/ la filme de dragoste/ Nu citesc/ romane de dragoste/ Nu primesc flori/ Nu trimit scrisori de dragoste"

(„Nu compun poezie de dragoste"), acest sentiment profund omenesc este prezent în carte pentru că iubirea are o gamă atât de vastă, încât nu poate lipsi din nici o operă, un alt fel de dragoste, desigur - dragostea faţă de limba poetică şi care exclude trivialităţile, pormografia, dragostea pentru Dumnezeu, pentru credinţă, pentru părinţi şi pentru genialii creatori Eminescu, Labiş, Radu Gyr ş.a. Iată un astfel de sentiment faţă de truditorii pământului care au muncit zi şi noapte ca să-şi vadă copiii mari: „pe bătăturile din palmă munca/ i-a desnat o casă din chirpici/ şi o grădină cu pomi fructiferi,/ flori şi butuci de vie nobilă" („Macii şi viorele i se închinau").

O vivaldiană simfonie a anotimpurilor se referă la anotimpurile vieţii mai mult decât la cele care marchează succesiunea calendaristică: „În fiecare noapte/ caut locul unde am râs,/ unde am iubit,/ unde m-am rugat./ Mă culc vară,/ mă trezesc toamnă./ Îmi cad frunzele,/ mă fac iarnă./ Sparg între dinţi tăcerea./ În palmele mele/ Înfloresc şi se trec/ ghioceii, trandafirii,/ regina nopţii, crinii/ crăiţele şi crizantemele./ E atâta viaţă/ şi atâta moarte/ înlăuntrul meu."(„Anotimpuri") .

Unele creaţii sunt inspirate din universul domestic: "Pe toate le fac doar eu", în afară de „Duminica", „Continuitate" ş.a.

Trăind „Într-o lume obtuză", Dorina Stoica face o mărturisire plină de sensibilitate şi de poezie: „Pe unde merg uit câte ceva,/ Zilele trecute mi-am uitat/ inima pe o bancă într-un parc/ dintr-o ţară îndepărtată".

Modestia n-a stricat nimănui: „Nu primesc premii literare importante/ nici poetă nu prea sunt !"(pag 85) dar propria operă o susţine şi o contrazice.

Sentimentul religios, de care aminteam, o însoţeşte pretutindeni şi în orice moment al existenţei: „În fiecare seară mă spăl pe dinţi/ de toate clevetirile,/ învinuirile,/ nemulţumirile./ Dimineaţa Dumnezeu recreează lumea/ începând cu mine/ Doamne Iisuse Hristoase,/ Fiul lui Dumnezeu,/ Miluieşte-mă pe mine păcătoasa." (pag 57)

„Dicţionarul de simboluri" citat acordă şarpelui nu mai puţin de 14 pagini. El întruchipează psihicul inferior, psihismul obscur, ceea ce este tainic, de neînţeles, sufletul şi libidoul; răpindu-i Evei ruşinea feciorelnică, şarpele poate simboliza neruşinarea şi desfrâul; poezia, artele, în general, şi medicina are şarpele drept emblemă; zeiţa Athena ţine în mână şi la piept şarpele din care s-a născut Dyonisos, Satana şi împăraţii Chinei: „Şarpele casei ne păzea/ de ceartă/ de boală/ de moarte" (pag. 68).

Creaţia intitulată „Poezia ca o umbră" solicită revenirea la simbolistică:

„Umbra este, pe deoparte, cea care se opune luminii, iar pe de alta, însăşi imaginea lucrurilor trecătoare şi schimbătoare. Umbra este aspectul yin opus aspectului yang. Umbra este legată, de obicei, de moarte. Numai omul care şi-a vândut sufletul Diavolului îţi pierde umbra. Poezia este umbra lui Dumnezeu".

De câte ori o încearcă o descurajare, Dorina Stoica se întreabă retoric:

„Ce mi-o fi venit de atâţia ani/ să tot scriu într-o veselie,/ proză şi poezie" (sau într-o tristeţe, adăugăm noi, gândindu-ne la terapia prin artă).

Antologică ni se pare „Crezul" (pentru Mihai Eminescu), pe care o cităm în întregime, lăsând astfel poeta să aibă ultimul cuvânt: (pag. 77-78)

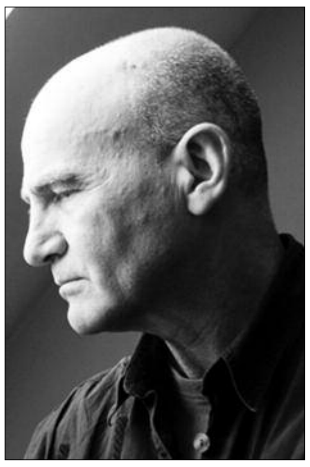
„Cred într-unul", poet naţional Mihai Eminescu/Domn al cuvântului, mai presus de cuvânt,/„Al tuturor celor văzute şi nevăzute,"/ Născătorul poeziei româneşti.//Carele s-a zămislit din oameni credincioşi,/Din apa limpede a izvorelor,/Din munţii Carpaţi, din Harul divin,/Din oase domneşti de Sfinţi Părinţi/Pe plaiuri mioritice.//Poet adevărat, cuvânt din cuvânt românesc,/

Vers cu sunet de nai şi culoare/Cerească de floare albastră./Adânc precum lacul codrilor de-aramă,/De luceferi mai presus, mai presus!/„Cel de o fiinţă" cu poezia,/Din care ne adăpăm toţi însetaţii de frumos,/„S-a pogorât din ceruri" , „s-a întrupat şi s-a/Făcut om" şi poet cu nume de înger./„Întru iertarea păcatelor" acestui popor.//Va sta pe tronul slavei „să judece vii şi morţii",/

„Închinat şi slăvit", „va învia" întru slavă/De cuvânt românesc, pentru a noastră inveşnicire./Amin".

PETRUŞ ANDREI

Alexandru Jurcan

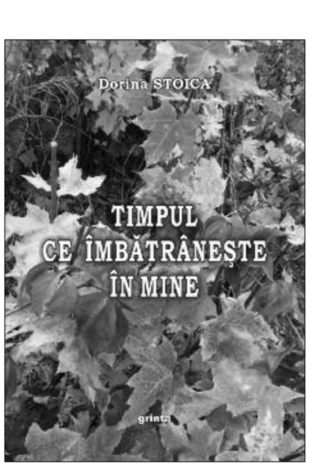
Sărut şi sânge

La o ediţie a festivalului TIFF, filmul Clip al regizoarei Maja Milos a şocat, a stârnit controverse, a incomodat, însă nicio clipă n-a putut fi omis din palmares. Premiul pentru regie a certificat existenţa filmului ca semnal de alarmă, ca portret terifiant al unei generaţii în derivă. Actriţa Isidora Simijonovic o interpretează pe Jasna cea teribilă, deziluzionată, în război declarat cu toţi din jur, experimentând drogurile şi sexul. Tatăl e grav bolnav, mama excedată, colegii dezlănţuiţi spre baruri violente şi nopţi macabre. Iubirea lor se dezvoltă dintr-un carnal grăbit şi lasă urme ameninţătoare. Totul e alcool, drog, sex, violenţă, facebook şi clipul, filmarea, ca o foame de imagini, ca o disperare a consumismului, ca o sete de a reţine efemerul. „Filmează-mă!"- se aude din când în când, printre sticle sparte în capetele celor slabi, printre poziţii erotice jenante.

Cunosc tânăra generaţie din interiorul sistemului, fiind cadru didactic. Îi ştiu potenţele, propensiunile, spaimele, umbrele. Nu totul e negativ, însă evoluţia(involuţia) duce rapid spre o dezintegrare a umanului. Cum e finalul? Sărut şi sânge. El o loveşte şi tot el o sărută, acolo la club, sângele se întinde pe feţele lor, iar iubirea devine o oscilaţie între cruzime şi sexual.

Deodată, cu o nostalgie limpede, iau din bibliotecă romanul Cărarea pierdută al lui Fournier. Autorul s-a născut în 1886 la nord de Bourges. În cartea sa visul şi realul se împletesc după modelul lui Nerval, care urmărea mereu „revărsarea visului în viaţa reală". În 1967 regizorul Albicocco a realizat filmul cu acelaşi titlu, doar că stilul e supraîncărcat cu multe trimiteri şi cu poezie contrafăcută. Lumea fascinantă e convingătoare, oniricul nu e supărător. Aburi, băltoace, adieri din Renoir, o lume în mişcare proustiană. Cartea lui Fournier îi obsedează pe artişti, astfel că în 2006 Jean-Daniel Verhaeghe propune un nou film după Cărarea pierdută cu Nicolas Duvauchelle în rolul titular. Rezultatul e un film cu accente comerciale, epurat de poezie.

Revenind la filmul Clip, discrepanţele dintre generaţii sunt uluitoare. Nu sunt conservator, doar că mi-aş dori să nu ne distrugă reversul progresului. Foamea tinerilor de azi de a arde etapele să fie premonitorie pentru zbaterile planetei? Nu mai putem filma liniştea naturii? Doar coapse erotice? De când n-am mai privit stelele?

Muzica zilelor noastre

Iară la Ploieşti...

Nu demult, inspirat, satisfăcut. Căci l-am revăzut pe Cornel Irimia. Profesor, prieten, om de cultură. Şarmant pensionar încă neostenit. Am rememorat, firesc, întâlnirile noastre anterioare. A fost un manager destoinic la filarmonica urbei. Preţuit, respectat de foşti subordonaţi. Ne-am aflat şi-acum umăr lângă umăr în sala acesteia. Ascultând ceva de apreciat. Ce a prilejuit şi-o ultimă apariţie scenică pentru concertmaestrul Adrian Ceapă. Ajuns la momentu` retragerii şi domnia sa, după patru decenii de activitate-n orchestra locală...

Despre care n-am a spune decât vorbe bune. O regăsii entuziastă, energică şi unitară. Dornică a-şi convinge auditoriul de resursele ei inepuizabile. O menţiune, neapărat pentru viori. Puternice, pregnante arătându-se clar. Contribuiră de astă dată la rezultatu` de grup Tiberiu Soare şi Răzvan Stoica. Primul, un dirijor în faţa căruia nu eziţi, nu crâcneşti. Ci numai munceşti precum îţi arată. Ş-apoi îţi pretinde, întemeiat. Ca să iasă treaba vrednică deplin. Cu aplauze lungi încununată pe merit. Simfonia cu orgă, a lu` Camille Saint-Saëns, dovadă elocventă. Un juvaier francez şi universal. Tălmăcită dibaci, strălucit, onorant. Pe măsură, indiscutabil. Efort cu folos, într-un scop frumos. Amplu, nu uşor, însă maiestuos...

În fine, Răzvan n-a stat nici el de pomană ca sol. Mânuind cetera veche alert, precis, viguros. După obicei. Bisu`, paganinian, în format isteţ improvizat pe loc, pur şi simplu uimind. Definitiv cucerind. Chiar extaziind unanim. Abia aştept să-l reaud la Piteşti. Sau în altă parte. Cu ochii pe el în permanenţă voi fi, sigur că satisfacţii întotdeauna din abundenţă va oferi...

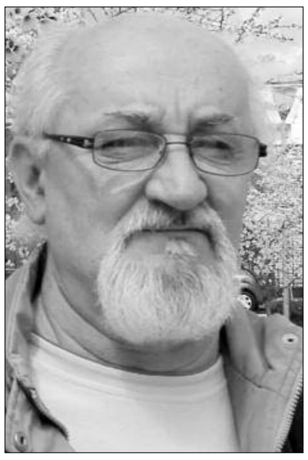
L-am revăzut pe Walter

Cu mare plăcere, enormă satisfacţie. Convingându-mă iară de calităţile sale la pult, în Făuraru` vecin. E temeinic pregătit. Zdravăn experimentat. C-un avânt molipsitor. Puternic acaparant. Fructuos pe măsură. Mă uitam şi la el, şi la orchestră, întrepătrundere amplă descoperind. O comuniune radioasă întru slava celor aleşi în program. Inspirat, Şostakovici şi Wagner. Parcă durând o punte sonoră-ntre ruşi şi germani, semnificativ. Trainică, binevenită, nimerită, izbutită...

Walter Hilgers este neamţ. Sexagenar zvelt şi impunător. Pentru cei conduşi, cert convingător. L-au urmat atent, nuanţat, fluent pe întreg parcursu`. Sunând omogen, pregnant, onorant. Partiturile neetalând pentru ei greutăţi la redat. I-am privit îndelung pe fiecare-n parte şi n-am dibuit ezitări. I-am simţit atraşi, dăruiţi şi uniţi. O structură de monolit dovedindu-se clar. Revărsând spre noi energia şi măreţia din ştime cu bucuria şi armonia unora destoinici în muncă. Meticuloşi, inimoşi, întrutotu` norocoşi c-un astfel de dirigent. Care, pe deasupra, e şi director artistic onorific la filarmonica lor ploieşteană. Căci da, la "găzari" făcui constatările astea. Succinte, desigur, dar meritate din plin. Sala "Ion Baciu", gazdă potrivită arătându-se de când o ştiu dinlăuntru. Şi sunt ceva ani...

ADRIAN SIMEANU

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

1989 – Centenarul morţii lui Eminescu (II)

Moto: Nicolae Georgescu, eminescolog şi profesor universitar: *„Nici o formă de stat din România nu a putut să şi-l apropie pe Eminescu. E incomod. Nu e un partener de discuţie cu instituţia numită stat. El discută cu poporul. Cu naţiunea, cu alte forţe.”*

În numărul trecut am povestit despre iniţiativa unor politruci din cenaclul literar Liviu Rebreanu de a suprapune pe ziua naşterii lui Eminescu şi omagierea Elenei Ceauşescu. Informatorul „Dobrescu”, acest fidel cronicar al vieţii literare piteştene, prezent în destinul multor literaţi, a relatat cu fidelitate cum s-a desfăşurat celebrarea lui Eminescu, cum am încercat să sabotez intenţiile unora de a citi poeme dedicate Ceauşeascăi. În seara aceea, după ce mi-am încheiat prestaţia, am ieşit din sala de festivităţi, urmat de directorul Palatului Culturii, de Dorel Ştefănescu; acesta urmărise totul, în linişte şi zâmbind, rezemat de lambriul sălii. M-am oprit lângă o scrumieră şi am aprins o ţigară, acelaşi lucru l-a făcut şi Nea Dorel. După un minut de tăcere, acesta a zis: „Aurică, cred că azi ai comis-o, e mai groasă... Ce ai făcut tu intră sub incidenţa legii organizării şi desfăşurării adunărilor publice... Îţi vor reproşa că ai tulburat această manifestare culturală şi s-ar putea lăsa fie ori cu amendă, ori cu un proces, eventual unul public, aşa cum a fost cel cu „Albaştrii”, în 1971, proces în care vei fi condamnat la ceva închisoare...”

A fost a treia oară când s-a făcut întuneric în biata mea scăfârlie, când frica mi-a intrat în oase! Prima dată a fost când colonelul Iacobescu m-a băgat în arestul de la Cercetări Penale şi mi-a zis: „Poete, ce ar fi să nu mai ieşi niciodată de aici?” Era seară când m-a băgat în arest şi îmi spunea astea, lumina puţină şi galbenă, venea de la un bec amărât, situat la peste 2 m. înălţime, îmi aducea aminte de scene kafkiene şi de absurdul care, uneori, îşi face loc în viaţa noastră. A fost o noapte lungă, mintea construia fel de fel de scenarii şi în toate era numai rău pentru mine. Timpul trecea greu, parcă se dilata, habar nu aveam dacă afară se făcuse ziuă, eram singurul „internat” în arest, Cu greu am reuşit să fac ordine în gânduri şi să găsesc o noimă pentru ce mi se întâmpla. După nu ştiu câte ore, am auzit paşi, colonelul a apărut, însoţit de un miliţian care a descuiat lacătul. Colonelul a spus, glumeţ: „Poete, m-am trezit cu chef, ia o ţigară (mi-a întins un pache de Kent), afară cântau păsărelele, aşa că mi-am zis: ia să-i dau drumu băiatului ăla! Bă, a continuat, scoate-ţi păsărelele din cap, ascultă-le pe alea de afară şi bucură-te că eşti liber! Nu fi naiv, ăia care fac pe nebunii au spate serios, bă, pe la ambasade, pe la posturile de radio străine, de tine nu a auzit nici dracu! Hai, valea până nu mă răzgândesc! Al doilea moment de întunecare a minţii a fost când, la o discuţie cu „Securistul cel bun”, cel care, după drama „Albaştrilor”, conştientizase cât rău reprezentau Securitatea şi comunismul pentru tinerele generaţii: acesta mi-a spus: „Domnule Sibiceanu, cred că ar fi cazul să abandonaţi, cel puţin pentru o vreme, orice intenţie de a mai presta acţiuni „supărătoare” pentru colegii mei. Sunt unii care se gândesc la o arestare de lungă durată, sub un pretext real sau inventat. Asta ar însemna să-i atârnaţi copilului o tinichea care îl va însoţi toată viaţa. Moş Diţă (fost şef al Securităţii Argeş) a făcut nişte comentarii cam întunecate... Încă se poartă „dosarul şi originea sănătoasă”, mai bine zis, în contextul actual, „Dosarul” revine în forţă, ştiţi ce înseamnă asta. Îmi vine greu să vă spun... În fine, asta înseamnă că fiul dumneavoastră poate face, cel mult, un liceu...” Aceste vorbe, la urma, urmei cu suport în realitate, mi-au prăbuşit visele, cerul... Ştiam ce înseamnă o şcoală profesională, să munceşti pe 3 schimburi într-o fabrică şi, mai ales, ştiam ce dureroase erau ordinele primite de la nişte analfabeţi cu pieptul bombat, ştiam ce înseamnă să faci un liceu la seral, după orele de muncă, să citeşti fără sistemă, să ţi se refuze avansarea profesională, neînscrierea la o facultate pentru că nu eşti membru UTC sau PCR, să-ţi zacă poeziile prin redacţii şi să nu primeşti vreun răspuns – sunt, ori nu sunt bune? Dar, mai ales, ştiam că îi asiguram fiului meu o educaţie aleasă, voiam să ajungă pictor – avea talent, îl moştenise pe bunicul lui matern, pictorul Gheorghe Manu, care se şi ocupase de educaţia lui plastică de când avea 3 ani. Perspectiva fiului meu de a ajunge tot un salahor la stat m-a înnebunit - şi Tata îmi spusese asta, şi soţia îmi spunea, uneori, că trebuie să nu pun viitorul copilului sub semnul întrebării, prin faptele mele nesăbuite, aşa că spusele securistului au avut mai mare greutate, acesta ştia bine ce se pune la cale.

Rapoarte şi planuri de măsuri privind problema „ARTĂ-CULTURĂ”

Dar, să revenim la seara de 15 ianuarie 1989. L-am ascultat pe directorul Ştefănescu şi am îngăimat, fâstâcit: „Nea Dorele, cred că renunţ la literatură şi la tot, m-am săturat, la urma, urmei, am un copil de crescut...” „Bravo, Nea Sibicene, zice, da ce te-ai înmuiat, crezi că eu nu am? Cum să renunţi, tocmai acum când ai spate? Crezi că nu mi s-a spus cum le-ai forţat mâna, ca să-ţi recapeţi serviciul şi să ţi se publice a treia carte? Despre tine încă nu a vorbit „Europa liberă”, ca despre Lică (la Europa liberă fusese comentată o povestire a lui Ion Lică Vulpeşti), poate cei de acolo încă nu au aflat situaţia ta, poate Securitatea se aşteaptă la ceva, asta îi va făcea să te trezeşti doar cu o citaţie sau amendă, pentru isprava de azi.” După 1989, Dorel Ştefănescu avea să-mi spună, în redacţia ziarului „Argeşul”, unde eram colegi: „Atunci, în ianuarie 89, o cam sfecliseşi, nu ţi-a sunat bine perspectiva unei condamnări pentru tulburarea unei activităţi culturale publice... Mă rog, acum ne putem amuza, răul a trecut, ori e pe cale să treacă. Povestea cu cererea de expatriere, pe care ai depus-o la Bucureşti şi restul, le-am aflat de la Octav Pârvulescu, tot de la el am ştiut şi despre audienţa ta la Dulea (cerberul de la cultură), precum şi despre intervenţia făcută pentru tine de Octav, la Tatiana Pieleanu, pentru a fi angajat fără stagiu în Valea Jiului.”

Acum, că tot l-am amintit pe Dorel Ştefănescu, se cade să fac o mărturisire. Începând cu 23 decembrie 1989, mai mulţi salariaţi din Palatul Culturii, aflaţi în subordinea sa, tot conspirau să-l dea jos pe Dorel din scaunul directorial. Deşi ştiam câte făcuse omul acesta pentru cultura argeşeană şi pentru tinerele condeie locale, cât de tracasat a fost de Securitate din pricina noastră, pentru câteva minute am fost cuprins de valul acela de contestare generală a şefilor de dinainte de decembrie 1989, nici acum nu ştiu ce a fost în mintea mea. Aşa cum am spus, îndoielile mele au durat doar câteva minute, mi-am revenit şi i-am îndemnat „răsculaţi” să-şi amintească binele făcut lor de director, ci nu de ieşirile lui nervoase, specifice oricărui om, chiar şi unuia caracterizat de un calm desăvârşit.

Acum voi reveni la „Sursa Dobrescu”. Acum câţiva ani, împreună cu Doamna profesoară Paula Sabău am întreprins o documentare la Arhivele Securităţii (CNSAS), în legătură cu traseul de viaţă al poetului creştin Daniel Ilie Turcea, documentare devenită teză de doctorat şi carte utilă pentru a completa tabloul vieţii culturale în comunism. Nu mică mi-a fost mirarea când am dat iar peste „ Sursa Dobrescu”! De data asta „Sursa”„o dă în primire” pe o colegă de cenaclu, al cărei nume îl trec sub tăcere pentru că nu i-am cerut acordul de a-l face public. „Sursa” povesteşte cum a decurs comemorarea prilejuită de centenarul morţii lui Mihai Eminescu, la Botoşani. Deşi nu a fost prezentă la comemorare, „Sursa” povesteşte cu lux de amănunte cum a decurs totul, de unde trag concluzia că poeta ori nu s-a ascuns de „Sursă”, ori se confesa la aceasta, semn că erau apropiaţi. Redăm mai jos Nota informativă, păstrând ortografia şi topica semnatarului:

„M.I. Insp. Jud. Argeş Strict Secret/Lt. Maj. Grigore Alexandru 1 ex./ Sursa ,,Dobrescu”/ 18.06.1989/00350/15735 Notă: În legătură cu festivităţile de la Botoşani prilejuite de centenarul morţii lui Eminescu vă informez următoarele: Din Piteşti a fost invitată la festivităţi prof. M. (M.) M., poetă, care anul trecut a obţinut un premiu al revistei ,,Convorbiri literare” din Iaşi. În afară de ea au mai fost invitaţi alţi 7 poeţi din ţară, care au fost premiaţi în acest an la concursul de poezie şi juriul din Bucureşti, alcătuit din 4 sau 5 persoane, sub conducerea lui Laurenţiu Ulici. Alături de ea a mai fost Daniela Crăsnaru, o redactoare de la ,,Tribuna României” şi încă cineva. Festivităţile au început la începutul lunii iunie şi alţi scriitori şi pelerini au trecut pe la Ipoteşti. În zilele de 14 şi 15 iunie au fost festivităţile de încheiere, când s-au împărţit şi premiile. Invitaţii au fost ţinuţi şi găzduiţi la hotel, iar toate deplasările s-au făcut numai în grup, însoţiţi de delegaţi ai Comitetului de cultură din localitate. Nimeni nu avea voie să părăsească grupul. În zilele de 15 şi 15 iunie delegaţii noştri s-au întâlnit cu delegaţii de la Chişinău şi Cernăuţi, scriitori moldoveni. În noaptea de 14 spre 15 scriitorii din Chişinău au propus să facă priveghe. Directorul hotelului le-a oferit o cameră unde s-au adunat toţi delegaţii din Cernăuţi, Chişinău şi din ţara noastră, respectiv 7 sau 8 care au fost premiaţi. Juriul a refuzat să participe la această întâlnire. Cei adunaţi în această cameră erau aproximativ 50. Toţi au hotărât să prezinte fiecare din lucrările lor sau să spună ceva. Basarabenii, în cor, au recitat ,,Doina” de Eminescu şi apoi poezii de-ale lor. Poetul Vieru, conducătorul scriitorilor din Chişinău a spus ,,Eminescu este al nostru”, la care Maria M. mai curajoasă dintre toţi, a spus: ,,Nu Eminescu este al vostru, ci voi sunteţi ai noştri”. Unii dintre basarabeni au spus: ,,În sfârşit suntem acasă” şi au început să plângă. În noaptea de priveghe, Vieru a întrebat: ,,Unde sunt scriitorii români, vrem să stăm de vorbă cu ei”, la care i s-a răspuns: ,,Au fost scriitori români aici, acum sunt numai tinerii premiaţi”.În afară de participare la festivităţile de la Ipoteşti, cei prezenţi au participat la întâlniri cu publicul, Maria (M.) M. a fost într-un grup care a mers la Dorohoi. Deplasarea s-a făcut în grup cu însoţitori. Din informaţii, scriitorii au fost bine primiţi. În ziua de 14 sau 15 a sosit şi o delegaţie UNESCO care a fost cazată la etajul II al hotelului. Delegaţilor români din hotel li s-a atras atenţia că n-au voie să circule pe scări, ci numai cu liftul, fără a se opri la etajul II. 18.06.1989 ss. Dobrescu” - (ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 118, vol. 6, f.44)

Dacă stau bine şi mă gândesc, informaţiile turnătorului sunt preţioase, ele reflectă cât de urmărite erau acţiunile oamenilor de cultură, cum erau aceştia izolaţi de cetăţenii străini, de reprezentanţi ai organismelor internaţionale, în acest caz ai UNESCO. Sunt chiar gata să-l reevaluez pe „Dobrescu”, dar nu pot uita multele mizerii ale acestuia, cum este acest „fapt divers”, strecurat într-o turnătorie:

„Ca un fapt divers vă informez despre Laura Caradima care a fost internată la spitalul Călineşti, unde a prezentat o adeverinţă falsă de profesoară, pe numele Negescu Elena – nume care îl poartă după căsătorie. Din informaţiile obţinute adeverinţa i-a fost procurată de o secretară de la un liceu, de chimie sau C.F.R., care-i este prietenă. Pe baza acestei adeverinţe având titlul de profesoară a obţinut un tratament preferenţial în spital. Până la urmă o soră din spital a recunoscut-o şi îmi pare că a avut neplăceri. Am sesizat aceasta pentru a se preîntâmpina eliberarea de adeverinţe false.” ss. indescifrabil, 18.01. 1985, Insp. Jud. Argeş 20.01.1986, SERV. Informaţii Interne, Cpt. G. V., Sursa Dobrescu, Nr.00107/15735/18.01.1986”

Ce ar mai fi de zis? Poate ar trebui să luăm aminte la ceea ce se petrece azi, chiar sub ochii noştri, la noua dictatură ideologică, poate mai ticăloasă decât comunismul de rit vechi, care se insinuează, pas cu pas, şi care deja a creat instituţii punitive. Generaţia cea mai tânără de condeieri nu vede, zburdă aidoma caprelor pe buza vulcanului, nu aude cum lava bolboroseşte şi urcă tot mai aproape de ziua când va întuneca cerul cu cenuşa fierbinte...

Viorel Birtu Pârăianu

Pe un ţărm

era târziu şi era toamnă
treceam dintr-o stare în altă stare
priveam, trecând prin timpuri, o salbă de visare
sufletul, o lacrimă în poala lumii
creştea haotic pe scoarţa ruptă a timpului
printre antiteze şi parabole
treceam de la tine la mine
dezvelind trupul de taine
treceam grăbit de mâine, căutând ziua de azi
pe o mare de gânduri
treceam rezemând anotimpuri în palma universului
mătasea albă îţi mângâia sânii
până la limita cunoaşterii
atunci te confundam cu marea
treceam căutând un cuib
unde vom poposi cândva
lăsam o lacrimă în albia sufletului
căutând infinitul în taina privirii
treceam reparând ritmul
pe câmpia unde îngerii vorbeau
noaptea te înveleam cu palmele la asfinţitul ideii
cu degetele îţi acopeream buzele căutând sărutul dintâi
departe, marea cobora din amintire
aproape, tot mai aproape

Pendulul

dincolo de oglindă un chip răsturnat între gânduri
razele au îngheţat într-o zi
erau cuvânt şi ţăcere
pendulam singuratic pe un fir de păianjen
în neagra noapte din suflet
stelele, palide umbre pe ţărmul pustiu, treceau
eu căutam faguri de lumină în palmă
strigătul cobora sfredelind pământul
căutând să zbor, străbăteam eternitatea
în depărtare, jar, cenuşă şi scrum
cade o clipă, curge un an în aripa nopţii
cercul de lut se întinde, mă prinde, mă arde, mă doare
tăcerea e mută
cad, mă ridic, păşind printre şoapte în noapte
privirea-zburare, cuvântul-iertare
sfâşii amurgul cu un surâs, cu o floare
sunt aici un pendul făr de odihnă
căutând nenăscutele ere

Omul de zăpadă

trec nopţi, trec zile
în grabă, grămadă
şi nimeni nu bagă de seamă
trec ierni în tăcere
fundal alb
scriu haotic
pe o coală încărcată de griji
la colţuri aşez crini, crini albi
să lumineze cărările lumii
drumurile se îndepărtează treptat
în căutări aleatorii
m-am retras în amurg
amurgul zilelor şi lacrima norilor
ascunsesem valurile în buzunarele gândului
să nu se ude
noaptea măcinam vise, toate imprecise
ziua adunam amintiri în palmă
atunci locuiam la picioarele mele
azi m-am mutat lângă mine
afară ninge
zăpada a acoperit paşii sufletului
când m-am întors
în curte zăcea un bătrân om de zăpadă

Cătălin Șușu

Cucerirea Munților Stâncoși

Un dar binevenit oferă domnul Dan Horaţiu Popescu cititorului iubitor de istorie şi viziune geostrategică, prin inspirata traducere a cărţii *Cucerirea Munţilor Stâncoşi sau cum determină geografia rolul Americii în lume*, de Robert D. Kaplan, apărută la Editura Humanitas în 2018.

Pe parcursul a mai puţin de 200 de pagini, împărţite judicios în cinci capitole, fiecare cu un titlu sugestiv – I. „Cucerirea Munţilor Stâncoşi", II. „Un imperiu continental", III. „Note despre un peisaj vertical", IV. „Note despre un peisaj orizontal", V. „Catai" şi o absolut necesară şi expresivă hartă. Autorul, important analist de politică externă americană, specialist în istoria Războiului Rece, descrie cu greu reţinută dragoste, chipul Statelor Unite la anul 2015, când intreprinde o călătorie de unul singur, de-a lungul acestei gigantice ţări, la volanul automobilului personal.

Drumul, o incursiune psihologică, juridică, istorică, literară, în trecutul nu mai vechi de trei secole al Statelor Unite, de la Oceanul Atlantic (Sagamore Hill) până la Oceanul Pacific (San Diego) – de la nord-est la sud-vest, cumva de-a curmezişul celor 49 de state, cu excepţia Alaskăi şi a arhipelagului Hawai, este de fapt o datorie morală faţă de tinereţea pauperă, dar plină de aspiraţii, a tatălui său.

Acesta din urmă i-a dat primele lecţii de patriotism şi l-a iniţiat în istorie, ducându-l pe la diferite locuri memoriale, care au jalonat naşterea democraţiei americane:

„Wheatland, " (conacul*) unde preşedintele Buchanan a locuit, a muncit, şi-a avut sediul de campanie pentru alegerile prezidenţiale şi unde a şi murit, a însemnat cu adevărat ceva pentru mine când eram copil"(...) „Tata mi-a explicat principalele motive ale eşecului lui Buchanan ca preşedinte, poate cel mai mare de acest fel din istoria noastră" (...) dar Slavă Domnului că l-am avut pe Lincoln*".

Sunt premisele culturii, inteligenţei, talentului unui autor care a străbătut lumea, a locuit ani îndelungaţi în Orientul Apropiat şi în ţări europene cu tradiţie, ca să cunoască la faţa locului spaţii care au însemnat ceva în dezvoltarea culturii universale, precum Israel, Portugalia sau Grecia. Ca şi în cărţile anterioare, Kaplan extrage aici impresii nude, simple convorbiri pe care le surprinde involuntar, în desele sale opriri prin America, pe care le comentează pe loc sau le distilează în final prin concluzii surprinzătoare, uneori şocante, dar mai totdeauna riguros argumentate.

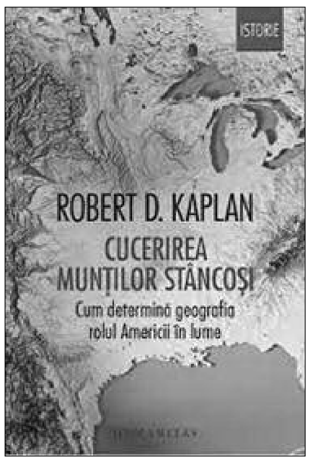
Toată cartea este, am putea spune, un imn dedicat spiritului de jertfă, curajului civic, al pionierului american, de înstăpânire asupra unei frontiere în continuă expansiune, care nu se opreşte nici când se ajunge la Oceanul Pacific. Este o motivare a spiritului de justiţie american, chiar dacă în decursul istoriei au avut loc, şi autorul nu le trece cu vederea, adevărate tragedii, încălcări ale drepturilor civile, de mari proporţii: deposedări de teritoriu, deportări, translocări, exterminări ale triburilor amerindienilor băştinaşi. Nu este uitată contribuţia unor mari şi entuziaşti exploratori, cartografi, călători, navigator, deveniţi mai apoi scriitori, care au surprins în paginile lor imagini ce ulterior au ajuns de negăsit, şterse fiind de intervenţiile tehnico-inginereşti ale omului.

Este cazul să amintim aici opera unui excelent memorialist, istoric şi romancier, mai puţin cunoscut publicului românesc, coleg de generaţie cu Ernest Hemingway, William Faulkner, Francis Scott Fitzgerald, şi anume Bernard DeVoto (1897-1955), pentru care Robert D. Kaplan are un advărat cult. În scrierile sale, DeVoto, fascinat de cucerirea Vestului, redă măreţia acestui marş spre coasta Pacificului, prin trei monumentale lucrări, des amintite de Kaplan: *The Year of Decision: 1846* (1943); *Across the Wide Missouri* (1947) şi *The Course of Empire*, lucrări care au fost onorate cu cele mai prestigioase premii americane – Pulitzer Prize for History (1948) şi National Book Award for Nonfiction (1953).

Inaugurată în 1972, în preajma aniversării a o sută de ani de la stabilirea relaţiilor diplomatice dintre cele două ţări, în centrul capitalei noastre, la câţiva paşi de Hotelul Intercontinental, Biblioteca Americană a fost una din cele mai de „lux" locaţii care adăposteau cărţi.

Am fost abonat timp de mai bine de zece ani, din 1973 până prin 1987, la această instituţie, ca student şi acolo am putut să consult *The Uneasy Chair*, o biografie cvasiexhaustivă a lui Bernard DeVoto, scrisă de Wallace Earle Stegner (1973). Despre istoria Statelor Unite erau acolo tot ce-ţi puteai dori; hărţi, tomuri, jurnale de război, toate ireproşabil editate. Mă interesa pe atunci, soarta unor triburi amerindiene din Marile Prerii şi implicit impactul pe care Războiul Civil, de Secesiune (1861-1865) l-a avut asupra lor.

Erai primit cu deferenţă, politeţe şi căldură, fără nici o barieră birocratică ofensatoare şi... inutilă, spre deosebire de intrarea în alte biblioteci. Buletinul de identitate era suficinet. Aveai acces liber la rafturi,la colecţia de albume fotografice, istorice, discuri, ce puteau fi audiate la căşti, scrumiere pentru fumători în hol, fotolii capitonate. Totul te făcea să crezi că ai pătruns într-o altă ţară, din Vestul Europei. Şi după ce am părăsit Bucureştiul, trimiteam o simplă scrisoare, indicând cota cărţilor dorite, şi imediat îmi erau trimise prin poştă, cu rugămintea de a nu întârzia returnarea lor. La fiecare drum în Bucureşti treceam pe la sediul Bibliotecii, ca să-mi fac o nouă listă de zeci de cote de cărţi. Curios lucru dar această oază de cultură şi civilizaţie a dispărut brusc imediat după 1989.

Robert D. Kaplan a scris şi despre acea Românie în câteva rânduri: în *Fantomele Balcanilor*, de pildă (traducerea românească de Diana Grad, la Editura Antet, în 2002), plasându-ne fără menajamente în contextul plin de cruzime, înainte de 1989 dar mai ales după, al acestei zone a Europei; *La răsărit, spre Tartaria* (traducerea de Dorin Nistor, Simona Dreiciuc şi Alina Pelea, la Editura Polirom în 2002); şi cel mai recent, în 2018 la Editura

Humanitas, *În umbra Europei: Două războaie reci şi trei decenii de călătorie prin România şi dincolo de ea*, traducere de Constantin Ardeleanu şi Oana Celia Gheorghiu.

Adevărul este că noi, românii, avem o simpatie organică pentru americani, începând cu primul război mondial, când intervenţia Statelor Unite, în aprilie 1917, a fost decisivă pe plan militar. Fără aportul masiv, militar şi economic al SUA, Puterile Centrale ar fi ieşit victorioase iar România ar fi arătat cu totul altfel, dacă s-ar mai fi constituit într-un stat naţional.

Tot acestui spirit justiţiar îi datorăm şi constituirea şi recunoaşterea diplomatică a României Mari la 1920. Fără intensa activitate juridică a lui Thomas Woodrow Wilson, cel de-al douăzeci şi optulea preşedinte al Statelor Unite ale Americii (1913-1921) care, preocupat de realizarea unei păci drepte bazată pe *Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele*, şi-a concretizat concepţiile prin faimoasele „Patrusprezece puncte". Ele au marcat, aşa cum ştim, dispariţia imperiului Austro-Ungar şi apariţia mai multor state naţionale în central Europei, evenimente oficializate prin tratatele de la Saint-Germain şi de la Trianon, conform celui de-al 10-lea din cele 14 puncte.

Simpatia pentru yankei a continuat şi în anii celui de-al doilea război mondial, când piloţii bombardierelor B24, doborâţi deasupra rafinăriilor de la Ploieşti, a nodurilor de cale ferată din Bucureşti, Ploieşti, Braşov, au avut parte de un tratament preferenţial, pe care nu l-au mai întâlnit în alte ţări unde au efectuat misiuni aeriene, piloţii fiind chiar instruiţi să se predea în special autorităţilor române... şi nu celor germane...din România. Peste 900-1000 de piloţi, au fost trataţi, în calitate de prizonieri de război ca... vilegiaturişti, încartiruiţi în vilele speciale din Bucureşti şi de la Timişul de Jos, pe Valea Prahovei.

Revenind la Cucerirea Munţilor Stâncoşi, nu trebuie să uităm însă nici erorile politicii externe ale Statelor Unite, începând cu alianţa necondiţionată încheiată cu URSS, căreia i-a lăsat mână liberă în teritoriile cucerite în Răsăritul Europei, erori rezultate din necunoaşterea adevăratelor dimensiuni ale pericolului comunist. Pierderile grele suferite în războiul din Coreea, mai apoi înfrângerea din Vietnam, retragerea din Laos, Cambodgia, teroarea care s-a abătut mai apoi asupra populaţiei civile, i-au dezvăluit foarte târziu adevărata faţă a noului tip de „umanism". Au trebuit decenii de „război rece" ca, în final, modelul democraţieiamericane să se impună la nivel mondial, inclusiv în ţările musulmane, care, chiar dacă nu l-au adoptat, au trebuit să ţină cont de el.

În cartea sa, Robert D. Kaplan explică şi construieşte, argumentează chiar şi tendinţa, am putea spune „imperialistă" americană, prin dimensiunile cosmice... ale continentului, pe care îl străbate. Ele au fost luate treptat în stăpânire de colonişti, prin nevoia de a împărtăşi lumii o viziune de respect faţă de persoana umană, de recunoaştere a unicităţii individului şi nu topirea lui în masa amorfă, depersonalizantă, colectivistă, caracteristică Orientului

Apropiat, Mijlociu sau Extrem.

Este o lectură captivantă, cu multe surprize, cu descoperirea a nenumărate biografii de preşedinţi americani absolut necunoscuţi nouă, dar care fiecare a făcut ceva pentru construcţia acestei supra-puteri mondiale, începând cu armata terestră, flota aeriană şi mai ales navală – nu întâmplător San Diego este punctul final al călătoriei de peste trei săptămâni a autorului. El aduce în faţa ochilor cititorului formidabilele nave de război, portavioane, submarine, şi costurile lor astronomice, vase ancorate la dana portului San Diego şi care asigură prezenţa practic în orice punct al oceanului planetar, a forţelor militare americane.

Cucerirea Munţilor Stâncoşi este o meritorie lucrare de sinteză, care aduce nu numai informaţii de mare actualitate dar oferă şi o perspectivă nouă, originală, asupra istoriei şi dezvoltării acestei supraputeri care e clădită pe o veche şi solidă tradiţie democratică – Statele Unite ale Americii.

Drumul, o incursiune psihologică, juridică, istorică, literară, în trecutul nu mai vechi de trei secole al Statelor Unite, de la Oceanul Atlantic (Sagamore Hill) până la Oceanul Pacific (San Diego) – de la nord-est la sud-vest, cumva de-a curmezişul celor 49 de state, cu excepţia Alaskăi şi a arhipelagului Hawai, este de fapt o datorie morală faţă de tinereţea pauperă, dar plină de aspiraţii, a tatălui său.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (XVII)

După cum înăbuşirea cu o cruzime fără margini a răscoalei lui Horea nu i-a descurajat pe românii transilvăneni, nici eşuarea revoluţiei lui Iancu nu i-a determinat să renunţe la zbaterea neabătută pentru libertate şi recunoaştere naţională, mai cu seamă că din rândul „analfabeţilor”, cum îi numea pe români nu mai ştiu ce diriguitor ungur, s-a ridicat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea o intelectualitate bine pregătită, educată, strălucită chiar, singura în măsură să înfrunte oligarhia ungurească. Vajnici patrioţi, bărbaţi cu multă ştiinţă de carte au apărat cu litera legii drepturile conaţionalilor români, înfruntând reaua credinţă, dar mai ales ura guvernelor de la Budapesta, adică a nemeşimii maghiare ce se agăţa cu ghearele şi cu dinţii de privilegiile medievale pe cale să le piardă.

Întâia reacţie a românilor după UNIO (1867) a fost o imensă stare de lehamite. Orice făcuseră până atunci, orice încercaseră să obţină în materie de drepturi se izbea invariabil de infamul „Nem!”/Nu! Cum iobăgia fusese abolită şi românii nu mai puteau fi trataţi ca animale de povară, cum le luaseră până atunci cam tot ce li se putuse lua de nu le mai rămăsese decât pământul pe care călcau, credinţa strămoşească şi identitatea românească, guvernele maghiare au decis să le confişte şi pe acestea şi să-i facă pe români... unguri. Şi cum îl poţi face pe român ungur? Sărăceşte-l, schimbă-i numele cu unul din terfeloagele stării civile maghiare, obligă-l să se declare calvin, luteran sau unitarian, înlocuieşte tortura fizică cu alta şi mai rea, cu cea morală, până îl aduci la exasperare şi cedează şi ce-i mai rămăsese. Ori se declarau unguri, ori pierdeau orice drept în „toleranta” Ungarie cum se autodefinea cel mai barbar şi intolerant stat din Europa modernă. Odată cu confiscarea identităţii naţionale şi a religiei strămoşeşti, românii simţeau că îşi pierd şi ultimul lucru, speranţa. Însă n-a fost pe voia acelora... Cincizeşi unu de ani mai târziu, teritoriile româneşti anexate cu forţa de Budapesta, precum şi hălci de pământ smulse altor state vecine care intrau în componenţa a ceea ce Budapesta numea Ungaria Mare, s-au desprins din molohul austro-ungar şi s-au declarat independente. Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul, Bucovina şi Basarabia au declarat într-un glas: *Vrem să ne unim cu ţara!* Istoria a înclinat de astă dată balanţa invers: România a devenit Mare, iar Ungaria, revenită la teritoriul etnic iniţial, mică. Ceea ce nu a însemnat însă că Ungaria a renunţat vreodată la pretenţiile sale teritoriale. Aşa cum nici nobilimea ei ţâfnoasă nu renunţase la privilegiile medievale total nepotrivite lumii moderne, nici Ungaria nu înţelege să accepte realităţile lumii contemporane. Prin şicane şi o propagandă mincinoasă şi otrăvită, ea continuă să se declare nedreptăţită, ridicând în continuare pretenţii asupra Transilvaniei.

Din 1867 şi până la Marea Unire, românii ardeleni au avut de parcurs o etapă extrem de grea şi mai cu seamă dificilă, au trebuit să se dezmeticească din amorţeala şi starea de abandon în care-i adusese neputinţa de a se opune UNIO şi înverşunatei politici de maghiarizare forţată. Din punct de vedere politic, între români, opiniile erau împărţite: „pasiviştii” aleseseră absenteismul ca formă de boicot, iar „activiştii”, din contră, susţineau participarea activă la viaţa politică parlamentară. Iniţial, *pasiviştii* i-au avut în frunte pe Ioan Raţiu şi Gheorghe Bariţiu, iar *activiştii* pe mitropolitul Andrei Şaguna. Atmosfera acelei perioade precum şi atitudinile unora, dar şi a celorlalţi, se reflectă admirabil în corespondenţa purtată de personalităţile cele mai importante ale momentului cu Gheorghe Bariţiu (vezi „George Bariţ şi corespondenţii săi”, Ed. Minerva, Bucureşti, 1981). Într-o scrisoare datând din 1872, Iosif Hodoş (1829-1880) îl întreba pe Bariţiu ce părere are despre programul său privind reacţiile de luat în seamă în legătură cu situaţia politică din Transilvania.

„Care este calea?”, se întreaba el, şi tot el răspundea: „O singură *cale legală este* (veşnica obsesie a românilor, *legalitatea actelor lor*!): Conchemarea / convocarea Dietei Transilvaniei (...). Unii zic că românii ardeleni să aleagă opoziţionalii la Dieta de la Pesta. Io zic: românii ardeleni n-au trebuinţă nici de opoziţionali, nici de guvernamenali la Dieta de la Pesta; unii, ca şi alţii, pentru români nu sunt mai buni decât guvernamentalii. Nouă, românilor, ne trebuie Dieta Transilvaniei şi nimic alta. (...) Asta este, asta trebuie să fie credinţa politică a românilor, astăzi şi pentru totdeauna!” Invers, Ilie Măcelariu crede că de nu se vor găsi mijloacele „prin carii am putea să-l abatem pe Pechy la brazda cea dreaptă şi *legală(!) eu zic să nu ţinem pisica ascunsă*. De altminteri, însuşi în nişte cazuri ca cele togma/tocmai pretrimise, ne-am putea întreba că oare ce informaţiuni i-am putea da, *când noi ca toţii, de ani am strigat şi strigăm în toate zilele: „Asta şi asta ne apasă”*. Emanuel Pechy, de care pomeneşte Ilie Măcelariu, era în 1867 comisarul guvernului maghiar pentru UNIO, iar de atitudinea sa urma să depindă în mare parte tratamentul de care aveau să aibă parte românii ardeleni. Pasiviştii sperau ca prin atitudinea lor „*legală*” să aibă parte de oarecare înţelegere, activiştii, din contră, voiau să le arate ungurilor din guvern şi parlament pisica. Până la urmă, cele două partide create doi ani mai târziu, în 1869, Partidul Naţional al Românilor din Banat şi Ungaria şi Partidul Naţional al Românilor din Transilvania, faţă în faţă cu furibunda politică de deznaţionalizare şi maghiarizare au fuzionat în 1881 în Partidul Naţional Român (PNR). Odată netezite asperităţile şi contrariile dintre membrii săi, de comun acord, au hotărât să le arate autorităţilor de la Budapesta... „pisica”, aşa cum propusese avocatul cauzei naţionale Ilie Măcelariu. Şi au arătat guvernului condus de Istvan Tisza nu o pisică, ci două, una în 1882, când au făcut cunoscut „Memoriul”, şi o felină puternică atunci când zece ani mai târziu, în 1892 au înaintat direct împăratului Franz Iosif I „Memorandumul românilor din Transilvania şi Ungaria”, redactat de conducerea PNR în frunte cu Ioan Raţiu. Printre cei care au avut responsabilitatea redactării „Memorandumului” mulţi, precum Gh. Pop de Băseşti, Vasile Lucaciu, Septimiu Albini sau avocatul Iuliu Coroiu, cel care a dat forma definitivă a documentului, erau personalităţi politice cunoscute. Asemeni altor „plângeri”, *legale* binenţeles, adresate autorităţilor dualiste austro-ungare, de astă dată adresat direct împăratului, „Memorandumul” a fost respins. Lipsit de autoritate şi putere efectivă, împăratul a refuzat să primească delegaţia românilor şi a trimis, nedeschis şi necitit, documentul guvernului maghiar condus de Istvan Tisza, care i l-a restituit, bine citit şi puricat în amănunt, lui Ioan Raţiu. Ce a urmat, se ştie: în 1893, la Cluj, memorandiştilor li s-a intentat un proces de urmărire penală în care membrii au fost condamnaţi la închisoare şi plata unor exagerate cheltueli de judecată. Cea mai mare condamnare a primit-o preotul Vasile Lucaciu, cinci ani închisoare în temniţa de la Vaţ. Cum reprezentanţii PNR tot nu s-au domolit şi au continuat să protesteze, prim-ministrul Istvan Tisza a luat măsura radicală, *scoaterea partidului în afara legii*. Lovite de aceleaşi nedreptăţi, mai cu seamă de legea maghiarizării forţate, şi alte naţionalităţi s-au coalizat cu românii, în special sârbii şi slovacii. În 1895, împreună au organizat chiar în inima Ungariei şovine, la Budapesta, Congresul Naţionalităţilor în care au prezentat de acum bine cunoscutele cereri: desfiinţarea sistemului dualist austro-ungar, recunoaşterea autonomiilor naţionale, democratizarea regimului politic, precum şi altele. Spre stupefacţia guvernului Tisza, din Comitetul executiv făceau parte patru români, în frunte cu preotul Vasile Lucaciu, condamnatul de la Vaţ, amnistiat între timp de împărat. A devenit astfel evident pentru guvernul Tisza că românii nu vor ceda în căutarea drepturilor lor. Strângerea până la insuportabil a şurubului, avea să-i fie fatală în cele din urmă Ungariei.

Tipărirea „Memorandumului”, multiplicarea lui în mai multe limbi şi difuzarea în principalele ţări vest-europene a fost o acţiune bine gândită şi bine venită pentru cunoaşterea adevăratei realităţi privind situaţia românilor ardeleni. Ea a avut bătaia pe termen lung, inclusiv în cadrul Conferinţei pentru pace ţinute la Paris în 1919-1920, unde mulţi participanţi cunoşteau deja situaţia nefericită a naţiunii române din Ardeal. Acuzaţiile, minciunile grosolane şi invectivele delegaţiei maghiare venite la conferinţă cu trei volume de „documente” a câte 600 de pagini fiecare, cu mici excepţii, s-au izbit de valul de simpatie arătat românilor de celelalte delegaţii, care au refuzat să accepte punctul de vedere părtinitor, incorect şi veninos al Budapestei. Prin comportamentul avut în cadrul Conferinţei de pace de la Paris, Ungaria şi-a semnat definitiv sentinţa. Cu peste 25 de ani mai devreme, omul politic Leon Gambetta (1838-1882), care urmărea starea politică din Ardeal, interpretase cât se poate de corect situaţia: „*Ungurii sunt cei care prin violenţa guvernării lor fac să ia naştere chestiunea românească”*. Declaraţia a fost făcută în 1882, când PNR arătase guvernului maghiar prima pisică, „Memoriul”. E de presupus că, prin cine ştie ce căi, conţinutul documentului îi parvenise şi politicianului francez.

Parcă spre a da dreptate spuselor lui Gambetta, Ungaria a avut parte în cele trei ultime decenii ale regimului dualist de cele mai sinistre guverne antiromâneşti: cel al contelui Kalman Tisza, tatăl poreclit şi „zdrobitorul de naţionalităţi” (1875-1890), guvernul Istvan Tisza fiul, autorul legii electorale ce-i purta numele, care prin varii metode a împiedicat accesul în parlamentul de la Budapesta al românilor dar şi al altor naţionalităţi, iar între cele două, guvernul Deszo Banffy (1895-1899), care declarase fără cea mai mică reţinere că „Politica mea şovină este o năzuinţă irezistibilă către un scop determinat şi către atingerea lui cu orice preţ. Acest scop este crearea unui stat unguresc unitar şi o singură limbă”. Sic! Dacă li se adaugă acestora colaborarea strânsă cu Iuliu Andrasy şi Albert Apponyi, binecunoscuţi pentru ura lor contra românilor, nu mai e nimic de adăugat.

Respingerea brutală a „Memorandumului”, cu tot aparentul eşec suferit, a avut parte de un impact pozitiv în rândul personalităţilor politice străine ale vremii şi în presa internaţională care au condamnat sălbaticele metode de deznaţionalizare, susţinând în schimb cauza românească. Ceea ce, din păcate, nu a împiedicat guvernul Istvan Tisza să continue programul fixat încă din 1887: maghiarizarea forţată! Ritmic, între 1867 şi 1907, au fost publicate la Budapesta adevărate manuale privind metodele de folosit pentru aplicarea respectivului program. În „Ardealul, pământ românesc”, Milton G. Lehrer face cunoscute trei astfel de „metodologii”: un oarecare Beksisc publica în 1883 opul politic intitulat „Maghiarimea şi maghiarizarea”, lucrare în care propunea metodele prin care să poată fi spart „zidul de neînvins al românilor”; în 1898 un altul, Simon Telkes punea în circulaţie capodopera şovină „Cum maghiarizăm numele de familie”, în care scria că „Maghiarizarea numelui de familie este jurământ de fidelitate, un legământ patriotic”. Sic!, iar în 1907 sub oblăduirea şi la incitarea ministrului Cultelor şi Instrucţiunii, Albert Apponyi şi a lui Iuliu Andrassy a fost tipărit volumul „Românii şi Ungaria”. De reţinut că destinaţia acestuia era de uz exclusiv intern, doar pentru membrii guvernului, fapt ce nu lasă urmă de îndoială privind războiul murdar şi metodele oneroase prevăzute contra românilor. Volumul în cauză a apărut sub semnătura unui oarecare Antal Huszar, dar creierul care l-a clocit şi mâna care l-a scris îi aparţineau ultraşovinului Albert Apponyi. Răfuiala era purtată atât cu românii de rând, cât mai ales cu presa românească. Ziaristul englez Seton Watson, susţinător şi bun prieten al românilor, scria că „Persecuţia a fost împinsă până la stări limite, încât găseşti cu greu un singur ziarist român scriind la un ziar politic, care să nu fi fost în închisoare pentru vreun delict politic”. Orice opinie, alta decât a Budapestei, era considerată trădare...

Singurele care opuneau rezistenţă parascoveniilor politice maghiare şi care nu puteau fi supuse de Budapesta, de care autorităţile dualiste continuau să se împiedice erau asociaţia culturală ASTRA şi Biserica Ortodoxă Română a cărei autonomie, redobândită în 1884, dorea cu disperare să o suspende. Din fericire, în fruntea Bisericii Ortodoxe din Ardeal de atunci stătea mitropolitul de origine macedo-română Andrei Şaguna. Fostul secretar al consistoriului Mitropoliei

Tipărirea „Memorandumului”, multiplicarea lui în mai multe limbi şi difuzarea în principalele ţări vest-europene a fost o acţiune bine gândită şi bine venită pentru cunoaşterea adevăratei realităţi privind situaţia românilor ardeleni. Ea a avut bătaia pe termen lung, inclusiv în cadrul Conferinţei pentru pace ţinute la Paris în 1919-1920, unde mulţi participanţi cunoşteau deja situaţia nefericită a naţiunii române din Ardeal.

sârbe, cu sediul la Karlowitz, recunoscut și hirotonisit ca episcop de Sibiu de către mitropolitul sârb Iosif Raicici, de la numirea sa din 1848 în această înaltă demnitate ecleziastică în Transilvania, n-a contenit să se zbată pentru restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe transilvane desființată în 1701. În acest sens a convocat la Sibiu primul sinod al eparhiei pe care o conducea, printre invitați aflându-se și Avram Iancu. A fost nevoie de destulă diplomație, de noi sinoade, de un șuvoi de memorii adresate când mitropolitului sârb de la Karlowitz, când curții de la Viena. Insistența și tenacitatea sa au fost răsplătite: în 1864, curtea împărătească și-a dat în cele din urmă acceptul pentru reînființarea Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania. În fruntea ei, ca arhiepiscop și mitropolit a fost numit Andrei Șaguna. Dubla sa activitate, ecleziastică și culturală, a avut întotdeauna un substrat politic, de susținere a cauzei românilor. În plan ecleziastic a restabilit autoritatea și s-a preocupat de organizarea Bisericii Ortodoxe Române, în plan mundan s-a preocupat de alfabetizarea și instruirea țărănimii române, în cea mai mare parte analfabetă, obligând preoții și învățătorii să țină cursuri serale, efort absolut necesar pentru luminarea satelor. Gimnaziul înființat și patronat de el la Brașov s-a transformat ulterior în liceu, iar astăzi colegiul poartă numele lui Andrei Șaguna.

Între 1846 și 1873, anul morții sale, Șaguna a fost nedespărțit de enoriașii săi, împărtășindu-le dorințele și idealurile, făcând totul pentru îndeplinirea lor. Este suficient să se amintească faptul că la nici doi ani de la venirea sa în Transilvania, în mai 1848, a participat la adunarea națională de la Blaj și că a condus, împreună cu Timotei Cipariu, ASTRA. Personalitate uriașă, puternică, larg acoperitoare din punct de vedere spiritual, dar și pragmatică, *„Andrei Șaguna a întruchipat prin calitățile sale exemplare disponibilitățile unui om politic în căutarea unor soluții practice potrivite dinamicii europene de la mijlocul secolului XIX”* (Keith Hitchins). Sau, cum este sintetizată într-o frază scurtă, dar cuprinzătoare de autorii „Istoriei Transilvaniei”, Ioan-Aurel Pop și Ioan Bolovan: *„Epoca a fost dominată de personalitatea de excepție a episcopului ortodox Andrei Șaguna, care a patronat* ***un program de construcție națională****, bazându-se pe ascendentul său față de cercurile vieneze”.* La un moment dat, Al. Sterca-Șuluțiu a venit cu ideea unificării celor două biserici române, cea ortodoxă și cea unită, propunându-l pe Șaguna ca mitropolit al noii biserici, însă acesta a refuzat. Condiția ca biserica astfel rezultată să depindă de Roma i s-a părut inacceptabilă. Autonomia Bisericii Ortodoxe, atât de greu redobândite, i s-a părut mai importantă decât oricare cin ecleziastic, fie el cât de înalt. Autonomia Bisericii Ortodoxe era indestructibil legată de autonomia Transilvaniei și de cea a românilor, datorită ei, cu toate presiunile făcute asupra românilor timp de aproape o mie de ani, aceștia își păstraseră identitatea națională și limba și nu putuseră fi înghițiți de vremelnicii ei cuceritori, austriecii și ungurii.

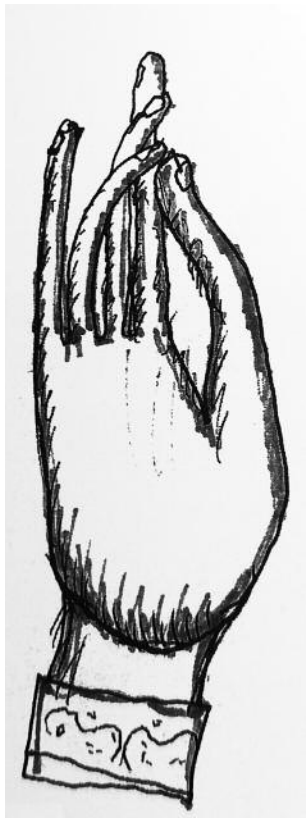
Oricât ar fi fost de uriașă statura episcopului și mitropolitului Andrei Șaguna, oricât de mari meritele sale, nu trebuie nici măcar o clipă uitată înțelegerea lui cu Al. Sterca-Șuluțiu, capul Bisericii Greco-Catolice din Ardeal. A fost stelară ora când, în condiții total potrivnice, cele două biserici românești au avut în fruntea lor doi înțelepți, care au înțeles că interesele românilor sunt deasupra disensiunilor confesionale. Este impresionantă colaborarea lor cultural-politică în cadrul ASTRA și la fel de impresionantă renunțarea lui Al. Sterca-Șuluțiu la întâietate în favoarea lui Andrei Șaguna în fruntea unei dorite biserici românești unificate; este impresionantă similitudinea ideilor și mijloacelor de apărare a identității românești căreia i-au dat o dimensiune națională. Împreună, Al. Sterca-Șuluțiu și Andrei Șaguna au pregătit convocarea la Sibiu, în 1860, a unui congres național românesc; împreună au contribuit la elaborarea programului cultural al ASTREI, împreună au înaintat Guberniului un memoriu în care cerereau aprobarea întrunirii unui congres național la Sibiu în 1862 și tot împreună au ales cei 150 de delegați români de ambele confesiuni care să participe în 1863 la adunarea națională. Lipsa disputelor confesionale dintre cele două personalități (câte au existat s-au consumat imediat după 1850 și au rămas chestiuni de plan intern), elocința strălucită cu care au pledat în fața autorităților habsburgice cauza românilor din Transilvania, precum și păstrarea fidelității față de împărat, i-au făcut pe Șaguna și Șuluțiu agreați de curtea de la Viena. Primiți pe rând de Franz Iosif I, căruia i-au înaintat memorii privind starea românilor transilvăneni, cei doi au reușit să obțină oarecare drepturi și înlesniri pentru aceștia printre care restaurarea vechii Biserici Ortodoxe și noile norme electorale care făceau posibil accesul românilor în Dieta provinciei. Fără un moment de ezitare, cele două biserici s-au implicat în lupta politică și electorală, mai ales în alegerile din 1863, când “rețeaua de protopopiate a contribuit direct la informarea și mobilizarea populației românești la vot”. Nici măcar în fața evidenței autoritățile maghiare n-au accepta rezultatele și, până în 1918 au căutat tot felul de chichițe, censul de exemplu, prin care să împiedice sau barem să diminueze numărul românilor care ar fi trebuit să aibă acces în Parlamentul de la Budapesta.

Cordonul ombilical ce lega Transilvania de România a funcționat perpetuu până în 1918, fiecare dintre cele două reacționând la problemele celeilalte. Cu deosebire în secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, odată cu intensificarea luptei pentru independență a Țărilor Române și intensificarea acțiunilor românilor transilvăneni pentru recunoașterea lor ca nație egală în drepturi cu celelalte națiuni conlocuitoare ale imperiului. Autonomia de orice fel era cuvântul de ordine al tuturor românilor: autonomia fostului Principat al Transilvaniei, autonomia Bisericii Ortodoxe, autonomie în cadrul opresivului imperiu austro-ungar, autonomie și iar autonomie. Românii au contat întotdeauna pe sprijinul Țărilor Române. Mai devreme încă, însăși Horea scontase pe sprijinul domnului Moldovei, căruia îi trimisese în prealabil trei delegați, dintre care unul era din Munții Apuseni. Alexandru Vodă Mavrocordat a fost de acord să-i sprijine pe moți cu 30.000 de moldoveni care ar fi trebuit să intre în regiunea Trei Scaune prin pasul Ghimeș. Din păcate, aceștia au fost bătuți de secui și nevoiți să se întoarcă din drum. Autoritățile austriece avuseseră grijă să întărească granițele cu Principatele Române. Aceasta a fost obsesia ungurilor: dacă nu aveau a se teme de revolta celorlalte naționalități sau de vreo ideee de a se uni cu țara lor, distanțele împiedicau fizic acest lucru, ca atare Ungaria nu avea a se teme de ele. Cu totul altfel stătea situația cu românii transilvăneni. Majoritari etnic, dată fiind vecinătatea directă și granite commune pe o mare întindere cu Moldova și Țara Românească, la o adică s-ar fi putut uni „cu țara”. Într-o convorbire purtată de Take Ionescu (1858-1922) cu Dezso Bannfy, omul de stat român l-a întrebat pe prim-ministrul ungur pentru ce, ca vecini nu s-ar găsi un modus vivendi prin înlesniri făcute românilor, așa cum procedaseră cu sașii. La care Bannfy a sărit ca ars: „Asta niciodată. Pericolul nu-i același. Sașii sunt numai 230.000 și se găsesc la 1000 de kilometri de Germania. Pe când românii sunt trei milioane și jumătate și se găsesc în continuitate geografică cu românii din regat. Asta niciodată!” (apud Milton G. Lehrer). Înfumuratul și categoricul *suha*, pe ungurește “niciodată” a fost infirmat scurt timp după aceea, în Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918. Este interesant în acest sens răspunsul dat de domnitorul Nicolae Mavrogheni (1786-1790) oierilor din Țara Bârsei când au solicitat dreptul de a se stabili în Țara Românească: „Nu văd de ce nu v-ați alcătuit înșiși acest principat de unde v-ați dezghinat și vă primim cu orice legături și privileghiuri”, cu principat cu tot, adică. Nicolae Mavrogheni, un excentric din multe puncte de vedere - dădea audiențe călare pe un tun, călătorea prin București, vara cu trăsura, iar iarna cu o sanie, ambele trase de cerbi, se arăta milostiv cu sărăcimea, dar pe boieri i-ar fi strâns de gât, și-a căftănit calul ca să le dea boierilor peste nas, își adora soața, o balcâză grasă și infidelă și încă multe altele, drept care contemporanii din „nebun” și „smintit” nu-l scoteau. Dincolo de sminteală, Mavrogheni a dat dovadă de pragmatism și de luciditate politică. Lui i se datorează înființarea primei armate regulate românești, iar răspunsul dat oierilor bârsani arată o bună judecată și chiar un oarecare vizionarism: unificarea pământurilor românești cu cele transilvane i se pare cea mai bună și logică soluție.

În timpul Revoluției de la 1848, Țările Române i-au primit și adăpostit atât pe românii revoluționari ai lui Iancu, cât și pe maghiarii lui Koshut, celor din urmă asigurându-le hrană, haine și bani, dându-le în același timp dreptul să se organizeze din punct de vedere militar, mai cu seamă în Moldova, totul în speranța acordării de drepturi românilor, în primul rând a recunoașterii ca națiune egală în drepturi cu celelalte. Bunăvoința arătată oamenilor lui Koshut nu i-a schimbat nici lui Koshut și nici revoluționarilor săi refugiați în Moldova atitudinea dominantă și disprețuitoare față de românii transilvăneni. Într-un raport înaintat domnitorului Alexandru Ioan Cuza, Simion Bărnuțiu și Alexandru Papiu Ilarian, emigrați și ei după înfrângerea Revoluției din 1848 în Moldova, îi scriau domnitorului: „Românii transilvăneni în situația actuală privesc numai spre principate, de aici așteaptă semnul și numai de aici speră eliberarea” (...). Cuza îi respecta, îi admira și-i iubea pe ardeleni pentru demnitatea și curajul lor, astfel că mulți alți emigranți, intelectuali străluciți, au fost incluși în guvernul lui Kogălniceanu, printre care și Bărnuțiu și Papiu Ilarian. (Din 12 profesori universitari de la Iași, cinci erau ardeleni!). Ștefan Meteș relatează un episod din care reiese caracterul domnitorului, dragostea lui față de românii ardeleni. Un trimis al lui Koshut cu o scrisoare adresată domnitorului prin care solicita tratative cu ungurii (ce fel, nu ni se spune) a relatat ce s-a întâmplat. Înfuriat de tupeul lui Koshut, Cuza „a trântit scrisoarea pe masă și a declarat că el nu intră în tratative cu ungurii, încă și mai puțin cu Koshut care e dușmanul rasei române. Ar fi trădare și aceea dacă ar asculta numai pe unguri, care doresc să li se cedeze (restituie - n.n.) românii din Ungaria.” „Cum, strigă el cu vocea ridicată, ca Principele României, eu să întind mâna aceluia, ca ungurii să organizeze aici, la mine, expediție, dușmanul de veacuri al neamului meu? Aceasta nu voi permite niciodată”. În raportul său către Koshut, colonelul polonez Zliniski, adaugă: „Să nu credeți lui Cuza, *el speculează asupra Transilvaniei și Banatului. A declarat din nou, fără nicio reținere (...) că el ca domn, niciodată nu va renunța la Transilvania, ca și când ar fi deja provincie românească”*. Modul acesta de a privi Transilvania ca parte a României nu era doar a domnitorului sau a presei, mai mult decât oricând populația de ambele părți ale Carpaților o percepea ca făcând parte din România. De atunci încoace, ideea nu a mai putut fi scoasă din mintea românilor, ba le-a intrat în cap și politicienilor maghiari antiromâni feroce, care au început să realizeze că orice ar face, pentru Ungaria cauza Transilvaniei era pierdută. O vorbă scăpată de contele Teleki cu ocazia întrunirii revoluționarilor lui Koshut emigrați la Paris a stârnit un adevărat scandal. Transilvania, spusese Teleki, s-ar putea uni fie cu Ungaria, fie cu România. La auzul numelui României, unul dintre cei prezenți l-a făcut trădător. Ofensat și revoltat, Teleki l-a provocat pe acela la duel. Având nevoie de martor, i s-a adresat lui Iuliu Andrassy care l-a refuzat ca și ceilalți, considerându-l pe Teleki trădător. În puținele momente de luciditate, rațiunea le spunea chiar și celor mai înverșunați dușmani ai românilor că situația din Transilvania nu mai putea continua ca până atunci și că pentru Ungaria cauza este pierdută.

În 1905, un oarecare Barabas Indre își avertiza conaționalii că de nu se va face ceva, într-o bună zi ungurii s-ar putea trezi într-o Transilvanie condusă de români. Mai răspicat încă, la Cluj, în 1913, premierul maghiar de atunci, Koloman Szell, a afirmat în fața comisiei de maghiarizare direct și fără menajamente: *„Ungurii au pierdut Transilvania”.* Cinci ani mai târziu, spusele sale s-au adeverit. O afirmație a premierului Istvan Tisza cum că dacă s-ar fi aplicat legea naționalităților din 1866 (recunoașterea existenței unei singure națiuni în stat, cea maghiară, și a unei singure limbi, cea maghiară) asta ar fi însemnat sinucidere curată pentru Ungaria, l-a făcut atent pe omniprezentul Iuliu Andrassy. Cinic, acesta a spus că de cumva Tisza ar face concesii „importante” românilor, ar fi ucis în stradă. Sinistra profeție s-a împlinit la 31 decembrie 1918, când contele Tisza a fost asasinat. Nu de români, care ar fi avut multe de răs-plătit premierului ungar pentru cruzimea legilor antiromânești, ci de conaționalii săi, de revoluționarii unguri de la 1918. Nu a fost ucis în stradă cum profeție Andrassy, ci în propria-i locuință. Motivul? Dezastruoasele rezultate la încheierea Primului Război Mondial, a pierderii teritoriale care reduseseră Ungaria Mare la dimensiunile pielii de sagri și, în special proasta inspirație de a accepta intrarea în război alături de perdantele Germania și Austria. Atunci au pierdut maghiarii perla coroanei Sf. Ștefan, Transilvania, de care țineseră cu dinții o mie de ani.

În timpul Revoluției de la 1848, Țările Române i-au primit și adăpostit atât pe românii revoluționari ai lui Iancu, cât și pe maghiarii lui Koshut, celor din urmă asigurându-le hrană, haine și bani, dându-le în același timp dreptul să se organizeze din punct de vedere militar, mai cu seamă în Moldova, totul în speranța acordării de drepturi românilor, în primul rând a recunoașterii ca națiune egală în drepturi cu celelalte.

hoinar

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, ediţia din luna februarie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Manifestarea, coordonată de scriitoarea şi editorul Mona Vâlceanu a cuprins un duel literar între poeţii George Baciu şi Marian Ilie. Originar din comuna Domneşti, judeţul Argeş, George Baciu este profesor de istorie, directorul liceului din localitate, epigramist şi conducător de cenaclu literar. Marian Ilie, originar din Brăila, stabilit în comuna Potlogi, din judeţul Dâmboviţa, absolvent de filologie, poet şi traducător din limba turcă şi-a desfăşurat activitatea în diplomaţie, lucrând o bună perioadă la Ambasada României din Turcia. Distinşii invitaţi au fost provocaţi de colega lor de breaslă, să se dueleze în versuri de iubire, competiţie din care ambii au ieşit învingători, în faţa auditoriului cucerit de versurile lor, pline de înţelesuri şi metafore uimitoare. Atmosfera a fost animată de elevul Vlăduţ Marcu, de la Colegiul Naţional Vlaicu Vodă din Curtea de Argeş, care a susţinut la chitară, un recital de muzică folk.

■ „Realitatea subterană” a fost tema dezbaterii interactive, susţinută de inginerul Gabriel Cazan, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală, sub genericul „Viaţa merge înainte”, derulat de poeta Simona Vasilescu, la Centrul Cultural Piteşti. Iubitor al muntelui şi pasionat de speologie, Gabriel Cazan le-a împărtăşit celor prezenţi, câte ceva din experienţele sale în materie de peşteri din România şi din lume. „M-am născut la Câmpulung, unde mi-am petrecut copilăria şi vacanţele, aşa m-am îndrăgostit de munte, de 30 de ani explorez peşterile, acestea reprezintă pentru mine un univers adorabil, care trebuie respectate şi conservate, întrucât deţin evidenţe extraordinare despre evoluţia planetei, ea însăşi o fiinţă vie”, spune Gabriel Cazan.

„Poveste de Iubire”

■ Întâlnire de suflet în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, prilejuită de organizarea expoziţiei de pictură, sub genericul „Talentele de ieri, artiştii de mâine”, realizată de profesoara de arte plastice Elena Zavulovici şi foştii săi elevi: Vera Apostolescu, Cătălina Receanu, Costel Feraru, Savina Prodan şi Iana Ebenhoh Johanna. Evenimentul a fost organizat de Centrul Cultural Piteşti, în semn de preţuire pentru profesoara de arte plastice Elena Zavulovici, care, de 19 ani, coordonează la Centrul Cultural Piteşti, Cercul de Pictură „Sensibilitate şi Culoare”, frecventat de generaţii de copii, atraşi de arta penelului. La vernisaj au luat cuvântul autorii expoziţiei, dar şi cei mai mici cursanţi, ai distinsei profesoare Elena Zavulovici.

■ „Foame şi abundenţă în poveştile populare româneşti” a fost tema colocviului, organizat de Centrul Cultural Piteşti, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea a fost susţinută de lector univ. dr. Marin Toma, redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti şi s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Istorie şi istorii cu Marin Toma”. „Istoria culturală cuprinde numeroase elemente referitoare la arta culinară, mai ales basmele româneşti, unde regăsim informaţii savuroase în acest sens, precum şi numeroase expresii, proverbe şi zicători despre hrană, dar şi despre foame şi sărăcie, cum ar fi: „azima făcută în cenuşă”, „arăta de parcă mânca numai vinerea”, „erau atât de săraci, că nu aveau după ce bea apă”, „răbdări prăjite”, „se puse iute la masă şi dădea fălci bucatelor”, „foamea este cel mai bun bucătar”, „cine-i sătul este şi fudul”, „mere roşii ca focul şi ca pumnul de mari, de le mâncai cu ochii”, „bun ca sarea în bucate””, a exemplificat Marin Toma, în faţa auditoriului format din elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu.

■ „Despre iubire, cu cele mai bune intenţii”, a fost tema dezbaterii interactive, care s-a înscris în ediţia din luna februarie a proiectului de dezvoltare personală, sub genericul „Personalitatea de la A la Z”, organizat şi coordonat la Centrul Cultural Piteşti, de psihologul-clinician Camelia Dragomirescu. „Triunghiul iubirii are 3 elemente de bază: intimitatea, pasiunea şi angajamentul, iar combinarea acestora conduce la 8 tipuri de iubire: iubirea romantică, iubirea fără sens, non-iubirea, iubirea prietenie, iubirea pasională, iubirea vidă, iubirea companion, iubirea desăvârşită. Dragostea trebuie exprimată, arătată, nu este neapărat durabilă, şi, s-ar putea transforma la un moment dat în dragoste companion, bazată pe angajament şi pe intimitate, dar nu şi pe pasiune”, a precizat Camelia Dragomirescu. Tot despre iubire, din perspectivă psihologică au vorbit specialiştii în domeniu, Graţiela Receanu şi Alexandru Popa.

■ Primăria Municipiului Piteşti şi Consiliul Local au organizat prin Centrul Cultural Piteşti, spectacolul de muzică folk-pop, sub genericul „Poveste de Iubire”, dedicat Dragobetelui, sărbătoarea iubirii la români. Evenimentul, aflat la a II-a ediţie, s-a desfăşurat duminică, 24 februarie, la sediul Filarmonicii Piteşti, iar intarea a fost liberă, în limita locurilor disponibile. Manifestarea, coordonată de cantautorul Tiberiu Hărăguş a cuprins în prima parte, recitaluri de muzică folk şi pop, interpretate de copii şi tineri, care urmează cursul de chitară în cadrul Centrului Cultural Piteşti şi fac parte din Grupul Folk „P620” al instituţiei: Cezar Ion Mircea, Georgiana Costache, Andrei Bulf, Anemona Olteanu, Ana Maria Manole, Alexia Andreea Păunescu, Ştefan Ioan Gheorghe, Mihai Hoţescu, Adrian Ionel Istrate, Teodor Nicolae, Ştefan Ionuţ Năstase, Mara Ion Mircea, Ştephania Costache, Bianca Stoenescu, Alexandra Voinicilă, Ioana Alexandra Guţu, Claudia Maria Guţu, Lisa Schieb, Cristi Stan, Daria Ciocârlan, Bianca Dorobanţu, Briana Nica, Ruxandra Cioabă. A urmat invitata specială Bibi, care a cucerit publicul cu repertoriul său binecunoscut, mai ales în rândul tinerei generaţii. Bianca Mihaela Lixandru, cu numele de scenă Bibi este o adolescentă din Bucureşti, în vârstă de 16 ani, elevă în clasa a X-a, la Colegiul Naţional George Enescu, Secţia Canto Muzică Uşoară, care s-a remarcat în domeniul muzical. Cântă de la vârsta de 5 ani şi a obţinut peste 100 de premii şi trofee la festivaluri naţionale de gen, fiind invitată să participe cu recitaluri, la evenimente culturale, în toată ţara. Spectacolul „Poveste de iubire”, oferit de municipalitatea piteşteană cu ocazia Dragobetelui a fost prezentat de Andreea Dinuţ, membră a Grupului Folk P620, din cadrul Centrului Cultural Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, lansarea primului număr pe anul 2019, al revistei-document Restituiri Piteşti, publicaţie trimestrială a instituţiei. Evenimentul editorial, coordonat de redactorul-şef al revistei, lector univ. dr. Marin Toma a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, istorici şi pasionaţi de istorie. „Actualitatea concepţiei despre suveranitate şi democraţie în doctrina contractului social”, de conf. univ. dr. Marius Andrescu, judecător la Curtea de Apel Piteşti, „Mărturii documentare despre viile de la Goleşti între secolele XVII-XVIII”, de conf. univ. dr. Claudiu Neagoe, de la Universitatea Piteşti, „Constantin cel Mare şi Edictul de la Milano”, de prof. Ionuţ Gabriel Zidaru, „Oameni din Costeşti care au luptat pentru Marea Unire”, de prof. Nicolae Necşoiu, preşedintele Cultului Eroilor Regina Maria din Costeşti, Argeş, „Biserică şi cultură în secolul fanariot”, de lector univ. dr. Marin Toma, „Şerban Vodă, nr.25, o piesă dintr-un puzzle mare”, de drd. Octavian Dărmănescu, „Motorsportul argeşean se conjugă la...trecut”, de ing. Nicolae Cosmescu, sunt titlurile articolelor din primul număr pe anul 2019 al revistei-document Restituiri Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, ediţia din luna februarie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Poveşti de viaţă – poveşti de suflet cu Denisa Popescu”, având-o invitată pe Sânziana Schoenfelder, din Germania. În faţa publicului format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Naţional Zinca Golescu, de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, şi literaţi ai urbei, poeta Denisa Popescu a provocat-o pe invitata ei la un dialog incitant despre parcursul său profesional, dar şi personal. Absolventă a Facultăţii de Teologie Ortodoxă ”Sfânta Muceniţă Filoteia”, din cadrul Universităţii Piteşti, Specializarea Teologie-Asistenţă Socială, Sânziana Schoenfelder pleacă să lucreze în anul 2005, ca voluntară în Germania de Est, într-un cămin pentru persoane cu dizabilităţi severe. În perioada 2006 - 2010, urmează cursurile Facultăţii de Ştiinţe Sociale din Zittau, Specializarea Etica în afaceri, iar din anul 2012, lucrează ca asistent ştiinţific pentru Universitatea din Dresda, la filiala acesteia din Zittau şi pentru Universitatea de Studii Aplicate din Goerlitz, Saxonia. Sânziana Schoenfelder iniţiază şi coordonează proiecte de interes, precum religia, ca resursă de integrare pentru migranţi şi refugiaţi; rolul femeii în comunitatea mică, rurală din Occident.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia Solidaritatea Umană Nova Piteşti au organizat în Sala Simpozion, de la Casa Cărţii, sesiunea de comunicări cu tema „Despre emigraţie şi imigraţie”. Dezbaterea a fost susţinută de preşedintele de onoare al asociaţiei şi consultant în domeniul migraţiei, col.(r) Niculae Jianu, directorul executiv al Centrului pentru Inovare Publică Bucureşti, Ovidiu Voicu, decanul Facultăţii de Teologie, Litere, Istorie şi Arte a Universităţii Piteşti, conf. univ. dr. Constantin Bărbulescu, Adina Dumitru, lector univ. dr. la Universitatea Piteşti, Mihaela Stănciulescu, reprezentantul Instituţiei Avocatul Poporului Argeş-Vâlcea şi prorectorul Universităţii Piteşti, conf.univ.dr. Adrian Sămărescu. La reuniune au participat cetăţeni străini din ţări terţe, reprezentanţi ai unor instituţii publice şi ai societăţii civile. Potrivit statisticilor, 0,4% din populaţia României sunt cetăţeni străini, din ţările Uniunii Europene, şi 0,2% provin din ţări terţe. Prin urmare, sunt aproximativ 65.000 de străini din ţările din afara Uniunii Europene, dintre care 10.000 sunt din Republica Moldova, 9000 din Turcia şi 7.500 din China. 54.000 de străini au şedere permanentă în România şi 11.000 au şedere temporară. 40% dintre aceştia au venit în România pentru studii, 32% pentru reîntregirea familiei, 24% sunt refugiaţi, cu protecţie internaţională şi 15% pentru muncă.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii de specialitate în 3 volume, cu titlul „Termeni Păstoreşti în Limba Română”, de Ion Popescu-Sireteanu. Originar din judeţul Suceava, stabilit la Piteşti, distinsul autor a absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii Alexandru Ioan Cuza din Iaşi, unde a devenit ulterior profesor universitar, cu doctorat, desfăşurând o impresionantă activitate didactică şi culturală. A publicat peste 80 de cărţi de specialitate, volume de poezie, basme şi proză, pentru care a primit numeroase distincţii şi premii. Noua apariţie editorială, „Termeni Păstoreşti în Limba Română” a fost elaborată în ani de muncă şi documentare, la care Ion Popescu Sireteanu a început să scrie din 1970, şi, pe care a finalizat-o în anul 2017. „Este o lucrare de 1400 de pagini, care prezintă tot ceea ce ţine de păstoritul românesc, una dintre cele mai vechi ocupaţii ale românilor. Suntem un popor de neam păstoresc, dar şi un popor de agricultori, şi, se impune să avem şi un studiu de terminologie agricolă”, precizează autorul. Despre viaţa şi opera lui Ion Popescu Sireteanu au luat cuvântul poeta Denisa Popescu, lector univ. dr. Liliana Aron, de la Universitatea Piteşti, preşedintele Fundaţiei Literare Liviu Rebreanu, poeta Allora Albulescu, profesorul de limba şi literatura română Vasile Ghiţescu.

■ Primăria Municipiului Piteşti şi Consiliul Local au organizat prin Centrul Cultural Piteşti, spectacolul muzical, sub genericul „Mărţişorul Iubirii”, vineri, 1 martie, la Centrul Multifuncţional Piteşti. Evenimentul, dedicat Mărţişorului şi Zilei Internaţionale a Femeii a fost

susţinut de Tiberiu Hărăguş şi Grupul Folk P620, Aurelian Temişan şi T-band. Publicul numeros a savurat recitalurile interpretate de îndrăgiţii artişti, fredonând piese de ieri şi de azi, într-o atmosferă de o vibraţie specială. Spectacolul a fost prezentat de Andreea Dinuţ, membră a Grupului Folk P620.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat la Casa Cărţii, expoziţia de pictură şi grafică, sub genericul „Imagini din lumea nevăzută”, realizată de Cristu Zăvoianu, Alexandra Iulia Radu şi Alexandru Lică. Cristu Zăvoianu şi Alexandra Iulia Radu sunt studenţi în anul I la master, la Facultatea de Teologie, Litere, Istorie şi Arte, din cadrul Universităţii Piteşti, iar Alexandru Lică are la bază studii de artă plastică, şi, împreună, doresc să-şi promoveze arta, de factură spirituală, cu influenţe orientale. Tinerii şi-au mai propus pentru viitorul apropiat, un proiect socio-cultural, prin care să ajute familii în dificultate, să-şi renoveze locuinţele. La vernisajul expoziţiei „Imagini din lumea nevăzută” au fost invitaţi speciali profesorii autorilor de la Liceul de Arte Dinu Lipatti - artiştii plastici Mara Diaconu şi Şerban Popescu, poetele Denisa Popescu şi Simona Vasilescu.

■ „Cum să ne schimbăm destinul” a fost tema conferinţei, susţinută de promotorul cultural Alexandra Grigorescu, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Dezbaterea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Întâlnire cu spiritualitatea tibetană”, organizat periodic la Centrul Cultural Piteşti, de Grupul de Studiu Budist „Tara Albă” al Fundaţiei pentru Păstrarea Tradiţiei Mahayana. „În viziunea Extremului Orient, Karma este legea universală a cauzei şi a efectului; karma înseamnă energie, iar dacă faci bine, primeşti bine, faci rău, primeşti rău. Egoismul înseamnă karmă negativă, altruismul este karmă pozitivă. Conform acestei abordări, destinul este în mâinile noastre, putem să ne schimbăm destinul, iar deciziile noastre se transformă în destin. Cei trei paşi către înţelepciune sunt: să studiem, să reflectăm şi să experimentăm, să ne deschidem mintea către noi orizonturi”, a subliniat Alexandra Grigorescu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii, o dezbatere interactivă, pe marginea lucrării cu titlul „Piatra Cerului şi a Pământului”, de preot-profesor univ. dr. Ioan Stancu. Evenimentul, coordonat şi moderat de poeta Denisa Popescu a reunit un public format din elevi, studenţi şi alte persoane interesate de spiritualitate şi cunoaştere. „Tema pietrei apare în toate scrierile despre istoria umanităţii. Piatra este elementul esenţial al creaţiei, în jurul stâncilor se făceau profeţii, pe piatră s-au construit marile catedrale ale lumii, piatra înseamnă casa noastră, biserica, mormântul. Exista practica lapidării, adică a bătăii cu pietre, dacă ne amintim pilda Mântuitorului Iisus Hristos, Legile lui Moise au fost date pe pietre, vorbim prin urmare de piatra care ucide, de piatra care zideşte”, a spus distinsul invitat. Ioan Stancu este preot-duhovnic la Biserica Zlătari din Bucureşti şi profesor univ. dr. la Facultatea de Teologie Ortodoxă ”Sfânta Muceniţă Filoteia” din cadrul Universităţii Piteşti, cu studii doctorale în Germania. Printre cărţile publicate, se numără: “Maica Domnului în Spaţiul Sacru Transilvan”, “Templul din Ierusalim”, “Originea şi Fiinţa Religiilor”, “Dicţionar de Istorie a Religiilor de la A la Z”, “Tratat de Istorie a Religiilor”, “Israel şi Neamurile”. Lucrarea “Piatra Cerului şi a Pământului” este în curs de apariţie la Editura Academiei Române şi are prefaţa semnată de academicianul Alexandru Surdu.

■ „Arhitectura şi latura ei neînţeleasă” a fost tema dezbaterii interactive, susţinută de arhitectul Alexandru Dumitrescu, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărţii. Manifestarea s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală, sub genericul „Viaţa merge înainte”, coordonat şi organizat lunar la Centrul Cultural Piteşti, de poeta Simona Vasilescu. Originar din Piteşti, Alexandru Dumitrescu este absolvent al Liceului Naţional Zinca Golescu şi al Facultăţii de Arhitectură din cadrul Universităţii de Arhitectură şi Urbanism Ion Mincu din Bucureşti. Îşi desfăşoară activitatea ca arhitect în Piteşti, fiind pasionat de noile tendinţe şi de perspectivele în domeniu. „În arhitectură se impune o abordare complexă; contează cultura, mediul, după Revoluţia Industrială, unii arhitecţi au venit cu proiecte de succes, alţii cu experimente eşuate. Acum, arhitecţii trebuie să ia în considerare materialele existente pe piaţă, şi, care nu ţin întotdeauna cont de condiţiile noastre climatice. De aceea este greu să găsim soluţii, şi estetice, şi practice. Prin urmare, în actul creaţiei îşi dau mâna mai mulţi factori: gena ancestrală, rădăcinile geografice şi etico-morale, pregătirea profesională, experienţa de lucru, rutina şi căutarea noului”, a conchis invitatul. La dezbatere a mai participat cu intervenţii tematice arhitectul-şef al Primăriei Municipiului Piteşti, Victor Cătălin Ghiţă.

CARMEN ELENA SALUB

„Mărţişorul Iubirii”

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Struţii noştri din Plopi

(urmare din p. 32)

veseli nevoie mare. Dădeau din coadă cu o viteză atât de mare că semănau nişte morişti gata să decoleze. Se gudurau pe lângă noi, ceea ce nu făcea un alt câine, svelt şi maroniu. Ăla alerga, mereu, după nişte ouă kinder pe care Alexandru i le arunca peste tot prin curte şi câinele le aducea de fiecare dată, conştiincios, înapoi. Am aflat, ulterior, secretul. Înăuntrul oului era o trufă în miniatură şi câinele trebuia obişnuit cu acest miros. La primăvară, prin împrejurimi, el o să caute, împreună cu stăpânii lui, locurile unde se ascund, în pământul patriei noastre, trufele transilvane.

Lâng-o cruce de erou/ Care-i al ei frăţior...

Înainte de a ne îndrepta spre casă, am dat o raită prin sat. Am aflat că, pentru remedierea lămpilor arse de pe stâlpii de iluminat public, trebuie anunţat numărul stâlpului domnului viceprimar sau consilierului sătesc. Toată lumea din Plopi era îndemnată să se conecteze gratuit la WiFi dacă se va abona la o firmă de cablu care furniza servicii cu doar 18 lei pe lună. (Fără alte costuri ascunse şi fără chirie, instalare gratuită şi peste 100 de programe!) La biserica din sat, preotul Doinel Vâlcean săvârşeşte utrenia de la 9 la 10, liturghia începând cu ora 10 şi vecernia, în principiu, de la ora 17. În cazuri excepţionale, care nu ţineau de voinţa părintelui, vecernia se putea amâna. La intrarea în curtea bisericii, pe dreapta, e mormântul căpitanului Ion Tătulescu, căzut pentru Cruce şi Patrie, în luptele de la Piatigorsk din Caucaz. “Peste mormântu-i se aşterne amintirea nepieritoare ce i-o păstrează Ţara”. Căpitanul din Plopi a sfârşit tragic în ziua de 27 august 1942, în etate de doar 21 de ani. Alături de erou îşi doarme, din 1944, somnul de veci şi sora sa, Dorica Tătulescu, stinsă din viaţă la doar 17 ani. O poezie rezumă trista tragedie familială: “Lâng-o cruce de erou/ Care-i al ei frăţior/ Plânsă de-o mamă văduvită/ Rămasă-n lume părăsită”. O altă cruce de marmură a fost ridicată în memoria sergentului Tătulescu Aron, căzut în război, la 22 de ani, în ziua de 27 septembrie 1941. El a fost deplâns de părinţii Aron şi Irma, fratele Tudor, soţia Raveca, fiica Ileana şi de moş Todor.

Domnul e partea mea de moştenire...

La celălalt capăt al satului am întâlnit două fetiţe frumoase care se jucau pe o stradă fără nume din Plopi. Fratele meu, Titi, le-a cerut, politicos, voie să le pozeze cu oul pe care tocmai l-am cumpărat de la tânărul Alexandru. “Suntem nepoatele lui”, a zis cea mai mare dintre ele. Din cele două, ea s-a dovedit a fi şi cea mai îndărătnică : "Nu te poza, nu te poza, că vreau să ne fure!", a avertizat-o cea mai mare. "Nu ne fură, nu-ţi fie frică!", i-a replicat cea mică. În cele din urmă tentaţia de a fi pozate de un profesionist cu un aparat pe măsură a învins teama fetiţelor de noi şi de maşina noastră albă, producţie autohtonă. (Ele nu ştiau că răpitorii vin, aşa cum am văzut şi la televizor, cu nişte dube negre...) Le-am făcut câteva poze (antologice), le-am mulţumit şi am plecat. “Vezi, tu, că nu ne-au furat!”, i-a zis, triumfătoare, fata cea mică surorii ei mai mari. Onoarea noastră a fost, definitiv, salvată. Aşa c-am putut pleca din Plopi cu fruntea sus. Ultima casă din localitate era pe partea dreaptă a drumului nostru spre casă. Un tricolor mare acoperea, de la un capăt la altul al curţii, gardul de lângă drum. Era un tricolor fix pe care vântul nu-l putea face să vibreze. În schimb, Tricolorul de pe Biserica din Plopi o făcea cu prisosinţă. Avea şi de ce s-o facă...Un alt tânăr, plecat dintre noi, la doar 35 de ani, cu un an înainte de Revoluţie, avea mormântul în stânga eroilor căzuţi în Război. Ai lui i-au scris pe piatra mormântului că “Domnul este parte mea de moştenire...”

SFÂRŞIT

Număr ilustrat cu pictură de Horia Bernea.

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

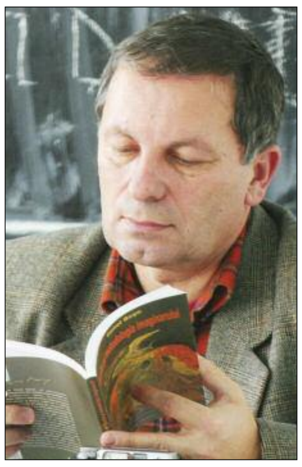
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2019, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilier editorial:
NICOLAE OPREA
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

O replică, la aproape două secole distanță, lui I.B. Weiss, având ca obiect starea locuitorilor din Cercul Devei:

Struții noștri din Plopi

Dl. Medrea a cumpărat, acum câțiva ani, o familie de trei struți în vârstă de un an jumătate cu 1.500 de euro. 500 euro bucata. Struțul are, la acea vârstă, între 150 și 180 kg. Struțul, ca și omul, are o speranță de viață de 70 de ani. E de la sine înțeles că struții nu-i apucă decât în sălbăticie. O familie consumă o găletușă de amestec din făină de grâu și de porumb. După masă li se servește lucernă din belșug.

Așa ceva ziceți că nu există? Ba bine că nu...

"Străinii călători, când calcă mai întâi pe pământul patriei noastre, stau ca uimiți, admiră minunile ei, celor mai simțitori li se imple și sufletul de oareșcare compătimire, iar voind a le pune pe hârtie, nu știu de care să se apuce mai nainte. Domnul I.B. Weiss, care călcase, cu suita împăratului, pe pământul Transilvaniei, ajungând la Deva, scrise unele ca acestea: *Ceriul se reînsenină, cea mai frumoasă și mai minunată panoramă de munți se deschise naintea ochilor noștri și față cu noi se arătă o parte a Ardealului, despre a cărui ținuturi (peisagiuri) minunate mi se spuseseră mai multe. Această țară este frumoasă de minune, ea are o varietate de frumusețe de ale naturii care atrag neîncetat privirea. Văi minunate ca acelea din Ardeal n-am mai văzut în toată viața mea pentru că acelea se întind pe distanță de mai multe ore printre coline păduroase. Iar când ai ajunge la acestea, atunci ochii îți întâmpină alte văi, și așa călătorești toată ziua, trecând dintr-o scenă a naturei într-alta".*

O polemică de-acum (aproape) două secole: George Bariț vs. I.B. Weiss (plus consoarta lui oficială)

Textul de mai sus, cu un citat copios din I.B. Weiss, îi aparține lui George Bariț (1812-1893) și a apărut, inevitabil - am putea zice, în „Gazeta de Transilvania", la sfârșitul anului 1852. Bariț avea, pe atunci, 40 de ani, era un gazetar vestit și un călător neobosit. Scrisorile sale, trimise acasă dintr-un Occident pe care îl observă cu ochi critic, descriu cele văzute, și cele bune și cu cele rele. Comparațiile sunt la loc de cinste. „La ospătăria lui Bruckenthal, se mănâncă scump ca la Viena și se bea vin cam totdeauna rău". Așa se face că unii din oaspeții de față "provocară pe ospătăreasă ca să trimită după vin la alt birt, care se și întâmplă". Bariț e un patriot care apără cu strășnicie produsele românești: „Oare Dumnezeu a lăsat să crească atâtea pe aceste dealuri și coline ca noi să bem și să plătim vin muced, oțețit ori de cel care ni se întinde?" La fel de hotărât, în a lua atitutudine, se dovedește gazetarul Bariț atunci când d. Wiess trece de la judecarea (la superlativ) a naturii și a colinelor păduroase întâlnite în cale, la privirea, cu suveran dispreț, a locuitorilor din această „țară frumoasă de minune". Iată ce scrie d. Wiess despre ai noștri: "Însă ce este de oamenii carii locuiesc pe acele văi? Aceia, ca și în cercul Devei, lăsară în sufletul meu cea mai tristă întipărire. În aceleaș locuiesc valahii, pe cari acum îi numesc români, pentru că ei se trag de la anticii romani ș.c.l. Și asupra mea, acele frumsețe și minuni ale patriei care încântă și farmecă pe oricare străin să nu mai facă nici o impresiune! Atât să-mi fie simțurile de tâmpite..." Într-o notă de subsol a autorului, dna și dl. Weiss sunt puși la punct cu fermitate: "Se cuvine a însemna că dna Vais și cu soțul său cel gros trecu tocma prin satele care încă tot nu se mai restaurară din cenușa în care fuseseră prefăcute la anul 1848/1849 pentru aceea se și înșală dânsul atât de greu, ca să creadă că românii ardeleni încă șed tot la un loc cu vitele și cu porcii, cum este aceasta în Polonia"

O constatare de la fața locului, din cercul Devei, după aproape două secole: Azi, românii trăiesc cu struții în curte

Când am oprit în fața bisericii, gps-ul ne anunță că am ajuns la destinație. Am coborât și am constatat că ne aflam într-o intersecție. Un om care căra apă, în două bidoane din plastic, s-a dovedit a fi un cetățean deosebit de amabil. L-am întrebat dacă știe unde stă domnul Medrea. Ne-a explicat pe îndelete dar, la un moment dat, i s-a părut cam complicat, pentru niște străini, să-i urmeze, pas cu pas, sfaturile rutiere. Așa că și-a lăsat bidoanele lângă un stâlp de iluminat public și ne zice "mai bine vin cu dv". L-am lăsat pe scaunul din față al mașinii și omul ne conduce direct la poarta casei d-lui Medrea. Nu era foarte complicat dar ar fi trebuit să ne descurcăm în cele două răspântii care ni s-au ivit în cale. Amicul nostru se dă jos din mașină, intră în curte și vine însoțit de un tânăr care, după aparențe, pare a fi un mecanic auto. Era plin de ulei pe mâini și pe salopetă. Facem cunoștință și-i spunem de ce-l căutăm.

Struțul titular s-a dat cu fundul de pământ iar gâtul l-a învârtit ca pe un lasou...

"Tata e plecat la Hațeg, eu sunt băiatul lui, Alexandru, stau la Deva și am venit acasă la sfârșit de săptămână". Cel care ne-a pus în legătură își ia la revedere de la noi și pleacă, discret, să-și recupereze bidoanele cu apă. Tânărul Alexandru ne poftește în curte și vedem, în fața noastră, o mașină cu capota ridicată la care lucrase până la venirea noastră. În grădină erau niște garduri de vreo 30 de metri lungime, construite din niște crengi lungi și noduroase de copac care delimitau cinci spații împrejmuite cam de vreun metru și jumătate înălțime. Ocolim mașina și, deodată, în fața noastră au apărut Struții. Eram în localitatea Plopi ce ține, din punct de vedere administrativ, de comuna Bretea română. Ne aflam la 56 de km de Petroșani și la 34 km de Deva. Deși satul are mai multe străzi, ele n-au nume și casele au doar numere. Noi am ajuns la nr. 102. Struții pe care i-am văzut în filme alergând de rupeau pământul pe niște câmpii nesfârșite erau acum în fața noastră. Erau câteva familii, format fiecare dintr-un mascul și două femele. Dacă el era suficient de potent i se mai repartiza o femelă. Masculul are un penaj negru ca pana corbului iar pe fete le-am găsit într-un gri murdar. A venit primăvara, zăpada se topise iar pământul era frământat, în lung și-n lat, de picioarele lor lungi și puternice. Pământul care le-a fost repartizat se transformase într-un noroi general. Struții n-au stare și se plimbă, mereu, de colo-colo. Familiile nu se amestecă între ele pentru că ar fi un război general și fără sfârșit între masculi. Am observat asta când le-am dat o atenție exagerată celor două femele din primul țarc. Struțul titular s-a dat cu fundul de pământ, s-a înfoiat în pene, a început să bată din aripi și își mișca gâtul ca un lassou. Dl. Medrea junior ne-a dumirit: îi e ciudă că atentăm la poziția lui dominantă. Spectacolul a durat vreme de câteva minute, cât timp noi am mângâiat, delicat, gâturile fără de sfârșit ale struțoaicelor iar ele ne ciupeau, amical, de degete și braț.

Ce se întâmplă când ai ochiul mai mare decât creierul...

Am avut câteva nedumeriri pe care proprietarul ni le-a risipit cu explicații scurte și la obiect. Struțoaicele fac câte un ou la fiecare două zile. O zi da, alta ba. Nu-l fac niciodată din picioare. După ce fac șapte ouă, fac pauză o săptămână. Asta se întâmplă din primăvară până-n toamnă. Pentru ca proprietarul să intre în posesia oului trebuie să-și ia alături un alt tovarăș care, în partea opusă a țarcului, trebuie să atragă atenția struților. Ochiul struțului e mai mare decât creierul, așa că e ușor de păcălit. Struțoaicele sunt apte să facă ouă abia la vârsta de 2-3 ani. Ca să poți tăia un struț trebuie, înainte de toate, să iei un sac pe care să i-l tragi pe cap. Apoi câțiva bărbați destoinici îl pun la pământ și unul îi taie gâtul cu toporul. După ce-i dai deoparte penele, struțul seamănă cu o găină uriașă. Dl. Medrea a cumpărat, acum câțiva ani, o familie de trei struți în vârstă de un an jumătate cu 1.500 de euro. 500 euro bucata. Struțul are, la acea vârstă, între 150 și 180 kg. Struțul, ca și omul, are o speranță de viață de 70 de ani. E de la sine înțeles că struții nu-i apucă decât în sălbăticie. O familie consumă o găletușă de amestec din făină de grâu și de porumb. După masă li se servește lucernă din belșug.

Oul, palat de nuntă și cavou...

Îl întreb pe tânărul Alexandru dacă are ouă de vânzare. Ne aduce un ou care mi s-a părut asemenea unui ou de dinozaur. E vorba, desigur, de un ou de dinozaur pitic care și-a făcut veacul prin părțile Hațegului din timpuri imemoriale. Oul avea o coajă tare ca piatra. "Ce trebuie să fac ca să-l transform într-o omletă?" Alexandru intră în casă și-mi aduce un ou gol care are două găuri delicate, date cu burghiul, la poluri opuse. Dacă sufli într-unul din capete, conținutul se scurge pe celălalt capăt. Un ou de struț trebuie să-l fierbi o oră și jumătate. "Cum pot să transform un ou într-un pui de struț?" e următoarea mea nedumerire. "Avem un incubator care, după 48 de zile, transformă un ou fecundat într-un pui". O veste bună pentru cei care ar vrea să țină în bătătură struți. Fecalele lor nu au miros și după ce le produc struții le și îngroapă, imediat, în pământ. Alexandru ne zice că produse din carne de struț nu aveau în casă. Un abatorul din Hațeg se ocupă cu valorificarea cărnii. Și ca să intrăm și noi în vorbă, la două secole distanță, cu d. I.B.Weiss, familia Medrea din Cercul Devei nu avea în bătătură nici vaci, nici porci. Ba, mai mult, avea o casă frumoasă, în care Alexandru, când a plecat să ne aducă oul, s-a descălțat pe pragul ușii. Iar alături de casă era un modern atelier de tâmplărie.

Trufa transilvană ascunsă din oul Kinder

Când să plecăm, la picioarele noastre se îngheșuiau o mulțime de câini în miniatură. Unii erau niște buldogi albi, simpatici nevoie mare, cu niște figuri extrem de fioroase dar

(continuare în p. 31)

reportaj